STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08979

MOMENTN FUN DER RUSISHER REVOLUTSYE

Zusman Segalowitch

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

0-657-08979-6

D:\YIDDISH\TITLES\9780657089795T.PS

THE STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY PROVIDES
ON-DEMAND REPRINTS OF MODERN YIDDISH LITERATURE

ORDERS MAY BE PLACED BY PHONE AT (413) 256-4900 X155; BY FAX AT (413) 256-4700; BY E-MAIL AT ORDERS@BIKHER.ORG; OR BY MAIL AT NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER, 1021 WEST STREET, AMHERST, MA 01002-3375 U.S.A.

©1999 NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:
Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Lief D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

BOOK DESIGN BY PAUL BACON

PRINTED IN THE U.S.A. ON ACID-FREE PAPER

אלע ווערק:

ז. סעגאלאוויטש

זעקסטער באַנד

פאַרלאַג ה. בזשאַזאַ

OPOWIEŚCI
Z ROSYJSKIEJ REWOLUCJI
Z. SEGAŁOWICZA

הילע געצייכנט י. טיקאטשינסקי

געדר. ביי שיקאָרא און מילנער נאָחאָליפקי 6.

WYDAWNICTWO
CH. BRZOZA
Warszawa, Leszno № 27.

Druk. Sikora i Milner, Nowolipki 6.

ז. סעגאלאוויטש

מאמענטן פון דער רוסישער רעוואלוציע

ווארשע, 1926

די גלײַכגילטיגע.

איך וועל נישט פֿאַרגעסן די ערשטע טעג פֿון דער רוסישער שׂמחה. איך געדענק, גאַנץ גוט איך בין אַרויסגעלאָפֿן פֿון שטוב בלויז אַלס אַ צוקוקער און אַ זעלכער בין איך אויך געבליבן ביזן סוף. נאָר אַפֿטמאָל פֿלעגט דער שטראָם מיך אַרײַננעמען אינמיטן און מיטטראָגן איבער גאַסן און געסלעך אויף מיטינגען און מאַניפֿעסטאַציעס. עס קען זײַן, גאַנץ מעגליך, אַז איך האָב געעפֿנט מײַן מויל און אויך געשריִען ביז הייזעריג: „הורא" „הורא", און געשריען „עס לעבע" און „נידער". גענוי געדענק איך עס ניט. נאָר אין גאַנץ צו אַלעמען בין איך אַרויס אַלס אַ צושויער. דאָס איז געווען אַ גרויסע חדוה פֿון אַ קליין מענטשעלע: הערסטו! נעמען אַזאַ געשעעניש, וואָס פּאַסירט אײן מאָל אין דער וועלט, נעמען אַזאַ פּאַסירונג און עס מאַכן פֿאַר אַ בעאָבאַכטונג.

הונדערטער טויזנטער מענטשן זײַנען אין גאַס אַרום מיט פֿרייד-געשרייען. אַלטע מיט אײַנגעפֿאַלענע ברוסטן, פֿרויען מיט קינדער אויף די הענט, ווי אַ שטראָם האָט זיך עס געטראָגן איבער די גאַסן. און פֿון הילכיקן „הורא" האָט זיך מער נישט געהערט אין לאַנגער-לאַנגער צוזאַמענגעקאָסענער: „רא" „רא"...

הונדערטער פּאָנען, רויט און רויטער, בלוט און פּורפּור. קליינע און גרויסע שטאַנדאַרען, גאָלדענע אויפשריפטען. מונטערע אויסגעשרייען. בייזע פויסטען און האַרציגע שמייכלען פון פרוי און קינד.

און איך האָב געהאַט די העזה, געוואָלט דאָס פאַרבייגיין, בלויז מיט די אויגען אַ קיק טאָן און אַוועקגיין, פערצייכענען אין זכרון און אַוועקגיין. ניין, דער שטראָם האָט מיך מיטגעשלעפּט און נישט איין מאל האָט זיך מיר טרערען געשטעלט אין די אויגען... איך בין געגאַנגען אין דער מאַסע פון צענדליגער טויזענטער מענשען. פון דעכער און באַלקאָנען האָבען אויף אונז געקוקט אַנדערע טויזענטער אויגען. איך בין געגאַנגען אויף די אַלטע קברים פון געפאַלענע קעמפער און אויף נייע לויות פון היינטיגען טאָג. דער אַלטער גלויבען האָט זיך ביז דער טיפסטער נאַאיוויטעט אויפגעוועקט און עס האָט פער'שכור'ט. ביינאַכט פלעג איך קומען צו גיין אַהיים אַ מידער, ווי פון אַ פריליכע, צופרידענע חתונה. איך פלעג פאַלען אויף מיין געלעגער און פון אַלע טויזענטע אויגען וואָס איך האָב היינט זיך אָנגעזעהן, פלעגט ווערען איין גרויסע פּאָר אויגען, דאָ מיט צאָרן, דאָ מיט שמייכעל, דאָ שווייגענדיג פערקלערט, אין דער ווייט פערקוקט און באַלד צינדט זיך ווידער אין זיי אַן אַמעלטיגער פערלאַנג צו הערשען און שטרייטען, צו בעגראָבען אינאַנצען דעם שוואַרצען נעכטיגן...

אין די אויערן פלעגט אַ גאַנצע נאַכט קלינגען דער „הוראַ”, אָדער דער לאַנגדויערענדער „ראַ”, ראַ”. אין דער פריה בעגינען הילכט שוין ווידער די מאַרסעליעזע אונטער'ן פענסטער און רופט, רופט...

עס דוכט זיך, אַז בלויז טויטע דאַרפען דאָ היינט זיין גלייכגילטיג. איך לויף ווידער צום עולם. איך וואַרף די אויגען, איבער די פאָנען, איבער אַלע פאַרביגע טיכלאַך, היט און פאַפּאַכעס, וועמען זעה איך דאָ נישט אין עולם? סיביריאַקעס, טאָטערן, בינעזער און יאַפּאַנער, ברייטביניגע מאָסקאַלען און דאַרע יודעלעך, זעלנער, סטודענטען, שילער און אַלע אינאַיינעם ליאַרמען—עך! דער הימעל איז, דוכט זיך, היינט אין סכנה: מען וועט איהם אויף דער ערד אַראָפּשלעפּען. אָט רעדט ווער פון אַ באַלקאָן, אַ צווייטער שרייט עפּעס פון אַ בוים, אַ דריטער פון טראַמוויי-סלופּ. אַלע האָבען עפּעס צו זאָגען און אַלעמען דאַרף מען אויסהערען, עכ

דוכט זיך: די מויערן, די גרויסע, וועלען אָנהויבן צו ריידן, די ווענט, די שטיינער...

דאָך, ווי אַזוי איז דאָס געשען? צי בלויז אַ צופאַל, אָדער מיין אַלטער ספק האָט מיך אָפּגעהאַלטן אויף אַ רגע? איך בין געבליבן אַליין אויפֿן טראָטואַר, אַליין, אַליין. דער גאַנצער שטראָם איז אַוועק פֿאָראויס. פּונקט ווי דער ים, וואָס לאָזט איבער אַ שפּענדעל אויפֿן זאַמד.

איך האָב זיך אַרומגעקוקט: פֿון ווייטן האָב איך נאָך געזען דעם פֿלאַטער פֿון די פֿאָנען און געהערט האָב איך נאָך די געזאַנגען, נאָר איך בין שוין געווען אַליין. גענומען האָב איך זיך אַריינציִען אין זיך צוריק ווי אַ מויער־קאָפּ און דאָך בין איך אַביסעל פֿערשעמט געבליבן.

פֿאַרוואָס בין איך נישט מיטגעגאַנגען? וואָס טו איך דאָ אַליין אויפֿן טראָטואַר? אין דעם דערהער איך פֿון אַ פֿענסטער אַן אומגעריכטע פֿראַזע:

— „שלאָג דעם פּונפֿצען!‟ איך קוק זיך אַרום און איך זע אויף די פֿענסטער איז אָנגעשריבן: „ביליאַרדען‟. גיה איך אַריין אינעווייניג און ערשט דאָ דערזע איך די אמת'ע „גלייכגילטיגע‟ אַרום עטליכע גרויסע טישן טאַנצן מענשען מיט די גרויסע שטעקענס, ווי זעלנערס מיט פּיקעס, און מען שלאָגט דעם „פֿערצן‟.

אַרום איז אָנגערויכערט. פֿון וואַנט קוקט פֿון אַ גאָבעלען אַראָפּ אַ ברייטער ברעטאָגנעץ און גיסט ווײַן פֿון אַ קרוג אין אַ בעכער. שטיל און געמיטליך. און די לייט מיט די שטעקענס זיינען אַזוי פֿערטאָן... הערט זיך איין! די וועלט האָט זיך צוטרייסעלט. טראָגנען און קרוינען וואַלגערן זיך אין שטויב. האַמערס קלאַפּען און שמידען נייעם גליק. אַזוי זינגט מען אין די גאַסען, אַזוי דערציילט מען אויף יעדען טריט...

— „קלאַפּט דעם דרייצען, לייג אים אַוועק.‟ — שרייט איינער און זיי בעמערקען אַפֿילו נישט, אַז עס איז צוגעקומען אַ נייער מענש אַרום די ביליאַרדען. אַ מענש, וואָס קען נישט זיין אינגאַנצען גלייכגילטיג. די שאַרען לויפֿען אַזוי פֿרייליך אויף דעם גרינעם גלאַטען לייווענט, די בליקען זיינען אַזוי צונויפֿגעפּרעסט און אָנגעשטריינגט און מיך ציהט, דוכט זיך, ווידער אויפֿן גאַס. און אפשר בלייבן דאָ? אפשר זיינען די לייט מיט די שטעקענס גערעכט?

מאָסקווע רעדט.

I.

דאָס איז געווען אין מאַי 1917, דאָס איז אויך געווען אין יוני, יולי, אויגוסט פון דעם זעלביגען יאָר... ביז דעם בעריהמטען אָקטאָבער, ווען דער באָלשעוויזם האָט מיט בליי און בלוט איבערגעריסען די מיטינגען אויף די מאָסקווער גאַסען און בולוואַרען.

מאָסקווע האָט גערעדט. גאַנץ רוסלאַנד, די 160 מיליאָנען מענשען האָבען דאָס מויל געעפענט און גערעדט. יונג און אַלט, פּעאָדאַל און פויער, בירגער און סאָלדאַטען—אַלע האָבען מיט אַמאָל געבראַכט זייערע גרויסע און קליינע אמת'ן און עס אַרויסגעוואָרפען פאַר אַלעמען און פאַר יעדערן. גערעדט האָט מען דאַן הויך אויפ'ן קול, מיט פייער, מיט גלויבען; גערעדט האָט מען אין שיינק, אין די צערקווען, אין די טראַמוואַיען און אין די טעאַטערען, נאָר מאָסקווע האָט אויך געהאַט צוויי היילינג-פּונקטען, וואו מען האָט גערעדט ממש די גאַנצע פיר און צוואַנציג שעה פון מעת-לעת. דאָס איז געווען ביי פושקינ'ס דענקמאָל אויף טווערסקאָי בולוואַר און ביי סקאָבעלעוו'ס דענקמאָל. דער ערשטער אַלס סימוואָל און בעווייז פון דער רוסישער קולטור און דער צווייטער אַלס בעווייז און סימוואָל פון דער רוסישער מאַכט און זיג.

אויף די בולווארען האבען זיך די ביימער פֿונאנדערגעוואקסען ברייט-גרין, ארום האט געבליהט און געלויכטען. יונגע שקצים פליהען ארום מיט בלומען, דער אלטעגליכער גערויש הערט נישט אויף און מאניפֿעסטאציעס בעוויזען זיך כמעט יעדע שעה. נאר דא ביי פושקינ׳ס דיינקמאל ווערט דער עולם נישט קלענער, און די גאנצע צייט האלט זיך עמיצער אנגעשפארט אן טשוגונענעם ביוסט פֿון גרויסען דיכטער, און רעדט און רעדט.

און פושקין אליין האט געשוויגען, די האנט פֿערלייגט אין בוזעם, די אויגען אויסגעשטרעקט אין דער ווייט א ביסעל... וויפיל האט ער זיך אנגעהערט קלוגע און נארישע רייד, וויפיל אמת׳ע הארציגע רעדעס פֿון נעוויינליכע פֿאלקס-רעדנער און וויפיל פֿאלשע דעמאגאגישע רעדעס, די רעדעס, וועלכע האבען רוסלאנד געבראכט צו אזא רואינירונג.

פושקין דער גאון פֿון רוסלאנד האט געשוויגען, פונקט ווי ער וואלט געפֿיהלט, אז די שרעקליכע צושטערונג מוז קומען.

עס זיינען ליכטיגע און דונקעלע טעג געוועזען און ווייסע פֿער־חלום׳טע נעכט זיינען דורכגעשוואומען. ארום די צווי דערמאנטע דיינקמעלער איז גאנץ מאסקווע דורכגעגאנגען טעג און וואכען און חדשים. צום אנהויב מיט התפעלות און פֿרייד, שפעטער מיט אויפֿרעגונג און צארן און צום סוף מיט בלוט און ווילדקייט.

נאר דעמאלסט האט זיך אויסגעדוכט, אז די מחנות מענשען וועלען זיך שוין פֿון מאנומענט ניט אפקלעבען און אייביג, אייביג וועט מען אזוי ריידען וועגען גוטס און שלעכטס, וועגען ברידערליכקייט פֿון אלע מענשען.

צום ערשטען האט מען דערציילט די גרויסע נסים, ווי אזוי דער צאריזם. איז געפֿאלען. מען האט גערעדט רוהיג, אהן נקמה-אויסרופֿען. דערנאך האט מען גענומען ריידען, ווי אזוי מען בעדארף איצט בויען דאס לעבען. נאר די עיקר-פֿראגע איז געוועזען, צי מען דארף ווייטער פֿיהרען די מלחמה. אט ארום דער דאזיגער פֿראגע האט געברענט א פֿייער. קערענסקי׳ס נאמען פֿלעגט דערמאנט ווערען מיט אפלאדיסמענטען. קע־רענסקי׳ס בילד פֿלעגט זיך יעדע ווילע אויפֿהויבען איבער דעם פֿיל-קע־פֿיגען עולם, נאר אויך דעמאלסט האט ער שוין געהאט א סך פֿערביסע־

נע נעננער. „נעמנ בלוט, נענונ מלחמה" — פלעגט זיך הערען. און אזעלכע אויסרופען האבען זיך אנגעהויבען אלץ מער.

.III

אונטער פושקינ'ס ביוסט שטעלט זיך אוועק אן אינוואליד מיט איין פוס, די קוליע זיינע הויבט ער אויף און שרייט איבער אלעמען: „חברים! מען טאר ווייטער נישט פיהרען די מלחמה, וואס ווילט איר פון דער גאנצער וועלט קאליקעס מאכען, א בית-עולם מאכען!"

זיין שפיטאל-פנים ציטערט, די אויגען ברענען און עס גייט אוועק אנ'ערציילונג וויפיל האט ער זיך שוין אויסגעליטען. ער דערציילט אלץ, אלע קליינינגקייטען פון זיין לעבען, אז ער האט א ווייב מאטערנע מיט צוויי קינדער, אז איין קינד איז געשטארבען און פאר'ן טויט האט עס דעם טאטען דערמאנט. ער דערציילט אויך, אז אמאל ביי ניקאלאי'ען נאך, האט ער עפעס בעצאלט אן איבריגען נאלאג און ער האט פרע־טענזיעס. און אט אזוי דערציילט ער זיינע קליינע פרעטענזיעס פאר דעם גרויסען רוסלאנד ביי דעם דיינקמאל פון איר גרעסטען דיכטער. אים פערבייט א צווייטער אינוואליד, אויך מיט איין פוס. יענער ווידער שרייט אז די מלחמה דארף מען יא פיהרען און ברייננט זיינע פשוט'ע ארגומענטען. דער עולם איז נעדולדיג און הערט אויס אלעמען. עס בע־ווייזט זיך א יוריש פנים. ער דערציילט, אז איצט נעכטיגט ער פריי אין מאסקווע און האט פאר קיינעם קיין מורא נישט. נאר די אלע רעד־נער ציהען נישט צו קיין נייעם עולם. פערקערט, דער געזעמעל ארום דיינקמאל ווערט עפעס קלענער, עס דארף קומען א וויכטינער נומער, א שלאג-ווארט און יעדעס מאל בעווייזט זיך אזא נס: עמיצער מעלדעט זיך צום ווארט ביי דעם נישט אויסגעקליבענעם פארזיצענדער און עס דערהערען זיך פרישע דרייסטע און אויך פיל מאל טאלענט־פולע רעדעס.

.IV

איינמאל צוגייענדיג שפעט ביי נאכט צו פושקינ'ען, האב איך דארט געפונען א גרויסען עולם. דער „מיטינג" איז אין פולען גאנג. אי־

בער אַלעמען האָבן געקוקט אַ פּאָר בייזע האַלב-ווּנלאָזע אויגען פון אַ נאַסען פרוי, זי האָט געשריען:

— איר ווייסט פון רויטע קאַמפּס-פאָנען; פון פאָנען, וואָס פלאַטערן אויף די פּאַלאַצען פון די בעזיגטע. איר ווייסט פון שוואַרצע פאָנען, פאָנען פון טויט און ראַכע, נאָר איר ווייסט נישט דעם שרעק פון דער געלער פאָן, פון אונזער פאָן.

דערבײַ האָט זי אַרויסגענומען איר געלען פּאַספּאָרט און זיך געלאָזען ריידען מיט היץ, מיט האַס צו אַלץ און צו אַלעמען.

דאָס איז געווען עפּעס אַ נייעס, דאַן איינמיטען דער גאַס. עס האָט אַרויסגערופען אַן עפעקט. די רעדנערין פון דער געלער פאָן האָט מען אויף די הענט געטראָגען.

און אַנטקעגען שטייט דער „סטראַסטנאָי מאָנאַסטיר" און בליצט מיט זיינע „ציבעלעס" — אַזוי הייסען בײַ די מאָסקווער די קופּאָלען — און קלינגט זיך פאַרנאַנדער שטיל-שטיל אין די ערשטע בלייכע פאַרטאָגשטראַלען און דו שפּרייזסט פון פערזאַמעלטען עולם, וואָס בלייבט שוין ביז אין דער פריה, בײַ „סקאָבעלעוו'ן", אָדער בײַ „פּושקינ'ען". שפּרייזסט אויף די ליידיגע גאַסען און טראַכסט דערבײַ: צי קומט ער טאַקי שוין משיח, אָדער די מענשהייט לעבט דורך אַ נייע פּאַטאַמאָרגאַנאַ...

מען קניהט.

אויף די גאַסען, האָט מען געזאָגט, געפֿינט זיך אַ פֿערטיל מיליאָן מענשען. דער גרויסאַרטיגער פּלאַץ אַרום „ווינטער-פּאַלאַץ" איז געווען בעשאָטען מיט שוואַרצע פּינטעלאַך. די מיליאָנען-גאַס, גאַנץ נעווסקי פּראָספּעקט, אויף אַלע דערבייאיגע גאַסען, — אומעטום האָט זיך די מאַסע בעוועגט און לאַנגזאַם געשוואומען ווי אַ ים.

אומעטום האָבען זיך געהוידעט די רויטע פֿאָנען און שטאַנדאַרטען מיט גאָלדענע ווערטער, מיט שוואַרצע אויפֿשריפֿטען. אַנדערע פֿאָנען זיינען שוין בלייך געווען, ווייל נישט די ערשטע מאַניפֿעסטאַציע האָבען זיי שוין דורכגעמאַכט. אַנדערע האָבען העל געלויכטען מיט זייער בלוט-פֿאַרב. זיי האָבען זיך אַראָבגענידערט און ווידער זיך אויפֿגעהויבען, פּונקט ווי רויטע זעגלען אין לאַנגזאַמען ווינט.

אויף יעדען שריט און טריט האָט מען גערעדט: פֿון אַ טריבונע, פֿון אַ באַלקאָן, פֿון יעקאַטערינאַ׳ס דיינקמאָל.

די ווערטער: „חברים" זענען געפֿאַלען ווי אַ האָגעל. עס האָבען גערעדט מענער און פֿרויען, אינטעליגענטען און אַרבייטער: „חברים". דאָס וואָרט האָט זיך געשפּילט אויף דער זון און געלאָפֿען צו טויזענטער אויערן.

דער עולם האָט זיך לאַנגזאַם בעוועגט. מען איז דאָס געגאַנגען צו „מאַרסאָווא פּאָלע” אָבגעבען כּבוד די געפאַלענע. און די רעדנער זייַנען געגאַנגען מיט׳ן עולם, פּונקט ווי די אַרטילעריע מיט אַ מחנה סאָלדאַטען און כּסדר באָמבאַרדירט דעם המון מיט היציגע און מונטערע דרשות.

מען איז געגאַנגען פאָראויס, אַלע מיט איין פערלאַנג און ציל.

און פּלוצלינג...

בייַ איסאַקאָווסקי סאָבאָר, אָט בייַ דעם וואונדערבארען רוסישען בנין, האָט דער עולם גענומען פאַלען און קניהען און צלמ׳ן האָבען זיך אַלע גענומען.

וואָס איז געשעהען? ווי קומט עס צום פרייען פאָלק? די רעדנער האָט מען אויפגעהערט צו הערען. פאַליע מענשען נאָך פאַליע האָבען זיך אויסגעצויגען אויפ׳ן ברוק, אויפ׳ן טראָטואר... וואָס איז געשעהען?

פון סאָבאָר זייַנען אַרויס עטליכע גלחים מיט גרויסע גאָלדענע צלמים און איינער פון זיי האָט גענומען ריידען צום המון: „אין נאָמען פון גאָט”. זיינען עטליכע רייהען געפאַלען אויף דער ערד און די איבעריגע נאָך זיי.

עס איז נישט געווען קיין קראַפט זיי אָפצוהאַלטען. די רעדנער זיינען געבליבען שטיין מיט פערגליווערטע ווערטער אויף די ליפּען און געקוקט אויף די ליגעדיגע מתפּללים.

וואו פרייהייט? וואו קאַמף? וואו צוקונפט?

די רויטע פאָנען האָבען זיך צונויפגעוויקעלט און די זון האָט געשאָטען איר גלייכגילטיגען גאָלד ווי פריהער.

מען טיילט.

אַ שווערער אויטאָבוס האָט זיך אַרײַנגעריסען אין דער געדיכטען מאַסע און אײדער דער עולם האָט זיך בערוהיגט, איז שוין געשטאַנען אַ יונגערמאַן איבער אַלעמען אויף דעם הויכען וואָגען און גערעדט מיט פייער:

—וואָס שפּאַצירט איר מיט די פאָנען? די בורזשויעס זיצען אין די פּאַלאַצען און איר שפּייזט זיך אַלײן מיט שײנע רעדעס, מיט צוזאָגענישען.

—„נידער מיט די אַנאַרכיסטען!"—גיט ווער אַ געשריי פון עולם.

די מענשען ווערען אויפגערעגט. מען איז שוין גרייט זיך צו וואַרפען אויף דעם יונגענמאַן.

נאָר דער יונגערמאַן און עטליכע זײַנע בעהעלפער נעמען טיילען דעם עולם פערשידענע חפצים, מיט וועלכע דער אויטאָבוס איז אָנגעלאָדען.

עס ווערט אַ שטופעניש. אַלע ווילען עפּיס בעקומען. דאָס האָבען די אַנאַרכיסטען צוראַבירט ערגיץ אַ פּאַלאַץ און מיט אַזאַ סאָרט אַגיטאַציע ווילען זיי נעמען דעם המון.

עס געלינגט זיי:

אַלע הענט שטרעקען זיך צו זיי. איינער כאַפּט אַ קאָסטיום, דער צווייטער וועש, דער דריטער אַ בילד, אַ סטאַטוע פון בראָנז, דערנאָך גייען קלענערע זאַכען: סערוויזען, לעפעל, גאָפּעל, און פאַרפאָר. די גאַס זעהט איצט אויס ווי אַ גרויסער מאַרק. די זאַכען גייען באַלד אַוועק אין האַנדעל און בייט.

די פיהרער, די געגנער פון די אַנאַרכיסטען טראָגען זיך אָפּ. זיי קאָנען דאָ גאָרנישט מאַכען, ווען די ערגסטע אינסטינקטען האָבען זיך צושפּילט.

עפּיס אַ קריסטין אין שוואַרצען אָנגעטאָן, שטייט פון ווייטען און וויינט, ריידענדיג אויפ'ן קול:

–וואָס וועט זיין פון דעם? גאָט אין הימעל!

„העי, גענעראל!“

בײַ אַלעקסאַנדער דעם דריטענס דײַנקמאָל גײט אַ מיטינג: עס איז וואַרעם און ליכטיג אַרום, דעם עולם האָט שוין דערעסען אױסצו־הערען אַלע רעדנער. זיצט מען דאָ אויף דער ערד, אויף די שטײנער און מען שײלט סעמעטשקעס. אײנער איז אַרויפגעקראָכען אויפ'ן דײַנקמאָל און האָט זיך אַנידערגעזעצט בײַ דעם ברייט־באָרדיגען אַלעקסאַנדער אויפ'ן קאָפּ. דערבײַ מאַכט ער פֿערשידענע מינעס און קרימט זיך און רעדט גראָבע רייד. דער עולם לאַכט, נאָר עס ווערט אויך דערעסען. וואָס ווײַ־טער? מיט וואָס ווײַלט מען זיך ווידער. שיקט גאָט צו אַ גענעראַל.

ער גײט פֿאַרבײַ אַ רוהיגער, אַן אָפּגעזונדערטער, דער שינעל עפֿענט זיך און דער רויטער אונטערשלאַק רײצט אַלעמענס אויגען. ווער איז דאָס היינט גלײַכגילטיג צום רויטען קאָליר...

—„העי, גענעראַל!“—דערלאַנגט אַ געשרײ אײנער פֿון די גאַסען־לײדיג־גײער.

—גיב דײַן שינעל. מיר וועלען מאַכען אַ פֿאָן פֿון דעם רויטען אונטערשלאַק! דער גענעראַל גײט ווײַטער און ווער ווײס, וואָס עס טוט זיך אין זײַן האַרץ אין דער רגע.

דער פֿונק איז געוואָרפֿען געוואָרען און דער עולם גיט זיך אַ לאָז צום גענעראַל. עס ווערט אַ שטיקעל טומטאַכעס. עס בעוועגען זיך הענט אין דער לופֿטען און זידלערייען לויפֿען... דער שינעל איז שוין אין די הענט פֿון המון, מען קערט עס איבער אויף דער לינקער זייט, מען הענגט עס אָן אויף אַ שטעקען און מען לאָזט זיך אַוועק איבער די גאַסען מיט דעם נייעם שטאַנדאַרט, זינגענדיג די מאַרסעליעזע.

ביינאַכט.

פאַרהאַן אַ מיסטישער אומעט אין די פעטערבורגער ווייסע נעכט. אין דער צייט פון דער רעוואָלוציע זיינען די גאַסען ביינאַכט זעהר בעלעבט געווען. מענשען זיינען אַרומגעקראָכען ווי די שאָטענס. עס זיינען פאָרגעקומען פיל מיטינגען מיט הייסע רעדעס, מיט מונטערע אויסגעשרייען, נור מאָדנע אָבגעשטאָרבען האָט עס אָבגעקלונגען. די הויכע בלייכע הייזער זיינען ווי פערגליווערט געשטאַנען. די נעוואַ האָט ווי אַן אָפען האַרץ געגלאַנצט און געשוויגען. אַרום אויפ'ן בריק און אונטער'ן בריק אויפ'ן בולוואַר זיינען געזעסען מאַטראָזען פון קראָנשטאַדט מיט די פריילעכע פרויען און געלאַכט קאַלט, ווי סקעלעטען געשצירעט מיט די ציין...

אינמיטען נאַכט, ווען אויף אַלץ ליגט די בלייכקייט פון אַ מת, אַ מת מיט אָפענע אויגען קוקט פערגליווערט אויף אַלץ... ווי אַזוי לאַכען עס דאָרטען די מענשען מיט די פערגליווערטע פנים'ער?

עס קלאַפען אָפ טריט מיט אַ מאָדנעם טרויעריגען עכאָ. עס גייט אָן אַ פרעמדער מענש און וואַרפט אַריין אַ פראַזע צו אונז, ווי נישט צו אונז:

—גייט צו קשעשינסקי'ס פאַלאַץ! דאָרטען שלאָגען זיך באָלשעוויקעס מיט די מענשעוויקעס...

עס ליגט אַזאַ מאַיעסטעטישער שווייגען אויף אַלץ און דעם פרעמדען מענשען ווילט זיך נישט ענטפערען, נישט נאָכפרעגען.

זיי האָבען דעם טאָג צוטומעלט, די מענשען און, זיי ווילען אויך די נאַכט צוטומלען...

פלוצלינג אַ שאָס, אַ צווייטער...

אַן אויטאָמאָביל איז דורכגעלאָפען מיט עטליכע בעוואָפענטע און פערשוואונדען געוואָרען.

נאָר די נאַכט בלייבט די זעלביגע ווי געווען, קיינער וועט די בית-עולם-שטימונג נישט פערטרייבען.

דער „סטאַטסקי סאָוועטניק".

דער עולם גייט פאַראויס. ווייטער, ווייטער. עס מאַכט אַן איינדרוק, אַז דאָרטען ערגעץ ווייט צום סוף גאַס, צום סוף שטאָט, דאָרטען ליגט דער אוצר — דעם מענשענ'ס גליק און מען דאַרף נאָר צוגיין אַלע צוזאַמען, אַלע אינאיינעם צוגיין אַהינצו און נעמען דאָס גליק אין די הענט און זיך גוטמוטיג צוטיילען מיט אים און ברידערליך פאַרנאַנדער־גיין זיך אַהיים.

נאָר דאָך...

מען איז נעכטען געגאַנגען, מען גייט היינט, און מאָרגען וועט מען גיין, און די בליקען ווערען בייזער, און די ווערטער קלינגען שוין נישט אַזוי פריינדליך, כאָטש מען זינגט, מען זינגט די מוטיגע מאַרסע־ליעזע — און מען גייט פאָראויס.

אומעטום וואַרפען זיך אין די אויגען סימנים פון דער איבערקע־רעניש. אָט ברענט אַ טורמע, דאָ האָבען די פאָליטישע אַ סך יאָרען זיך געוואַלגערט, אין שווינדזוכט אויסגעגאַנגען און איצט האָט די האַנט פון נקמה די תפיסה אונטערגעצונדען. עס שיט זיך אַ שוואַרצער רויך. עך! דאָס איז נישט קיין געוויינליכער רויך פון אַ שרפה... דער רויך רייצט

און נייגערט: צי דען ווערט עס פֿערברענט די לעצטע געפֿעמעניש? צי דען האָט זיך שוין דער מענש איינמאָל־פֿאַר־אַלע־מאָל אויסגעפּלאָנטערט פֿון זיינע ספֿקות און ווידערשפּרוכֿען און עס וועט זיך אָנהויבען דער אייביג־ערוואַרטעטער גן־עדן אויף דר'ערד?

מען גייט און מען זינגט און מען שטעלט זיך אָפּ.

די אויפֿגערעגטע רעדנערס וואַרפֿען אָפּט שוין אַרײַן אַ ספֿק מיט זייערע צו היציגע רייד.

נאָר אָפּטמאָל שטעלט דעם עולם אָפּ אַן אומגעריכֿטע בעגעגעניש, אַ געלויף, אַ גנבה, אַ מאָרד...

אָט האָט זיך אויף אַ גאַסען־ראָג אָפּגעשטעלט אַן אַלטיטש־קער מיט אַ סך מעדאַלען אויף דער ברוסט און ער קלאַפּט ביז מיט'ן שטעקען.

— איך בין אַ סטאַטסקי סאָוועטניק. עטליכֿע מאָל חזר'ט ער עס איבער, ביז עמיצער פֿרעגט אים — טאָ, וואָס ווילסטו?

— גזלנים מענשען! עס איז פֿאַראַן אַ קייזער, עס איז פֿאַראַן אַ גאָט...

— כֿאַ, כֿאַ, כֿאַ, בעגלייט אים אַ געלעכֿטער. דער עולם פֿער־אינטערעסירט זיך מיט'ן אַלטען און ער האַלט אין איין שרייען:

— עס איז פֿאַראַן אַ גאָט, פֿאַראַן אַ קייזער.

— שוין צייט איך יענער וועלט מיט די מעדאַלען, — שרייט אים איינער פֿון המון.

— אַ גאָט, אַ קייזער, — מורמעלט דער אַלטער און די ליפּען צי־טערן ביי אים פֿון אויפֿרעגונג.

גנב'עט זיך צו אים צו אַ סאָלדאַט מיט אַ ביזען, גרינליכֿען פּנים און כֿאַפּט אים פֿאַר'ן האַלז, שרייענדיג דערביי:

— און אַ טײַוועל איז פֿאַראַן, האַ! אַ טײַוועל?

— אַ טײַוועל ביזטו, דו ביזט אַ טײַוועל? — ענטפֿערט אים דער אַלטער. דערווייל לויפֿט אָן אַ נייער שטראָם מענשען און טראָגט אונז אַלעמען אַוועק מיט'ן אַלטען, אינאיינעם מיט'ן סאָלדאַטעל, וועלכֿען דער אַלטער האָט אָנגערופֿען „טײַוועל“.

פושקין אָהן א קאָפּ.

I.

געוועזן זיינען מיר דאַן אין בעלאַגערונגס-צושטאַנד אין די טעג, בעת דער באָלשעוויזם איז געבוירען געוואָרען, אין מאָסקווע. אונזער הויז האָט געהאַט צוועלף שכנים און דאַן, ווען מיר זיינען פערשלאָסען געוואָרען אין דעם טויער, האָבען זיך אַלע צוועלף טירען מיט אַמאָל געעפענט און ביז היינט פרעמדע מענשען זיינען מיר פּלוצלונג נאָנטע פריינט געוואָרען. אין אונזער פעסטונג איז אומעטיג נישט געווען. אַלע שכנים זיינען ארונטער אין אונטערשטען שטאָק. די קינדער צום סטרוזש אין קעלער. מיר פלעגען גאַנצע טעג פערברייננען אין קאָרידאָר, אויף די טרעפּ און אין קאָבינקע פון דער ווינדע. געשראָקען האָט מען זיך נישט איבריג, כאָטש עס זיינען געווען עטליכע מאָמענטען, ווען עס האָט זיך געדוכט, אַז אַן אומגליק איז אונפערמיידליך. איבערהויפט האָבען די לעצטע יאָרען אויסגעלערנט דעם מענשען זיך וויינינגער שרעקען. דאָס לעבען אַליין, די טייערסטע זאַך אויף דער וועלט איז ביליגער געוואָרען.

און נייגעריגער איז דער מענש געוואָרען: עס האָט זיך אַלץ געוואָלט וויסען, ווער וועמען עס וועט בעזיגען. און כאָטש אין דעם הויז וואו איך האָב יענע בעריהמטע וואָך פון אויפשטאַנד פערבראַכט, האָ-

בען זיך געפונען בלויז רייכע מענשען, בורזשויען, אויף וועמען דער גאנצער קאמף איז געגאנגען, דאך האב איך נישט בעמערקט, אז אין יענער רגע זאל ווער פון מיינע שכנים זיך שטארק נעמען צום הארצען זיינע קלאסען-אינטערעסען.

אין גאנצע טעג און נעכט האבען הארמאטען און פולעמיאטען געקנאקט, געבראכען די שויבען פון די נאנטע הייזער און פון אונזער אייגענער פעסטונג. דער טראטואר איז געווען פערשאטען מיט ציגעל-שטויב און מיט שטיקער שטוקאטורקע. מיר פלעגען זיך אפט ארויפ-גנב'ענען אויף דעם העכערען שטאק און כאפען א קוק אויף דער גרויסער מאסקווע. די קופאלען האבען געבליצט אין די ליכטיגע הערבסט-טעג, דער הימעל איז אזוי זעלטען רוהיג געווען און דורכזיכטיג, אזא שטילקייט פערמאגט בלויז דער צפון אין הערבסט. נאר קוקענדיג אזוי, בעמערקסטו פלוצלונג, אז דער קוימען פון יענעם טויער איז פלוצלינג נישט געווארען... אדער א שטיק בלעך האט זיך אפגעריסען פון דאך און ארויפגעפלויגען הויך איבער'ן טויער — דאס האבען די גראנאטען געארבייט.

11.

מיר פלעגען האבען אפטע געסט. ניט ווייט פון אונז איז געווען א יונקער-שולע. צום ערשטען זיינען די „ווייסע" געקומען בעטראכטען אונזער פעסטונג, צי מען שיסט נישט פון אונז. זיי האבען פערזיגעלט דעם בוידעם און אנגעזאגט מען זאל נישט ארויסגיין. שפעטער זיינען עטליכע פון זיי געקומען אנווארעמען זיך. אינמיטען נאכט פלעגען זיי זיך. אריינגנב'ענען צו אונז און ריידען, דערציילען וואס אין שטאט טוט זיך. זיי פלעגען דערציילען, אז באלד בעדארף אנקומען א פאלק קאזאקען און א פאלק פיעכאטע און ארטילעריע און מען וועט זיי בעזיגען, מען וועט זיי בעזיגען. נאר די נאכט איז ארינגע־ און נאך א טאג איז אוועק און די שיסעריי האט נישט אויפגעהערט. דער שרעק איז פון אונז איינגענצען אוועק, א גלייכגילטיגקייט און א מאדנע מידקייט האט זיך אנגערוקט. דאס שענסטע איז געווען: אין די שעה'ן, ווען די שאסען האבען אויפגעהערט, פלעגט עפעס פעלען און די לאנגווייליגקייט פלעגט דאן גרעסער ווערען.

—וואָס איז דאָס פאַר אַ שטילקייט געוואָרען? — פלעגט מען פרעגען,—ניט אַהער און נישט אַהין. נאָר לאַנג וואַרט מען נישט, די פּולעמיאָטען צובילען זיך ווי אַ באַנדע כלבים און שייבען נעמען קלינגען.

איינער פון די שכנים לויפט אַרויף אויבען צו זיך און קומט אַראָפּ מיט אַ פלאַש קאָניאַק און מיט גלעזלאַך.

—עך, אויב דאָס איז טאַקי דער סוף, לאָמיר כאָטש אויסטרינקען דערווייל.

מען האָט זיך געטיילט מיט די שפּייזען, די אמת'ע קאָמונע איז נאָר ביי אונז געווען. די ערשטע פּאָר טעג האָט מען בעסער געגעסען, דערנאָך אַ ביסעל שוואַכער, נאָר מען האָט אויסגערעכענט, אַז קאַרטאָפעל וועט סטאַיען אויף עטליכע וואָכען—קיינער האָט נישט געזאָרגט. געשלאָפען האָט מען אויך אין קאָרידאָר אויף מאַטראַצען, אויסער צוויי פון די מענער פלעגען בלייבען אַלס פּאַטרול. מיר האָבען געהאַט עטליכע רעוואָלווערין, גאָר וואָס פאַר אַ ווערט האָט עס געהאַט?

III.

אין איינער פון יענע נעכט איז צו אונז געקומען אין קעלער איינער פון די „ווייסע": אַ סטודענט מיט צודרייטע שטיוועל, מיט אַ ביקס, און אונז געבראַכט נייעס, ער האָט דערציילט, אַז עטליכע גראַנאַטען זיינען אַריינגעפאַלען אין קרעמל און פערניכטעט פיל טייערע זאַכען. עטליכע פון די קריסטליכע שכנים האָבען זיך ביי דער בשורה איבערגע'צלמ'ט. דער סטודענט האָט געטרונקען טיי און געוואַרעמט די הענט. דערביי דערציילט ער אונז נאָך אַ נייעס: אַ גראַנאַט איז אַריינגעפאַלען אין פּושקינ'ס מאָנומענט און האָט אַראָפּגעריסען דעם קאָפּ ביים פּאָעט.

אַ פרייליין פון אונזערע שכנים האָט דערביי אַ קוויטש געטאָן, האָט האַלב גע'חלש'ט. אַלע זיינען צורודערט געוואָרען.

—פּושקין אָהן אַ קאָפּ. פּושקין אָהן אַ קאָפּ.

אָט דער פּושקין, ביי וועלכען מיר פלעגען יעדען טאָג פאַרבייגיין. נישטאָ שוין דער שטאָלצער געלאָקטער קאָפּ.

איך געדיינק, איך האָב זיך יענע נאַכט געוואַלגערט אויף מיין מאַטראַץ און נישט געקענט אנטשלאָפען ווערען. נישט די שיסערייען האָט מיר געשטערט — צו דעם איז מען שוין געוועהנט געוואָרען.

מיר האָט זיך אַלץ געדאַכט, ווי ער שטייט אַזוי, דער דיכטער, די האַנט ווי נאַפּאָלעאָן פאַרלייגט אין דער וועסט, ווי ער שטייט אַזוי דער שטאָלצער פושקין אָהן אַ קאָפּ, אין דער נאַכט, אין דער פינסטערניש. און דער קאָפּ? וואו איז דער געקרויזטער קאָפּ? אוזאי צושמעטערט אויף שטיקלאַך, אָדער ער וואַלגערט זיך אַ גאַנצער, דער קאָפּ, אין מיסט אַרום דעם דיינקמאָל?

אין מיט'ן נאַכט האָט מען מיך אויפגעוועקט. איך האָב בעדאַרפט נייִן אויף מיין דיזשור; שטיין ביי דער טיר מיט אַ קליינעם, כמעט קינדערישען רעוואָלווערטשיק אין דער האַנט... אפשר די מייז וועל איך מיט אים איבערשרעקען, נישט מער. נאָר איינער דעם צווייטען פלעגט איבערגעבען דאָס „געווער" מיט אַ נישט זיכערער ערנסטקייט.

אַרום האָט געהילכט פון דער שיסעריי. איך מיט מיין חבר ביי דער טיר האָבען געהערט פון די געשעהעגישען און דערמאָנט דעם צופאַל מיט פושקינ'ען...

—אוים רוסלאַנד, אוים קולטור! — האָט מיין חבר געמורמעלט און געשווינען אין דער נאַכט.

.IV

אויף מאָרגען איז געווען דער לעצטער און שווערסטער טאָג פון אונזער בעלאַגערונג. נישט ווייט פון אונז האָבען געברענט צוויי גרויסע הייזער און די גראַנאַטען האָבען זיך געריסען אַלץ נעגטער.

אויף די טרעפּ האָבען אָבער די קינדער פריילין געשפילט מיט אַ גאַנצען הויפען שפילצייג, אונטער די פיס האָבען זיך געוואַלגערט קינדערשע פערדלאַך, ביקסען און קאַנאָנען. עס קאָן זיין, אַז זיי, די קליינע, האָבען אונז איבערגעגעבען זייער רוהיגקייט.

מיר האָבען פערבראַכט דעם טאָג און דערציילען אַנעקדאָטען און אין ערוואַרטונג. אין מיטען נאַכט איז גאָר שטיל געוואָרען. אָבער קיין איין שאָס נישט.

איינער דעם צווייטען האָט אויפגעוועקט און אָנגעזאָגט די בשורה, אַז מען הערט שוין קיין איין שאָס נישט.

בעגינען זענען מיר געוואר געוואָרען, אַז די ווייסע האָבען פערשפילט, אַז פון היינט אָן הערשען די רויטע...

איך בין געלאָפֿען אויף דעם בולוואַר צו פּושקינ׳ען. אויף דער גאַס האָבען זיך געוואַלגערט טויטע פֿערד, די לאַנגע טעלעגראַף-און טראַמוויי-דראָטען און גאַנצע בערג צובראָכענער גלאָז.

דאָ און דאָרט זענען געשטאַנען גרויסע מחנות מענשען און שי-געלען מיט פּנים׳ער פֿון זיגער.

נאָר אָט בין איך נעבען פּושקינ׳ען: ער שטייט אַ גאַנצער ווי מיט אַ וואָך צוריק. דער סטודענט מיט די צודרייטע שטיוועל האָט, ווייזט אויס, אויך אַ צודרייטען קאָפּ געהאַט, אָדער ער האָט גלאַט אָפּגענאַרט.

פּושקין איז געשטאַנען אַ גאַנצער מיט זיין קאָפּ, מיט זיינע גרוי-סע האָר, נאָר דער איינדרוק פֿון דער נאַכט אונטער דער האַרמאַטען-שיסעריי איז פֿערבליבען. איך האָב נאָר בעראַרפֿט די אויגען אָפּדריי-ען פֿון מאָנומענט און איך האָב ווידער דערזעהן דעם פּאָעט אָהן אַ קאָפּ: די האַנט אין וועסטעל, די ברוסט אויסגעשטרעקט פֿאָראויס, נאָר אָהן אַ קאָפּ, אָהן אַ קאָפּ...

די לעצטע.

בעגינען האָבען מיר זיך פלוצלונג דערוואוסט, אַז מען מעג שוין אַרויסגיין: „שוין געענדיגט“ – האָט איינער דעם צווייטען אָנגעזאָגט. איך האָב אָפּגעוואַרט ביז אַכט אַזייגער אין דערפריה. דער אָקטאָבער-פריה-מאָרגען איז געווען זעהר אַ ליכטיגער. דורכ'ן הויכען פענסטער האָב איך געזעהן גיין אַסך מענשען, אַ „גאַזעטשיק“ איז דורכגעלאָפען. אַלע האָבען זיך אַוואָרף געטאָן צו אים...

דעמאָלט בין איך אויף גיך אַראָפּגעלאָפען פון די טרעפּ און אַרויס אויפ'ן גאַס. איך האָב געטראָטען אויף דעם אָנגעוואָרפענעם גרוז, אויף שטיקלאַך בלעך, אַלע טראָטואַרען זיינען מיט דעם פערשאָטען געווען. אויפ'ן מיטען גאַס ביי ניקיטסקער בולוואַר איז געלעגען אַ גרויסער פערד, אַ טויטער היגאַנט, נעבען אים עטליכע צובראָכענע רעדער, און עפּעס ברעטער. דער שוואַרצער פערד איז געווען דער ערשטער אָנזאָג פון טויט. נאָר קיינער האָט זיך אויף דעם נישט פערטראַכט, מענשען האָבען געאיילט פון זייערע „פעסטונגען“. מען איז געלאָפען זעהן צי די קרובים לעבען.

ביים ווינקעל פון דער אַרבאַט-גאַס איז געווען אָנגעוואָרפען אַ

גרויסער שײַטער מיט בעראָזעווע שטיקלאַך האָלץ. אַ מין באַריקאַדע. אונטער דעם שײַטער זײַנען געשטאַנען צוויי יונגעלייט אין גרויסע באַראַשקענע פּאַפּאַכעס, צוויי שיינע ייִנגלאַך מיט אַזעלכע גלאַטע רונדע פּנים׳ער. זיי זײַנען געשטאַנען מיט די ביקסען... גרייט צום שיסען, די יונגע אויגען אָנגעשטרייגוט.

דאָס זײַנען געווען צוויי אינסטרוגענטען פֿון די „ווײַסע". די לעצטע וואָס האָבען נישט געוואָלט זיך אונטערגעבען.

— גייט אַוועק, זי „רויטע" וועלען באַלד קומען, זיי וועלען אייך דערשיסען, אויב זיי וועלען אייך כאַפּען מיט געווער אין די הענט.

און בײדע האָבען מיט אַמאָל געענטפערט:

— רוסלאַנד גייט אונטער, מיר וועלען דאָ שטאַרבען, — און זיי האָבען נאָך פעסטער צוגעדריקט די ביקסען צו זיך.

איך בין האַסטיג געלאָפען ווייטער צוליב מײַנע ענינים, נאָר לויפענדיג איז מיר דאָס בילד פון די צוויי יונגעלייט פֿאַר די אויגען געשטאַנען. עס איז מיר לאַנג נאָכגעגאַנגען „רוסלאַנד גייט אונטער". די ווערטער האָבען מיר לאַנג געקלונגען אין די אויערען, נאָר די אויגען פלעגען זיך אָנשטויסען אַלץ אויף נײַע בילדער: דאָ שטייט אַ טײַכעלע בלוט, דאָ זעהסטו אַזעלכע שרעקליך צוהאַקטע פענסטער, איבערגעדרייטע פורען און אויטאָביליען מיט פערוואונדעטע לויפען פון איין עק שטאָט ביז׳ן צווייטען.

נעבען אַ טיר זײַנען געלעגען אַ גרופּע נאַקעטע מתים, דאָס זײַנען געווען גע׳הרג׳עטע: עמיצער האָט זיי בגנבה, טויטערהייט די בגדים אַראָפּגעצייגען.

אין אַ שעה אַרום בין איך ווידער דורכגעלאָפען דעם ווינקעל פון אַרבאַט-נאַס. ס׳איז געשטאַנען אַ קליינער עולם און עפּעס אַרונטערגעקוקט אונטער דעם שייטער.

איך בין צוגעגאַנגען נענטער און דערזעהן ליגען צוויי טויטע אין שינעלען, איינער אויפ׳ן צווייטען, פּונקט ווי זיי וואָלטען זיך ראַנגלען אין אַטלעטען-קאַמף. די גרויסע פּאַפּאַכעס האָבען זיך געוואַלגערט נעבען זיי.

דער קליינער עולם אַרום האָט זיך גע׳צלמ׳ט.

אין די מתים־שטיבלאַך.

איך בין געגאַנגען מיט אַ בעקאַנטען זוכען זיינעם אַ ברודער פֿון איין מתים־שטוב אין דער צווייטער. אַ גאַנצען טאָג האָט עס בײַ אונז צוגענומען. מיר האָבען געזעהן הונדערטער און טויזענטער טויטע. אַנדערע זיינען געלעגען רוהיג. מען האָט נישט געזעהן די וואונד, נישט קיין בלוט. אונטער די בעט׳ד האָבען ליפּען רוהיג געשמייכעלט, די אויגען האַלב צוגעמאַכט, אַנדערע האָבען שרעקליך געגלאָצט מיט די אויגען און פֿערקריצט מיט גרויסע ווייסע ציין. פֿאַר עטליכע רובל פֿלעגען די וועכטער איבערסאָרטירען פֿאַר אונז די מתים, כדי מיר זאָלען דערקענען אונזערן. וועמען האָבען מיר נישט געזעהן: אַלטע לייט, מיטעל־יעריגע און קינדער. אָט ליגט אַ געלער קאַצאַפּ אין אין אַ האַנט האַלט ער אַ שטיק פֿון זיין געלער באָרד, וואָס ער האָט, ווייזט אויס, פֿון ווייטאָג אויסגעריסען. נעבען אים ליגט אַ קליין יונגעל, אַ ציטונגס־פֿערקויפֿער, אַ בערנעל פֿערבלוטיגטע ציטונגען וואַלגערן זיך דערבײַ. ווייזט אויס, ער האָט די ציטונגען ביז דער לעצטער רגע נישט אַרויסגעלאָזען.

אין איין אָרט איז געלעגען אַ יונגע באַרמהערציגע שוועסטער מיט אַ רויטען צלם אויפֿ׳ן ברוסט.

מיין בעקאַנטער האָט זיך אָנגערופֿען:

—דאָס ליגט די באַרמהערציגקייט אַ טויטע, נישטאָ מער קיין רחמנות אויף דער וועלט.

אין אַ צווייטען אָרט איז אויף דער פֿאָדלאָגע געלעגען אַ יונג מיידעל אין אַ העלע קלייד, פּונקט ווי אַ כּלה מיט לאַנגע פֿונאַנדערגע־וואָרפֿענע האָר. פֿאַר קיין פֿאַל האָט זיך נישט געוואָלט גלויבען, אַז זי איז טויט, אַזאַ לעבעדיגען שמייכעל ביי אַ טויטען מענשען האָב איך זיך קיינמאָל נישט פֿאָרגעשטעלט: די פֿינגער האָבען זיך אָנגעשפּאַרט אויף דער פֿאָדלאָגע, ווי זי וואָלט זיך וועלען אויפֿהויבען. אויך ביי איר האָט מען נישט געזעהן קיין סימן פֿון אַ וואונד, פֿון בלוט.

מיין בעקאַנטער האָט זיך ווידער אָנגערופֿען: „דאָס ליגט די גע־טויטע פֿרייהייט, נישטאָ מער קיין פֿרייהייט אויף דער וועלט"

און דער געדונגענער מענש וואַרפֿט און סאָרטירט די מתים און איז אומגערוהיג: ניכער, אַנדערע וועלען באַלד קומען, שטער אים נישט זיין פּרנסה.

איך פֿלעג אַרום פֿון די מתים־שטיבלאַך אַ קראַנקער, אַ מידער. עס האָט זיך געוואָלט וואו אַנטלויפֿען, נאָר דאַכט זיך, אַלע וועגען זיי־נען פֿערצוימט, ועסט שוין פֿון דאָס, וואָס דו האָסט געזען, נישט אַוועק־גיין, נישט אַוועקגיין.

דערנאָך, קומענדיג אַהיים, בין איך צונגעפֿאַלען אויף דער קאַנאַפּע. פֿאַר די אויגען האָט געשוועבט דער גאַנצער קאַראַהאַר מתים און אויפֿן ערשטען פּלאַן איז געווען די בלאָנדע פֿרוי מיט די אָפֿענע אויגען און האָט אומישנע געשמייכעלט. זי שוועבט אויך איצטער פֿאַר מיינע אויגען און לאַכט אַזוי שמייכלענדיג.

לויות.

עטליכע וואָכען נאָכאַנאַנד האָט מאָסקווע אירע קרבנות בעגראָבען. מענשען האָבען זיך דאָ אויסגעלערנט די צערעמאָניע פון בעגראָבען. ווען אַזאַ אָרדנונג וואָלט געווען אומעטום אין לעבען, וואָלט אפשר נישט געקומען צו אַזעלכע אומגליקען. די לויות זיינען געוואָרען פון די געוויינליכע זאַכען. עס האָט שוין איצט אינטערעסירט בלויז יענע, וועלכע האָבען אין זיי אַנטייל גענומען. און בעגראָבען האָט מען בעדאַרפט אַ סך פריינט און הברים...

ניי נאָר אָבער אַוועק אין אַ זייט אַביסעל, קוק זיך איין אויך דער גראָער גאַס, ווי אימפּאָזאַנט און ערנסט עס זעט אויס דער שפּאַציר פון טויט.

אין פעטערבורג האָב איך אַמאָל געזען אַ לאַנגע ריי לויות... און די טרומנעס זיינען געווען רויט אָפּגעפאַרבט. דער טויט אין רויטען! קיין טיפערן איינדרוק האָט נאָך אויף מיר קיין לויה נישט געמאַכט.-.

אַ שווידער, אַ בליץ איז דורכגעגאַנגען אין די געדאַנקען, קוקענדיג אויף דער רויטער פּראָצעסיע.

נאָר אין מאָסקווע האָט מען נאָכ'ן באָלשעוויסטישען אויפשטאַנד

בענראָבען אין שוואַרצע טרומנעס, וועלכע זיינען בלויז געווען איינגעוויקעלט אין רויטע לענטעס.

עס הויבט זיך אָן אין דערפריה:

עס גייען הונדערטער מענשען אָנגעטאָן אין שוואַרצען און נאָך זיי א טרומנע בעפּוצט מיט בלומען און רויטע ל׳נטעס. ווידער הונדערט מענשען און ווידער אַ טרומנע מיט בלומען און לענטעס. פון די מענשען גייען אַ סך מיט ביקסען, אַפילו פרויען מיט ביקסען, דערוואַקסענע קינדער מיט ביקסען. שווייגענדיגע מיט לאַנגזאַמע טריט. די מוזיק שפּילט און לאָזט פאַרביי אַלץ נייע טרומנעס און אַלץ נייע בעגלייטער. מען גייט צום רויטען פּלאַץ. אונטער די גראָע ווענט פון קרעמעל איז אויסגעגראָבען אַ גרויסער ברידער-קבר.

די מאָסקווער גלאָקען קלינגען נישט, בעת מען בעגראָבט די „רויטע קרבנות״, נאָר אָט בעווייזט זיך אַנ׳אַנדער מין לויה: עס גייען פּאָפּעס אָנגעטאָן אין זילבערנע קליידער, מיט גרויסע הייליגע בילדער, מיט גאָלדענע צלמים. עס גייען דאָ אַנדערע בעגלייטער: פרויען מיט שוואַרצע גידליאַנדען, מענער אין שוואַרצע רעק, אָפיצירען מיט אָפגעריסענע עפּאָלעטען: דאָס בעגראָבט מען אַ „ווייסען״. ביידע לויות בעגעגנען זיך, מען קוקט זיך אָן מיט בייזע אויגען און די גלאָקען קלינגען איצט פאַר ביידע מחנות, פאַר די רויטע און פאַר די ווייסע און די זעלבע ערד וועט זיי צודעקען און די זעלבע נאַכט וועט איבער זיי שוועבען.

אַ העלד.

„חעמען מען וועט כאַפּען מיט געווער, דער וועט אויפ'ן אָרט דערשאָסען ווערען". אַט אַזאַ בעפעל איז געווען אין עטליכע טעג נאָכ'ן אויפשטאַנד.

און אַט בעזוכט מען אויף טווערסקאַיאַ די פאַרביינגייער.

די רויטע אַרמייצעס פערזוכען אַ שטיק-גאַס און מען בעטאַפּט יעדען, צי ער האָט נישט קיין רעוואָלווער.

ביי אַ יונגענמאַן מיט אַן אינטעליגענטען רוסישען פנים, ווייזט אויס, פון די סטודענטישע אָפיצירען, האָט מען געפונען אַ בראָונינג. ער ווערט בלייך ווען דער סאָלדאַט נעמט עם אַרויס פון זיין טאַש, נאָר באַלד בעהערשט ער זיך, ער קוקט אפילו מיט אַ שמייכעל.

די סאָלדאַטען ריידען זיך צונויף און הייסען אים אָפּגיין אויף עטליכע טריט צוריק.

דער יונגערמאַן ווערט ווידער בלייך, נאָר בלויז איין אויגענבליק. ער גיט אַ בליק אין זיינע אויגען, ער צלמ'ט זיך אויף זיך איבער און פערלייגט האַנט אויף האַנט מיט'ן ברוסט פאָרויס:

— שיסט!

דעם קאָפּ האַלט ער שטאָלץ און קוקט אויף די ביקסען, וואָס שטעלען זיך אָן אויף אים.

דאָס איז נישט קיין געוויינליכע פּאָזע, ער איז נישט אויף דער סצענע, ער פּאָזירט נישט פאַר קיין שיינער פרוי. באַלד, איין סעקונדע — און ער בעדאַרף שטאַרבען. אַזעלכע פאַקטען זיינען שוין היינט און נעכטען געווען: מען האָט דערשאָסען אָהן רחמנות...

באלד, באַלד...

נאָר די פרויען, וואָס געפינען זיך דערביי, נעמען שרייען און וויי־נען. דאָס ווירקט: די סאָלדאַטען לאָזען אַראָפּ די ביקסען און פירען אים ערגיץ אַוועק.

מענשען קלייבען זיך צונויף אין אַ געזעמעל, מען בעטראַכט דעם נאַרוואָס געשעהענעם פאַקט.

— ער איז א העלד, — זאָגט עפּיס איינער אין אַ פּעלץ און קוקט זיך דערשראָקען אַרום.

— כאָטש אַ קאָנטר־רעוואָלוציאָנער, — זאָגט אַ קראַסנאַ־אַרמייעץ, — נאָר אַ מאַלאָדעץ, מיט אַזעלכע שונאים איז גוט צו שטרייטען...

— זאָל ער זיך כאָטש ראַטעווען פון זייערע הענט, — זיפצט אַ קרים־טין מיט אַ טיכעל אויפ'ן קאָפּ און צלמ'ט זיך און לאָזט אַראָפּ אַ טרער.

אַ קרבן פון דער פרייהייט.

מען האָט אים געכאַפּט אין טראַמוואַי, בעת ער האָט געוואָלט בײַ איינעם די קעשענע אַרויסשנײַדען. דאָס איז דאָך נישט צום ערשטען מאָל, מען האָט אים שוין אַ סך מאָל געכאַפּט און אין צירקעל אַרעסטירט. אַמאָל פלעגט ער אויך אַפּאָר קלעפּ בעקומען פון די פּאָליצייסקע. איצטער פירט מען אים ערגעץ... אַ המון מענשען פירט אים. אין „סאַמאָסוד" וויצעלט זיך אַנ'אַלטער פּאָנקע און שצירעט מיט די ציינער, נאָר די זאַך איז אַ סך ערנסטער: מען פירט דעם יונגען גנב טויטען, די ווילדע צוויינטע חיות וועלען אים שוין נישט אַרויסלאָזען...

איך לויף אַראָפּ פון טרײַמוואַי און נעם ריידען מיט איינעם פון די נײַ געבאַקענע ריכטער און רעכט-געבער. ער גיט אַ קוק אויף מיר און פערשטייט, אַז איך וויל פערטיידיגען דעם גנב, שרייט ער אויס צו מיר:

— טאָוואַרישטש, סטידנאָ! זאַ וואָראַ!

עטליכע פויסטען הויבען זיך אויף מיר:

— וואָס? איר זײַט שותּפים?

איך טראָג זיך קוים אָפּ. שפּעטער דערציילען מענשען, אַז מען האָט דעם גנב שרעקליך ערמאָרדעט און צום סוף אין מאָסקוואַ-ריעקאַ אַריינגעוואָרפען.

איך זעה ביז היינט זיינע צושראָקענע פּאָר אויגלאַך מיט די פערבלוטיגטע ליפּען. שטענדיג פלעגט מען אים דערפאַר בלויז אין קאָזע אַרייננזעצען און עטליכע קלעפּ געבען און איצטער פירט מען אים טויטען, און — אַזויפיל תּלינים! אַזויפיל תּלינים...

שרעקליכע אויגען זײַנען בײַ אים געווען, פון אַ לעבעדיגען קבר קוקט מען אַזוי. עס נעמט מיך דורך אַ שוידער...

אַ מאסקאראד.

אין גרויסען טעאטער האָבען זיך בעזעצט די באָלשעוויקעס. עס־ליכע טעג האָט עס געדויערט. אנטקעגען אין האָטעל „מעטראָפּאָל“ און אין די דערבייאיגע בנינים האָבען זיך געהאלטען די ווייסע. טאָג און נאכט האָט מען זיך איבערגעשאָסען. פון שיינעם האָטעל־בנין זיינען גע־פלויגען שטיקער פענסטער, ראמען, פרעסקעס, נאָר די גאַנצע געביידע האָט זיך געהאלטען פעסט און פון די טירען אונטער די באַלקאָנען האָבען זיך קוילען געריסען אַהין צום טעאַטער־בנין.

אין דעם דאָזיגען האָטעל זיינען אויך געווען פיל נייטראַלע פערזאָנען, שכנים פון האָטעל און מענשען, וואָס האָבען זיך צופעליג דאָרטען געפונען. רוהיגע בורזשויען, ניי אויפגעקומענע באַראָנען, בירזשע־מענשען. אַלע האָבען שוין געגאַרט דעם סוף. אין האָטעל איז אַלץ וויי־ניגער שפּייז געוואָרען און פיל האָבען זיך געשראָקען, אַז דער דאָזי־גער בנין וועט סוף כל סוף אויפגעריסען ווערען פון די באָלשעוויקעס.

דער גרויסער פּלאַץ צווישען טעאַטער און דעם האָטעל איז גע־ווען ליידיג און פערלאָזען. די לאַנגע נעצען פון די טעלעגראַף־און טראַמוואַי־דראָטען האָבען זיך געוואַלגערט צוריסען און צונויפגעדרייט אין משונה'דיגע קנוילען...

און די ביקסען קלאַפּען מאָנאָטאָן. מען איז שוין אַזוי צוגעוואוינט צו דעם — עס געדויערט שוין פּיל טעג.

נאָר אָט פֿערגייט אַ שעה אַ שטילע און נאָך אַ שעה פֿע־גייט אָהן שיסערייַ. דיַ ווייסע גוואַרדיע פֿון האָטעל האָט זיך ערגעץ אָפּגעטראָגען און פֿון שטאָק צו שטאָק, פֿון חדר צו חדר דערגייט די בשורה: עס האָט זיך געענדיגט.

די באָלשעוויקעס האָבען געזיגט, נאָר אין דער רגע גייט עס קיינעם נישט אָן: אַבי עס זאָל שוין רוהיג ווערען. די מענשען פֿון האָטעל האָבען זיך לאַנגזאַם צוגעגנב'עט צום פֿענסטער און אַרויסגעקוקט צום גרויסען טעאַטער־פּלאַץ און אויפ'ן טעאַטער האָבען זיי געקוקט. ער שטייט גאַנץ דער ווייסער טעאַטער און די פֿיר גרויסע פֿערד אויף זיין דאַך רייסען זיך ווי שטענדיג „נאַשפּיץ", פֿאָראויס! נאָר דער פּלאַץ אַרום איז טויט און ליידיג. עס פֿערגייט אַזוי נאָך אַ היבש ביסעל צייט. מען גנב'עט זיך און מען קוקט דורך די פֿענסטער: איז שוין טאַקי רוהיג, איז שוין טאַקי דער סוף? אַזוי ביז פֿאַרנאַכט. פֿאַרנאַכט האָבען זיך פֿון טעאַטער בעוויזען פֿיגורען. דיַ נייגעריגע שכנים פֿון האָטעל זיינען נשתומם געוואָרען. פֿי'ן טעאַטער איז אַרויס באָרים גאָדונאָוו, יאָהאַן גראָזני. פֿון טעאַטער זיינען אַרויסגעגאַנגען פֿיל אַנדערע הערשער און פֿירשטען, באָיאַרען, סוסאַנין איז געגאַנגען און יערמאַק און דערנאָך מער יונגערע העלדען. יעווגעני אָניעגין איז געגאַנגען און לייענסקי. אַ גאַנצער קאַליידעסקאָפּ פֿון טיפּען אין אַלטע היסטאָרישע קאָסטיומען אין נאַפּאָלעאָנעווסקע הוטלען, אין צילינדערס און גרויע פֿוטערנע קעפּקעס און הויכע רויטע שטיוועל, אין קורצע הויזען און אין ברייטע פּעלצען... דאָס אַלץ איז אַרויס פֿון טעאַטער און זיך פֿאַרנאַנדערגעגאַנגען אין פֿערשידענע ווינקלען פֿון דער גרויסער, אַלט־אַלטער מאָסקווע...

ווי שאָטענס פֿון דער פֿערגאַנגענהייט האָט עס אויסגעזעהן, ווי עס וואָלט זיי עמיצער אויפֿגעוועקט די שאָטענס און געהייסען זיך אַרויסקלייבען פֿון אַלטען איינגעזעסענעם קעלער...

אַנדערע האָבען געטראָגען פּעקלאַך אויף זיך, וואוהין, וואוהין טראָגען זיי זיך עס איבער, דיַ אַלטע גייסטער? פֿינסטערער שאָטען נאָך שאָטען האָט זיך גערירהרט.

נאָר אין האָטעל האָט מען שוין געוואוסט דעם סוד פֿון די

דאָזיגע שאָטענס מיט די פּעקלאַך, אין האָטעל האָט מען נעקייכט פֿון געלעכטער, דער עולם האָט זיך געשפּאַרט צו די פֿענסטער, געקוקט און געלאַכט: אַלע האָבען פֿערשטאַנען וואָס דאָ איז פֿאָרגעקומען. די בעזיגערס האָבען צושלעפּט די רייכע היסטאָרישע גאַרדעראָב פֿון גרויסען טעאַטער... אַלץ טונקעלער איז געוואָרען און אַלץ גנב׳ישער האָבען אויסגעזען די פֿיגורען אויפ׳ן ברייטען טעאַטער-פּלאַץ—אין פּעלעריגעס, און ווייסע וועסטען, אין צילינדערס און אין ברייטע, גרייטע סיבירער פּעלצען...

בלאָנדע לאָקען.

די ערשטע אַרבייט פון די באָלשעוויקעס נאָכ'ן זיג איז געווען פער'חתמ'נען די סייפען און רעקוויזירען די ווערטפולע חפצים, וואָס זיינען דאָרט געווען. אין די פערפאַנצערטע קעלערן פון די מאָסקווער גרויסע ביינק האָבען זיך אַ סך שטילע טראַגעדיעס אָפּגעשפּילט: מענשען האָבען געהאַלטען אין די שטאָלענע קאַסעטקעס זייער גאַנצען פערמעגען, זייערע בעסטע האָפנונגען און טייערסטע זכרונות... די בעל-הבית'טע פון מיין קוואַרטיר איז ממש גרוי געוואָרען פאַר דער צייט, וואָס מען האָט ביי איהר צוגענומען דאָס ביסעל פאַמיליען-צירונג. יעדען טאָג פלעגט זי אַריינקומען צו מיר אין צימער און נעמען דערציילען פון עפּעס אַ בראָש, פון אַ בריליאַנטענעם קאָליע... פון איר באָבען האָט זי עס, דוכט זיך, בעקומען אַמאָל און פון יאָר צו יאָר פלעגט זי גיין אין באַנק, בלויז אַ קוק טאָן אויף דעם און נישט מער—איצטער האָט מען עס צוגענומען.

אין יעדער שטוב האָט איר געהערט אַזעלכע זיפצען.

מען האָט דערציילט פערשידענע מעשיות וועגען די סייפען: איינער אַן אויפגעקומענער מלחמה-גביר האָט נישט געהאַט וואו אַהינצוטאָן זיינע מיליאָנען, האָט ער צוערשט געקויפט הייזער, גיטער, נאָר אים האָט

זיך אויסגעדוכט, אַז בעסער וועט זיין, ווען ער וועט דאָס געלט אַריינלייגען אין בריליאַנטען. עס קאָן זיין, אַז ער האָט געהאַט אַ ספּעציעלע ליידענשאַפט צו די קליינע בליצעדיגע שטיינדלאַך, נאָר גאַנץ מאָסקווע, אַלע סוחרים פון בריליאַנטען, אַלע מעקלערס האָבען אים גוט געקענט. ער האָט פערקויפט די הייזער און די גיטער און די ווערט־פּאַפּירען, וואָס ער האָט געהאַט, אַלץ האָט ער אויסגעביטען אויף בריליאַנטען. ער האָט געלעבט און געאָטעמט מיט די קאַראַטען זיינע, מיט די העלע בריליאַנטען — אַנדערע פון זיי פאַלען אַריין אין אַ גאָלד־טאָן, אַנדערע אין אַ ליליע־טאָן. ער פלעגט קיפּען, וועגען, מעסטען און בעטראַכטען זיין פערמעגען, ווי די אַלטע, רייכע קמצנים אַמאָל...

ער האָט געזאַמעלט, געזאַמעלט און געטראָגען... אין סוף אַריין, די באָלשעוויקעס האָבען אים דערנאָך איינגעלאַדען, ער זאָל קומען בעת מען וועט עפענען זיין קאַסעטקע, ער איז געקומען און אויסגעהערט די בשורה: זיינע אַלע שטיינדעלאַך: דאָס פרייד פון זיין האַרץ, דער שטראַל פון זיין אויג — אַלץ איז רעקווירט געוואָרען. מען האָט דערציילט, אַז דער דאָזיגער בריליאַנט־זאַמלער איז געשטאָרבען פון אַ האַרץ־שלאַג אין באַנק־קעלער, ביי זיין קאַסעטקע...

נישט אַלע קאַסעטקעס האָט מען געקענט עפענען. פיל פון די אייגענטימער זיינען געווען אין אַנדערע שטעט און אפשר אויך אויף אַן אַנדער וועלט שוין... האָט מען אַזעלכע קאַסעטקע אויפגעבראָכען. אין איינער פון אַזעלכע סייפען האָבען די באָלשעוויקעס געפונען אַ גרעסערע צירונגס־קעסטעלע. זיי האָבען עס אויפגעבראָכען — אינוויינינג איז געלעגען נאָך אַ קלענערע קעסטעלע. זיי האָבען יעם ווידער אויפגעבראָכען און געפונען אינעווייניג צוויי... בלאָנדע לאָקען, און די מענשען זיינען געבליבען ענטוישט און פערוואונדערט ביי דער דאָזיגער מציאה.

גאָלד, גאָלד האָבען זיי געזוכט! און דאָ ליגען זיך רוהיג צוויי קרייזעלאַך האָר... וועלכער נאַרישער טרוימער האָט עס אַזוי געהיט? וועלכען לעבעדיגען אָדער געשטאָרבענעם נפש האָבען עס אָנגעהערט די דינע בלאָנדע האָר־פערעם? צי דאָס איז געווען אַן עפּילאָג פון אַ טראַגעדיע, צי אַ סענטימענטאַלער חלום פון אַ פערליבטען?

אין אַ צייט פון בלוט און שטורם, זיינען זיך רוהיג געלעגען צוויי בלאָנדע לאָקען אין אַ שטאָלענעם קעלער, אין אַ שטאָלענער קעסטעלע...

צוויי וועלטען.

א גאַנצען טאָג דויערט היינט די מאַניפֿעסטאַציע. עס איז עפּעס א יום-טוב, אַ יאָר-צייט. אַ ברענענדיגער פֿרעסטעל סמאַליעט דעם נאָז, די אויערן, און די גאָלדענע קעפּ פֿון די פֿיל צערקוועס. אויף די גרויסע פּלעצער זיינען אויפֿגעבויט געוואָרען אימפּראָוויזירטע עסטראַדעס. אומעטום רויטע פֿאָנען מיט פֿערשידענע צייכענס פֿון אַרבייט, פּראַצע און כּח, קאַמפּס-לאָזונגען, דראָהונגס-ווערטער אויסגעמאָלט מיט רויטער פֿאַרב. עס מאַרשירען די רויטע אַרמייצעס און מיטגלידער פֿון דער אָרגאַניזאַציע וועלכע, האָט געזיגט... רעדנערס ריידען און רופֿען, רופֿען.

נאָר דער פֿראָסט איז גענוג שטאַרק, די ווערטער ווערען פֿערגליווערט, די אויגען שווייגען, נישטאָ קיין בעגייסטערונג—עס קאָן זיין, דער פֿראָסט איז שולדיג. אַנדערע איילען אויף גיך צום געזעמעל, וואו דער רעדנער דערציילט עפּעס, אַנדערע אַנטלויפֿען אַהיים זיך אָנוואַרעמען, נאָר אַ גאַנצען טאָג דויערט עס, מען מאַרשירט און מען רעדט און די רויטע פֿאַרב בלענדט די אויגען פֿון אַלע מויערן און באַלקאָנען... שטילער!

איך גיי פֿאַרביי ביי אַ קליין קאַפּעליצע, אַ קליין מויערל אונטער די ווענט פֿון קרעמל, עס איז אָנגעפֿילט מיט בעלויכטענע איקאָנעס,

די פֿיערלאַך רייסען זיך אויפ׳ן גאַס... ניין, דאָ אַרום איז שטיל און אונ-
טער די ווענט פֿון מויערל ליגט אויסגעצווינגען אן אַלטע קריסטין, אַ
קליינימשקע, אַ דאַרס, איינע פֿון יענע פֿרויען, וועגען וועלכע באַדלער
זאָגט, אַז מען בעגראָבט זיי אין קינדערשע טרומנעס. זי ליגט און וויינט
און קושט די ערד און צלמ׳ט זיך...

עס קאָן זיין, זי איז די לעצטע, וואָס בעוויינט דאָס, וואָס איז שוין
אַוועקגעגאַנגען און וועט שוין צוריק נישט קומען. דאָרטען וויטער הילכט
דער אינטערנאַציאָנאַל און די מאַרסעליעזע—מע:שען שרייען קפעם פֿון
אַ נייע וועלט, פֿון דער צוקונפֿט, נאָר ביי דער אַלטער איז דער נעבּ-
טען אַזוי טייער און אירע טרערען בענעצען די ערד אַרום ק־עמעל.
איר דאַר קערפּערל ציטערט קאָנוואולסיוו, דער שוואַרצער רעדיקיל-
טשיק פֿאַלט אַרוים פֿון איר האַנט—זי דאַווענט און דאַווענט...

אויף דער אַרבעט!

די גאַסען זיינען פֿערשאָטען מיט שניי. בערג אַרויף, בערג אַראָפּ. „קאַזבעק" וויצעלט זיך איינער און שטעלט פֿאָרזיכטיגע טריט, ער זאָל זיך נישט אַראָפּגליטשען פֿון דעם דאָזיגען קאַזבעק. וואַלענווייז ווערען דאָ די טראָטואַרען נישט אָפּגערוימט און מענשען האָבען זיך דאָ אויסגעלערנט אַנדערש די טריט צו שטעלען, צוגעפּאַסט זיך צו דער נייער פּלאַנעטע, אַקלימאַטיזירט געוואָרען...

מיט אַמאָל בעווייזען זיך גרויסע פּלאַקאַטען. מען בעפֿעלט אַרויסגיין אויפֿראַמען די גאַסען. און אַזאַ מין דעקרעט ווערט אויגענבליק אויסגעפֿירט.

איך האָב זיך צוגעקוקט אַמאָל צו אַזאַ סצענקע: אויפֿ'ן גאַס, אויף די אייזבערג איז געשטאַנען איינער מיט אַ לאָם און זעהר שוואַך געאַרבעט. נאָר נישט דאס האָט מיך פֿעראינטערעסירט. זיין גאַנצער אויסזען, זיין בליק האָט מיך אָפּגעשטעלט. דאָס איז געווען אַ שלאַנקער מאַן מיט העלע אויגען, מיט אַ בלאָנד בערדעל. ער האָט זעהר דערמאָנט אַ שטאָלצען סקאַנדינאַווער. די ברוינע דאָבע האָט אים נאָך צוגעגעבען מער צפֿונ'דיגעס. די דאָבע איז געווען ביי אים ארומגעבונדען

מיט אַ גאַרטעל: עס זאָל אים זיין לייכטער צו אַרבעטען. ער פֿלעגט אויפֿהויבען דעם לאָם און אַראָפּלאָזען: דער שאַרער איז האָט זיך שוואַך ביי אים געבראָכען, באַלד פֿלעגט ער זיך אויף אַ קורצע צייט פֿערטראַכטען, קוקען ווייט אין דער גאַס אַריין, אויף דער צערקווע, וואָס שטייט געגענאיבער: אַ טונקעל-בלאָע צערקווע מיט גאָלדענע שטערנדלאַך אויף אירע קופּאָלען... נאָר אָט כאַפּט ער זיך שוין אויף און גיט אַ שמייכעל... צו וועמען? צו זיך אַליין. גיט אַ שמייכעל און נעמט קלאַפּען מיט'ן לאָם דעם אייז. פֿון וועלכען שיינעם פּאַלאַץ האָט אים דער דעקרעט אַרויסגעטריבען אויף דער גאַס?

איך בעמערק, אַז נישט איך אַליין קוק אים נאָך: ווער עס גייט פֿאַרביי אויף דער גאַס, שטעלט זיך אָפּ און בעטראַכט אים, דעם שלאַנקען מאַן מיט די בלאָע אויגען, מיט דעם גרויסען פּעלץ איינגעוויקעלטט

דער קאָליר פֿון זיינע ראָזע באַקען איז נאָך נישט אַראָפּ, די הענט זיינען נאָך גענוג ווייך און צאַרט. אפילו דעם מוט פֿון די אויגען האָט די רעוואָלוציע ביי אים נאָך נישט צוגענומען, כאָטש עס פֿיהלט זיך א. אים אַ מידקייט. ער וואָלט זיך וועלען אַ ביסעל אָפּרוהען, דער באַרין אָ, אַ סך דורות האָבען אים געפּיינערט און קראַפּט געגעבען און איצטער האָט מען אים, ווי אַ בער, אַרויסגעטריבען פֿון זיין וואַרעמע נאָרע. ער איז פֿויל, אָבער רוהיג. מיר דאַכט זיך, אַז ער טראַכט ביי זיך: „איך וועל אייך אַלעמען איבערלעבען" — אַזוי פֿריש און שיין זעט ער אויס, אָט האָט ער זיך ווידער פֿערקוקט אין דער ווייטער גאַס אַריין, אויף די ווייסע דעכער און פֿון קעפּ פֿון צענדליגע צערקוועס.

פֿון אַ נאָנטען טויער איז דער סטרוזש אַרויס מיט אַ פּייקע אין מויל, מיט אַ פּראָסטען קורצען פּעלץ. ער אַרבעט נישט היינט, ער געהערט דאָך סיי-ווי-סיי צו דער אַרבעטער-מאַסע און האַקען אייז, דאָס איז אַ פֿליכט פֿאַר די בורזשועז. ער רויכערט זיין פּייקע און קוקט, ווי ער באַרין אַרבעט און ער שמייכעלט דערביי, דער סטרוזש.

פּלוצלונג נעמט ער שפּרייזען צו דעם מענשען מיט דער פֿערגאַרטעלטער דאָכע, קומט צו צו אים און זאָגט: „אַך, דמיטרי ניקאָלאַיעוויטש, איר קאָנט נישט, וויזט אַהער דעם לאָם". ער לייגט אַריין די פּייקע אין קעשענע, גיט אַ שפּיי זיך אין הויפּען און דער לאָם גייט אַוועק ביי אים טאַנצען—אַ קאַמאַרינסקע. אַ מחיה צו קוקען ווי די שטי-

קער איז פֿאַלען אָפּ, פֿאַלען אָפּ...

און דער, מיט די בלאָע אויגען שטייט און קוקט ווי אַן אינ־סטרוקטער און שיינקט אים אַ „מאַלאָרעץ" דעם סטרוזש...

אין דעם נייען פֿאַרביי עטליכע מענשען אין קורטקעס מיט הויכע שטיוועל, פֿערוואַקסינע מיט לאַנגע האָר. זיי בעמערקען, אַז דער „פּראָלעטאַריער" אַרבעט און דער בורזשוי שטייט און קוקט און, נעמען זיי אים זידלען דעם „סטרוזש": — העי, דו שקלאַפֿישע נשמה, גיב אים אַ קוש, דעם באַרין דיינעם.

מען האָט אים געכאַפּט ביי אַ זינד... און דער באַרין נעמט שוין ווידער דעם לאָם אין האַנט, דער סטרוזש נעמט פֿערראַוויכערן זיין לולקע. ער פֿיהלט זיך שולדיג, נעבאַך, אַזאַ פֿערברעכען: העלפֿען דעם בורזשוי...

איך גיי איבער די ווייטערדיגע גאַסען, איך קלעטער איבער די „קאַזבעקס" און „מאַנבלאַנס" איך גליטש זיך אויס און איך טראַכט דער־ביי, אַז אַ רעוואָלוציע איז אייגענטליך אַ גאַנץ שיינע זאַך, גאָר אַ שיינע זאַך... און די ביכער.

שליטעלאַך.

די רעלסען פון טראַמוויי זיינען פערשמאָלצען פון אייז און פערשאָטען פון שניי, די עלעקטרישע גראָבע דראָטען זיינען נאָך אין פיל ערטער צעריסען פון אָקטאָבער-טעג... אַ דראָשקאַרזש קאָסט הונדערטער און מאָסקווע איז אַזוי גרוים און פונאַנדערגעוואָרפען, אַזוי גרויס ווי רוםלאַנד אַליין. און מענשען שווימלען אַרום אַ גאַנצען טאָג. מען זוכט אַביסעל קאַרטאָפעל, אַ פידעל האָלץ, ברויט, גרויפען... מען זוכט אַ גאַנצען טאָג. און אויב מען בעקומט עפּעס, מוז מען עס דאָך ברייגנען צו זיך אין דער היים צו זיך אין נעסט אַריין, האָט זיך גאַנץ מאָסקווע פערזאָרגט מיט שליטעלאַך, מיט קינדערשע נאָר קליינע שליטעלאַך—סאַלאַזקעס, ווי דאָס הייסט ביי די רוסען.

גייט איר אויפ׳ן בולוואַר, קומט אייך אַנטקעגען אַ דאַמע, אַ הויכע, אַ שיינע מיט אַ קאַראַקולענעם זשאַקעט, מיט אַ קאַראַקולענע מופטע און פון דער מופטע ציט זיך אַ שנירעלע, מיינט איר דאָך, אַז די דאַמע פירט אַ הינטעל אויפ׳ן שטריקעל—אַ טעות, די דאַמע פירט אַ שליטעלע און אויפ׳ן שליטעלע ליגט שוין עפּעס אַ פּעקעל צ׳געבונדען. אַזעלכע דאַמען זעט איר הונדערטער. און הערען מיט שליטעלאַך. קינדער, פויערים, דינסטען, רויטע אַרמייצעס — אַ גאַנצע שטאָט פירט שליטעלאַך. עס זעט אוים ווי אַ שפיל, א לוסטיג=מאַכען זיך, נאָר די פנים׳ער זיינען ערנסט, יעדערער גייט זיך זיין וועג מיט זיין שליטעלע און די מאָסקווער בולוואַרען זיינען, דוכט זיך, צו דעם ספּעציעל בעשאַפען געוואָרען. דער שניי ליגט דאָ פעסט און גלאַט—די שליטעלאַך לויפען אַליין, לויפען נאָך ווי טרייע הינטלאַך...

קיינער בעקלאָגט זיך נישט, יעדערער איז אַריין אין זיך. עפּעס אַ גרויסע קראַפט האָט אַלעמען בעזיגט. צרות אומעטום—און מען קעמפט געגען די צרות, ווי עס לאָזט זיך—דאָס שליטעלע מאַכט עס אַביסעלע פריילין.

סוכאַרעווקע.

וואו איז אייגענטליך דאָס האַרץ פון דער וועלט? פאַר רוסלאַנד איז עס—מאָסקווע. פאַר מאָסקווע איז עס—סוכאַרעווקע. דאָס איז דער גרעסטער מאַרק-פּלאַץ אין דער קרעמל-שטאָט.

די בעריממטע פּאַסאַזשען מיט די טעראַקאָטענע פּאָדלאָגעס מיט די גלאַנציגע געשליפענע שפּיגלען זיינען צוגעמאַכט. מיור און מערעליס זיינען פערשלאָסען. די גרויסע שוי-פענסטער זיינען דאָרט צעבראָכען פון די אָקטאָבער-קוילען. די גרויסאַרטיגע געשעפטען פון קוזנעצקי-מאָסט און פּעטראָווקע זיינען פערשלאָגען מיט ברעטער, ווי קברים, נאָר סוכאַרעווקע לעבט און אָטעמט מיט טויזענט-טויזענטער הערצער. וואָס בעדאַרפט איר? אַ ציגעלע ברודיגע צוקער פאַר פינף רובל, אַ שאַכטעלע שוועבעלעך פאַר זיבען רובל, אַ פערפוילטע שטיקעל שינקע, קליידער, צירונג, בריליאַנטען, פאַלשע און אמת׳ע. מעבעל פון די טייערסטע סטילען, בילדער, סטאַטועס, גאָלד, בראָנז, זייגערלעך, ברילען, פירלען, האַרמאָשקעס און צייטענווייז אויך אַן אמת׳ן לעבעל ברויט. און צייטענ-

וויז איך א פלעשעל וויין, פון ערגעץ א בעראבעוועטען מיליאנערסקען קעלער—וואס בעדארפט איר? איר קאנט זיך ענטזאגען פון טעאטער, פון באלעט, פון אוניווערסיטעט, נאר פון סוכארעווקע וועט איר זיך נישט ענטזאגען. איר וועט דא קומען און אוועקגעבען אייערע דוסקע פאפירלעך און איר וועט דאנקען גאט, פאר יעדער זאך וואס איר בעקומט דא.

מיליאנען-געשעפטען, פעסטע אקציען-געזעלשאפטען זיינען צושטערט אין פערניכטעט געווארען. אבער סוכארעווקע... וויפיל מאל איז זי שוין ארומגערינגעלט געווארען מיט פוס-נייענדע און רייטער סאלדאטען? מען האט צעיאגט, מען האט געשאסען, נאר סוכארעווקע ליעבט און וואקסט.

דא ציילט מען די דוסקע טויזענטער ווי אמאל די קופערנע צענערלעך, דא ווערען בעשטימט פרייזען פאר דער גאנצער שטאט און אפשר אויך פאר גאנץ רוסלאנד.

די לופט איז דא פערדארבען פון די אלטע פליישען און פערפוילטע פרוכטען. ווינטער ליגט דא פיל ברודיגע שניי און דער עולם קלעטערט און קריכט און טראגט אהערצו „סחורה” און קומט אהערצו קויפען דא ציט מען פאר אייך אויס פארביגע ציצען, וואל-שטאף, זייד, דא קויפט איר, צי איר פערקויפט אייער פעלץ, אייערע שיך און דא קומען פאר פערשידענע לאטערעען און צוזאמען מיט'ן רויט-פנימ'דיגען וואנקען קאנט איר דא אמאל בעגעגנען א פירשט טרובעצקאי, א גרעפין ארלאווא... סוכארעווקע האט אלעמען פערייניגט.

אין די ווענט.

די פּוערים, דערציילט מען, בּעגראָבען זייער געלט אין דער ערד און אין די רוסישע גרויסע שטעט האָט מען פיל צייטונג, געלט און ווערט-פּאַפּירען בּעהאַלטען אין די ווענט. נאָכדעם, ווי די בּאַנק-קאַסטעקעס זיינען רעקווירירט געוואָרען, האָט מען גענומען זוכען אַן אָרט פאַר די טייערע חפצים.

עס האָבען זיך בּעוויזען אַזעלכע ספּעציאַליסטען-טעכניקערס. „בּע-האַלטערס" רופט מען זיי אין מאָסקווע. ער קומט מיט אַן האַמער און קלאַפּט אויס אין דער וואַנט א בּעהעלטעניש, דאָרטען לייגט מען אַריין אַפּט גרויסע פערמעגען, מען פערקלעבּט, מען בּעפאַרבּט די וואַנט אַזוי, אַז קיין צייכען בּלייבּט ניט.

דער „בּעהאַלטער" אַליין בּעדאַרף האָבען א גוטען נאָמען, א זי-כערע רעקאָמענדאַציע און אַזעלכע זיינען ווייניג פאַראַן. וועגען איינעם „גאָר אַן אָרענטליכען" האָט מען דערציילט, אַז ער האָט געמאַכט א גרויסען פערמעגען פון בּעהאַלטען יענעמס פערמעגען אין די ווענט.

צייטענווייז ווייס פון דעם סוד בּלויז איינער פון דער פאַמיליע און אַז אַזאַ ווערט ערגעץ פערשוואונדען, אָדער ער פאַרט אַוועק, קאָנען זיינע אייגענע דעם פערמעגען נישט געפינען—די וואַנט דערציילען נישט.

ד. עלפֿאַנט-ביין.

אין מיטען נאַכט האָט מען פּלוצלונג גענומען שיסען. אָבער גאָר-נישט ווייט פֿון מיין הויז. צוערשט האָבען זיך די ביקסען האַסטיג צו-הוליעט, דערנאָך האָבען די פּולעמיאָטען זיך צובייזערט, שפּעטער האָבען זיך דערהערט עטליכע האַרמאַטען-שאָסען און עס איז שטיל געוואָרען. עמיצער פֿון אונזער הויז איז אַראָפּגעפאַלען פֿון די טרעפּ און ביי די וועכטער דערגאַנגען, וואָס דאָ איז פֿאָרגעקומען... גאָרנישט! שלאָפֿט רוהיג! דאָס צעטרייבען די באָלשעוויקעס די אַנאַרכיסטען פֿון די פּאַלאַצען, וועלכע זיי האָבען עקספּראָפּריאירט פֿאַר זיך.

אויף אַרבאַט, אין דעם קוואַרטאַל פֿון די מאָסקווער גבירים, וואו יעדער פּאַלאַץ, אָדער „אָסאָבניאַק“, ווי זיי רופֿען עס אין מאָסקווע, וואו יעדער פּאַלאַץ האָט צו דערציילען פֿון גאָלדענע, גליקליכע צייטען פֿון רייכער רוהיגקייט, גלאַנץ און ברייטקייט, דאָרטען האָבען זיך פֿאַר-קליבען די אַנאַרכיסטען.

אין די צימערן פֿון הונדערט-יעריגע גאָבאָלענען, פֿון צאַרטען פּאָרצעליי, יאַפּאַנישע און כינעזישע אַנטיקען, וואָס גאַנצע דורות האָבען געזאַמעלט און געקיכעלט. אין די אויסגעפּוצטע חדרים׳לאַך פֿון ראָקאָקאָ

און בירעמייער האָבען געשפּרייזט נייע מענשען: פֿאַנאַטישע אידעאַליסטען מיט אמת'ע פֿערבּרעכער, וועלכע די רעוואָלוציע האָט נאַר-וואָס בעפֿרייט פֿון די קאַטאָרזשנע קייטען.

זיי האָבען גענאַט זייער אייגענע וואָך פֿון בעוואָפֿענטע חברים, אויף די הייזער, וואָס זיי האָבען בעהערשט, זיינען געהאַנגען שוואַרצע פֿאָנען. מענשען פֿלעגען פֿאַרבייגען פֿאַר די דאָזיגע הייזער אָנגעשראָקענע גיינעריג און אינטריגירט, און דאָ פֿלעגען אָנקומען אויטאָמאָבילען און מענשען מיט פּעקליך און מענשען אָהן פּעקלאַך גייען אַריין און גייען אַרויס פֿון די פּאַלאַצען.

צוערשט האָבען עס די באָלשעוויקעס געדולדעט, נאָר דערנאָך, ווען זיי זיינען געוואָרען אַלמעכטיג אין מאָסקווע, האָבען זיי זיך ענטזאַגט פֿון די געוועזענע שותּפים און אין עטליכע נעכט צעטריבען און צעיאָגט די אַנאַרכיסטען פֿון זייערע רייכע נעסטען.

ווען איך האָב זיך אויפֿגעכאַפּט אין דער פֿריה נאָך דער' אומרוהיגער נאַכט, בין איך מיט פֿיל אַנדערע נייגעריגע געלאָפֿען בעטראַכטען דעם אָרט, וואו די געשעהענישען זיינען פֿאָרגעקומען. אין די שמאָלע געסלאַך פֿון אַרבאַט איז שוין ווידער געווען רוהיג, נאָר בּיי די בעשאָסענע פּאַלאַצען האָבען זיך געוואַלגערט שטיקלאַך גלאָז און שטוקאַטורקע, בּיי אַ מאַרמאָרנעם לייב איז געווען אָפּגעריסען דער קאָפּ.

בּיי איינעם פֿון די אָפּגעריינ׳גטע שלעסער איז געשטאַנען אַ גרעסערער עולם. מען האָט דערציילט פֿון דער גוואַלדיגער רייכקייט, וואָס האָט זיך אַמאָל געפֿונען אין דעם דאָזיגען ווייסען פּאַלאַצעל, איצטער האָבען עס שוין די אַנאַרכיסטען פֿאַרנאַנדערגעשלעפּט. נאָר עפּעס איז נאָך אינעווייניג פֿערבּליבען.

עטליכע צייטונגס מענשען האָט זיך איינגעגעבען אַריינצוגיין אין דעם אָסאָבניאַק—איך בּין מיט זיי מיטגעגאַנגען.

דאָס אויג האָט נישט געוואוסט אויף וואָס פֿריער צוקוקען: אויף די פֿערבּליבענע שיינקייטען פֿון מעבּעל, בּילדער און געשיר, אָדער אויף דעם וואַנדאַליזם, וואָס האָט זיך געזען אַרום, אויף יעדער טריט האָבען זיך געוואַלגערט שטיקלאַך פֿון איידעלען פּאָרפֿאָר, אונטער די פֿיס האָבען די שערבּלאַך געקרעכצט און עס האָט אויסגעדוכט, אַז דו שפּרייזט אויף פֿאַרביגע, לעבּעדיגע שמעטערלינגען. פֿון די מעבּעל זיינען פֿיל

שטיקער געווען אָפּגעבראָכען, אויסגעריסען, שפּיגלען צופּלאַצטע, בילדער, ביכער און זעלטענעם לעדער געבונדען. אַלץ האָט זיך דאָ געוואַלגערט און איין קאַשע, נאָר ערגעץ-וואו האָט זיך נאָר געזען אַ גאַנץ-געבליבענער ווינקעל: אַ גרויסער שוואַרצער פּאָטעל מיט פּערלמוטערנער מאָזאאיק, אַ קאַנדעלאַבער מיט נישט-דערברענטע ליכט...

מיר זיינען געשטאַנען אין די חדרים און בעקוקט און בעוואונדערט די איבערגעבליבענע זאַכען. איינער פון די צושויער, אַ בעפריינדעטער פון דעם בעל-הבית, צו וועמען דער שלאָם האָט אָנגעהערט, האָט זיך פּלוצלונג פאַרנאַנדערגעוויינט. ער האָט אונז מיט טרערען דערציילט, אַז דאָס דאָזיגע הויז איז געווען אַ שטאָלץ פאַר גאַנץ מאָסקווע. אַזאַ רייכקייט, אַזעלכע קאָלעקציעס פון פאַרפאָר איז אויף דער וועלט מער נישטאָ... און דאָ... עס איז אַ שרעק! וויפיל האָט מען צוגע'גנב'עט, וויפיל צעבראָכען?

איינער פון די צייטונגס-מענשען איז אַראָפּגעלאָפען פון צווייטען שטאָק און אונז אַלעמען גערופען: „קומט, וועל איך אייך ווייזען אַ אינטערעסאַנט לעבעדיג בילד“. מיר זיינען אַלע אַרויף אין דער הויך.

דער אויבערשטער שטאָק איז גאַנצער געבליבען און ריינער איז דאָ געווען. דער, וואָס האָט אונז גערופען, האָט אונז צוגעפירט צו אַ צימער און אויפגעעפענט אַ טיר...

דאָס איז געווען אַ שלאָף-צימער—ניין, דאָס איז געווען עפּעס אַ וויים וואונדער. אַלץ איז דאָ געווען פון העלפאַנט-ביין. אַ קליין-טישעלע פון ווייסען ביין, עטליכע בילדער אין די ראַמען פון געטאָקטען און אויסגעפיילטען ביין. נאָר שענער און וואונדערליכער פאַר אַלץ איז געווען דאָס בעט — אַ נרייטע בעט אינמיטען צימער. אַ בעט אינגאַנצען פון העלפאַנט-ביין און אין דער דאָזיגער בעט איז געלעגען אַ פרוי מיט אַן אָרעמען אויסגעמאַטערטען פּנים—זי איז געווען אַ פרוי פון איינעם פון די אַנאַרכיסטען. און דעם דאָזיגען שלאָף-צימער האָבען זיי אויסגעקליבען פאַר זיך, זי האָט דאָ אַ קינד געבוירען און איצטער האָט זי געוואַרט מ'זאָל זי צונעמען פון דאַנען. נעבען איר איז געלעגען איינגעוויקעלט אין אַ גאַנצען פּאַק ברוסעלער שפּיצען דאָס ניי-געבוירענע נפש'ל. איך האָב נישט געוואוסט אויף וואָס פריער צו קוקען. אויף דער פרוי מיט די בעגינע ליפען, אויף איר יורש'ל וואָס איז געלעגען אין רוהיג געשלאָפען,

צי זוויף דעם חייסען בעט, וועלכעס איז געווען צונויפֿגעשטעלט פֿון אַ סך קליינע און גרויסע שטיקלאַך העלפֿאַנט־ביין. די פֿיס פֿון דעם בעט זיינען געווען פֿון איין שטיק: גלאַטע רונדע פֿיס, וועלכע זיינען נעשטאַנען מיט אַזאַ זיכערקייט, יעדער פֿוס אויף אַ קליינעם העלען טעפּיכעל. נאָר אַרום, די גענישימשעלאַך זיינען געווען געטאָקט און געשניצט אויף אַלע אופֿנים, פֿייגעלאַך און חיות, בלומען און גאַנצע אַלעגאָריעס, עפּיזאָדען פֿין דער וועלט־היסטאָריע. וואָס האָט ניט פֿאָרגעשטעלט מיט זיך דאָס בעט?

עס האָט מיך נישט גענייגערט די אינטערעסאַנטע געשיכטע מיט דער פֿרוי, וועלכע איז דאָ געלעגען מיט דעם ניי־געבוירענעם אַנאַרכיסטעל. איך בין געגאַנגען פֿון איין זאַך צו דער צווייטער און געפֿיהלט, אַז איך לעב דאָ איצטער איבער אַ לעגענדע. אַזוי פֿיל העלפֿאַנט־ביין האָב איך נאָך קיינמאָל נישט געזען. „דאָס איז נישט אַלץ, די פֿערברעכער האָבען שוין אַלע קלענערע אַנטיקען צוגענומען פֿון דאָ:ען” אַזוי האָט זיך איינער אָנגערופֿען פֿון די צושויער און אַ צווייטער האָט דערציילט פֿון וואַנען דער זיידע פֿין אייגענטימער האָט אַראָפּגעבראַכט די אַנטיקען: ערגעץ אין אינדיען האָט ער אָפּגעקויפֿט דאָס בעט מיט אַלע איבעריגע זאַכען, ביי איינעם אַ פֿעראָרעמטען פּרינץ.

—ביי אַ פּרינץ... כאַ, כאַ, כאַ!—הינטער מיר האָט זיך איינער פֿון די צייטונגס־מענשען פֿאַרנאַנדערגעלאַכט. „און ווי געפֿעלט אייך דער נייער פּרינצעל, וועלכער איז איצט געבוירען געוואָרען אין דעם דאָזיגען וואונדערבאַרען בעט?...

—„עס זעט אויס ווי אַ סימואָל”, האָט זיך נאָך איינער אָנגערופֿען און די שטימונג אין צימער איז געוואָרען ערנסטער.

אין דעם זיינען אַריינגעקומען מענשען מיט ביקסען און אונז געהייסען אַלעמען אַרויסגיין. מיר האָבען געפֿאָלגט, נאָר די אויגען האָבען נאָכאַמאָל געוואָרפֿען אַ בליק אויף דעם ווייסען צימער.

איך בין נאָך געשטאַנען אַ לייגערע צייט אויף דער גאַס און אָנגעקוקט דעם עולם און אויסגעהערט פֿערשידענע מעשיות פֿון דער נאַכט, פֿון די אַנאַרכיסטען, ווי זיי האָבען זיך פֿערטיידיגט, ווי זיי האָבען זיך אונטערגעגעבען.

שפּעטער האָט מען געבראַכט אַ דראָשקע און אַרויסגעפֿירט די

פרוי מיט איר נײ־געבוירענעם קינד, מען האָט געזאָגט, אַז מען פירט זיי אין שפּיטאָל, נאָר פון עולם האָט ווער אַ געשריי געטאָן: „אין תּפיסה, אויף דער תּליה“. צווישען עולם האָט מען זיך זעדר געביזוערט אויף די אַנאַרכיסטען: „זיך אַריינגעקליבען אין די בעסטע פּאַלאַצען, בורזשויען, האָט זיי זיך פערגלוסט צו ווערען „גנבים, שיכּורים“. אָט אַזעל־כע ווערטער האָט מען געהערט כּסדר.

*

איך בין געגאַנגען אַליין דורך דעם אַרבאַטער־נאַסען־לאַבירינט, איינער אַליין בין איך געגאַנגען אין די געסלאַך און געטראַכט פון דעם העלפאַנט־ביין־בעט, פון אינדיען, פון די רייכע און אָרעמע מענשען אין איבערהויפּט איז מיר אין קאָפּ געקלאָבען דאָס יונג נפש׳ל, וואָס איז געבוירען געוואָרען אין אַ העלפאַנט־ביין־בעט.

ווי וועט אים דאָס ווייטער זיין לעבען אוועקגיין?

פון מיין פענסטער.

אויף די טרעפּ אין קאָרידאָר איז זיך אַוועק גאָר אַ נײַ סאָרט לעבען. אמת, דאָ זיינען נישט פֿאַראַן קיין ווייכע קאַנאַפּעס, נישטאָ קיין דיוואַנעס אויף דער פּאָדלאָגע און קיין בילדער אויף די ווענט, נאָר אויך די דערוואַקסענע מענשען זיינען אָפּטמאָל נייגעריג ווי די קינדער די קליי־נע און עס פֿעראינטערעסירט זיי אַ נייער אָרט... זאָל דאָס זיין אפילו אויף די טרעפּ. דאָ ביי אונז אויף די טרעפּ האָבען זיך שוין פֿערבונדען עטליכע ראָמאַנען. מען וואַרפֿט פֿראַזען פֿריליכע, רייצענדע, מען טיילט זיך אָפּ פֿון אַלעמען און מען בעהאַלט זיך, מיט אַ שטאָק העכער, מען שושקעט זיך... פּלוצלונג רייסט זיך אויף ערגיץ נאָנט אַ באָמבע און מען כאַפּט זיך פֿון חלום אויף, צו די אונטערשטע לויפֿט מען אַראָפּ מיט אָפענע אויגען:

— האַ! וואו איז געפאַלען? גאָר נאָנט... עס האָט זיך אויסגע־דולט אונזער מויער פֿאַלט איין.

די עלטערע שכנים האָבען זיך געפֿונען זייער פֿערגעניגען. מען זיצט אויף די טרעפּלעך און מען שפּילט אין קאָרטען...

—פּיאָטר איוואַנאָוויטש, איר האָט פֿערשפּילט. און פּיאָטר איוואַ־

נאָוויטש ענטפערט:

—מיר האָבען אַלע פערשפּילט, איך הערט ווי עס זעצט.

—זאָל זעצען!

—זאָל קנאַקען!

—זאָל די וועלט איינפאַלען!

פלוצלונג קנאַקט אַ קויל אַריין אין דער אייבערשטער שויב פון קאָרידאָר און אַלע שפּרינגען אויף מיט די קאָרטען אין די הענט און נעמען לויפען אין קעלער אַריין, ביז מען בערוהיגט זיך און מען קומט צוריק אויף דעם זעלבען פלאַץ.

איך בלאָנדזשע אַרום צווישען די דאָזיגע מענשען פון טרעפּ צו טרעפּ, ביז איך קלויב זיך אַרויף אין דער הויך אויפ'ן העכסטען שטאָק, וואו איך לעב. דאָ זיינען שוין געבליבען גאָר ווייניג גאַנצע שויבען. די גאַרדינען זיינען דורכגעלעכערט, אויף דער פּאָדלאָגע איז אָנגעשאָטען שטויב...

עס ברענט.

איך גיב אַ קוק אין פענסטער, שוואַרצע און גראָע קנוילען רויך שיט פון אַ נאָנטען הויז. יאָ, דאָס האָט דאָך אַזוי געפעלט: אין שטאָט איז אַזאַ שטורם געווען, אַזוי פיל הרוגים און צעשטערונגען, און ווען דו פלעגסט פריהער קוקען פון הויבען, האָט זיך גאָרנישט געגלויבט, אַז מיר לעבען דאָ איבער אַזוי פיל: אַ רוהיגקייט איז געלעגען אויף די דעכער און אויף די בוימער און די זון האָט געשפּילט אין דער פילפאַרביגקייט פון מאָסקווער קלויסטער-רונגען.

— נאָר איצטער ברענט. דאָס בילד וועט איצט אַ גאַנצעס זיין, איך בין געלאָפען האַסטיג אונטען אַלעמען אָנזאָגען. איך געדיינק נישט, אַלע זיינען איבערראַשט געוואָרען. די, וואָס האָבען אין קאָרטען געשפּילט, האָבען בלויז מיט איין האַלבען אויער אויסגעהערט מיין בשורה:

—עס ברענט, אָט נישט ווייט פון אונז. און עס האָט זיך מיר גלייך דערמאָנט די קינדער-יאָרען. ווען איך פלעג אַזוי ליב האָבען אַ שרפה... דאָס האַרץ האָט געקלאַפּט און איך געדיינק גאַנץ גוט מיין שטימונג אין יענער רגע: עס וואָלט עפּעס פערדראָסען, ווען דאָס פייער וואַלט זיך פלוצלונג פערלעשען.

אויפ'ן גאַס האָט געניטען טונקעל וועָרען. איך בין ווידער געשטאַנען

בײַם פֿענסטער און פֿאָרזיכטיג אַרויסגעקוקט דורך די שויבען. איצט האָט מען שוין געזעהן גרויסע פֿלאַמען, ווי אַ בליץ אין וואָלקען האָבען זיי זיך געלויכטען אין די שוואַרצע כמאַרעס רויך, און געמאַכט ווענ פֿאַר זיך.

אַרום אויף די גאַסען איז קיין לעבעדיגער נפש נישט געווען, קיין אויטאָמאָביל מיט'ן רויטען קרייץ איז שוין אויך נישט דורכגעלאָפען און דאָס הויז האָט געברענט, און אַ צווייטע האָט שוין געברענט, און עטליכע אַרומיגע הייזער האָבען שוין שטאַרק גערויכערט...

קיינער לעשט נישט, דאָס פֿייער שפּאַצירט פֿראַנק און פֿריי און שטרעקט אַרויס גרויסע לאַפּעס פֿון די פֿענסטער פֿון די מויער-שפּאַלטען: „לאָזט מיר נאָר, לאָזט, איך וועל אַלץ פֿערניכטען".

אין צימער בעדאַרף מען קיין פֿייער נישט אָנצינדען, עס איז אַזוי ליכטיג, מיט פּורפּור-ליכט איז אַלץ פֿערגאָסען, דער שאָטען פֿון דער שׂרפֿה ציטערט אויף מײַנע ווענט...

אין צימער איז אַזוי שטיל. אויף דער קאַנאַפּע ליגט דאָס קישעלע און וואַרט... אפשר זיך צו-לייגען און פֿערטראַכטען זיך? אויסרוהען זיך פֿון דעם גאַנצען טומעל. פֿייער איז אַ שרעקליכע, אָבער אַ פֿרייליכע זאַך. איך האָב פֿון פֿענסטער נישט געקענט אָוועקגיין. מײַן קינדהייט, מײַן יוגענט איז מיר פֿאַרבײַגעגאַנגען דעמאָלט אין זכּרון.

איך האָב זיך דערמאָנט מײַן שטאָט מיט אַ גרויסען וואַלד אַרום, מיט קליינע אונטערשטאָטישע געסלאך, וואו מיר פֿלעגען זיך אַמאָל מיט יאָרען צוריק צונויפֿקלײַבען און טראַכטען און ריידען פֿון ליבע צו אַלעמען, פֿון פֿרייד און האָפֿנונג פֿאַר דער מענשהייט.

און אָט איז דער העכסטער פּונקט... עס פֿלאַקערט, עס ברענט און אויף די גאַסען ליגען טויזענטער טויטע... און דער ערלייזער גייט און שפּרייזט לאַנגזאַם איבער אונזערע שטעט און טונקט די פֿיס אין בלוט...

עס מאַכט אַ מאָדנעם אײַנדרוק אָט אַזאַ מין שׂרפֿה, ווען קיינער לעשט נישט און דאָס פֿייער ווײַזט זײַנע קונצען. עמיצער בײַ אונז אין קעלער האָט געזאָגט, אַז אָט אַזוי ברענען וועלדער אין די ווילדע לענדער. דורך די לעכער פֿון די פֿענסטער, דורך די באַלקאָנען, וואָס זײַנען פֿריהער אַזוי רוהיג געהאַנגען איבער די גאַסען, האָבען זיך איצט געריסען משונה'דיגע לאַפּעס, פֿײַערדיגע צונגען און געטאַפּט, געזוכט און געלעקט יעדער ניסען, וואָס דאָס

פֿייער פֿערדייט נאָר,

איך האָב זיך פֿערטיפֿט אין פֿייער און געטרוימט און בילדער בעשאַפֿען, פֿערגלייכונגען.

פּלוצלונג! אַ שטיק מויער איז איינגעפֿאַלען און איך האָב זיך אויפֿגעכאַפּט פֿון מיינע געדאַנקען.

עס האָט זיך פֿערבייגקט נאָך די שכנים, איך האָב זיך געזעגענט מיט'ן פֿייער.

אויף די כּרעפּ האָב איך בלויז געפֿונען אַ שומר, וועלכער איז געשטאַנען ביים טיר און געבלאָזען פּאַרע אויף די שויבען. ער האָט מיר דערציילט, אַז אַלע זיינען אַריין צו גאַסט צום אונטערשטען שכן און איך בין דאָרט אויך געבעטען.

איך בין אַריין אַהין.

און פֿאַר מיינע אויגען האָט אַ בליץ געטאָן מיט בלומען, מיט אַלערליי פֿרוכטען און ווייגען. דער עולם איז געזעסען און פֿערבראַכט ווי אויף אַ חתונה...

ווי אין דער צייט פֿון אַ מגפה.

– וואָס, עס ברענט נאָך?—האָט מען זיך צו מיר געווענדעט.

–- עס ברענט, עס וועט אַלץ פֿערברענט ווערען, דאָס פֿייער קומט נענטער צו אונז. איך האָב אַזוי געענטפֿערט. און איינער פֿון די געסט האָט עס פֿערוואַנדעלט גלייך אין אַ שפּאַס:

— מאַ, לאָמיר אויסטרינקען און אויפֿעסען די גוטע זאַכען! איבערהויפּט האָט מען ביי אונז אַ סך געטרונקען. אַלע שכנים האָבען ערגעץ געהאַט בעהאַלטען פֿלעשלעך מיט'ן טייערן טראָפּען און מען איז אַזוי אַרומגעגאַנגען מיט די פֿלעשלעך, ווי מיט אַ לולב פֿון שכן צו שכן...

איך בין אַליין געוואָרען פּלוצלונג אַ יפֿגעלייגט און גענומען טרינקען מיט זיי. שפּעטער האָט זיך עמיצען פֿערוואָלט מוזיק, איז אַ פֿרייליין געגאַנגען צום קלאַוויר און גענומען שפּילען. עס האָבען זיך דערהערט עטליכע פֿרייליכע טענער, נאָר אין דער רגע איז אַריינגעלאָפֿען אונזער דעזשורנע, וואָס איז געשטאַנען ביים טיר מיט'ן שווייצער פֿון הויז און אָנגעהויבען שרייען, אַז אויפֿ'ן גאַס דרייען זיך אַרום מענשען מיט ביקסען און מען וועט אונז אַלעסען באַלד פּטרן...

דאָס אַרײַנמישען זיך פֿון זײַטיגע מענשען האָט אויף אונז געווירקט, געשפּילט האָט מען שוין מער נישט, נאָר מען האָט דאָך פֿאָרט געזוכט מיט וואָס די צײַט צו פֿערברײַנגען, האָט זיך געפֿונען בײַ אונז אײנער, וואָס קאָן טאַנצען, אַ טאַלענטפֿולע ליבהאָבערין האָט איר אַקאָמפּאַנירט אַ „טאַמבורין” אונטער די צײַן... שטיל, שטיל אַקאָמפּאַנירט. און יענע האָט זיך געלאָזען איבער'ן זאַל, צוערשט לײַכט און זאָרגלאָז ווי אַ שמעטערלינג, דערנאָך דרײסטער און מונטערער ביז זי איז אַרײַן אין עקסטאַז און איז אַוועק אין אַ ווילדען קאַראַהאָר. דער עולם האָט זיך נישט געקאָנט אײַנהאַלטען און גענומען פּאַטשען „בראַוואָ”.

איז ווידער געקומען דער שווײַצער און געשריען און זיך גע'צלמ'ט: מענשען אין אַזאַ מאָמענט הוליען, ער האָט מורא געהאַט פֿאַר זיך און פֿאַר אונז.

דערנאָך האָט מען געשפּילט אין פֿאַנדען, אין מײַנונגען און חי נאָר דאָס געלעכטער פֿלעגט ווערען אַביסעל העכער, עפּעס זיך באַלד אויף די טיר און דעם שווײַצער'ס קאָפּ בעווײַזט זיך.

און אויף די טישען האָבען די עפּעלאַך רויט געלויכטען, אין די פלעש לאַך איז קײַן ווײַן נישט געווען, עטליכע פֿון אונזערע האָבען זיך שטאַרק געשאָקעלט.

אײנער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אויף אַ שטול און גענומען זאָגען מוסר:

— עס קומט דער סוף פֿון דער וועלט. מיר האָבען אַלע געזינדיגט, שרעקליך געזינדיגט ביז איצט. און ער האָט מיט'ן גאַנצען ערנסט פֿון אַ שכור'ן גענומען אונז שטראָפֿען, פֿון שטראָף-רײד איז מען אַריבערגעגאַנגען צום קושען-זיך; פֿרעמדע מיט פֿרעמדע, אײגענע מיט אײגענע און, אַז מען איז אויף אַ סעקונדע ערנסט און ניכטער געוואָרען, דאָט מען זיך דאַן ערשט געכאַפּט ווי חײט מען איז שוין פֿערקראָכען, האָט מען גענומען לאַכען פֿון זיך אַלײן, פֿון דער גאַנצער וועלט, אינמיטען נאַכט אַרײַן, אין דער שרפֿה און אין דער רעוואָלוציע. איז אַרײַנגעפֿאַלען דער שווײַצער, האָט ער דערזעהן, אַז אַלע לאַכען אַזוי היסטעריש, האָט ער אויך גענומען לאַכען. עמיצער האָט אים דערלאַנגט אַן עפּעל, דער צווײטער איז געלאָפֿען אים אָנגיסען טײ און פֿון

אַלע זאַכען האָט מען זיך צוגעכאַפּט צום שווייצער און אים גענומען וויגען און הויבען אין דער לופטען.

— אורא, מיקיטאַ! אוראַ! עס איז געוואָרען אַזאַ ליאַרעם, אַזאַ טומעל, די טישען, די בּיינקלאַך האָבען זיך צערוקט. איינער צום צווייטען איז געלאָפען און גערעדט, נאָר קיינער האָט גאָרנישט פערשטאַנען און אי-בער אַלץ האָט זיך געהויגט מיקיטעס גרויסער קאָפּ.

אין דער רגע בין איך ניכטער געוואָרען און פערשטאַנען האָב איך, אַז דאָס הוליען אונזערע אָנגעשטריינגטע נערווען. נאָך אַ פּאָר טעג און עס חעט ווערען בּיי אונז אין הויז אַ פולקומער דול-הויז.

עס איז געווען שוין שפּעט בּיי נאַכט. דער עולם האָט זיך אויס-געצויגען אין קאָרידאָר אויף מאַטראַצען און געשלאָפען. איך האָב זיך גע'גנב'עט אויף די ליידיגע טרעפּ צום העכסטען שטאָק.

ווי אַ גרויסער פרייליכער ווייער האָט זיך דאָס פייער צעשפּרייט און געשלונגען שטיקער שוואַרצע נאַכט.

אין די אומרוהיגע טעג.

די טויערן פלעגט מען זעהר פריה פערשליסען און דער עולם האט געוואַרט און אָפּגעהיט דאָס ביסעל האָב און גוטס, וואָס יעדער פערמאָגט. דער הויף, וואו איך האָב געלעבט, איז געווען זעהר אַ גרויסער מיט טויזענטער שכנים. דאָס איז געווען אַ וועלטעל פאַר זיך. מיר האָבען געהאַט אַן אייגענעם קינאָמאַטאָגראַף דריי מאָל אין דער וואָך, אַן אייגענעם קלוב און אַ קאָנצערט-זאַל. מענשען האָבען זיך זעהר בעפריינדעט. מען פלעגט גיין צו גאַסט איינער צום צווייטען. נאָר די גאַנצע שמחה און פריינדשאַפט איז געווען אויפן הויף, וואו די מענער פלעגען דעזשורירען. דאָ האָט געברענט אַ שייטער, ביי וועלכען מען וואַרעמט זיך און מען דערציילט זיך מעשיות. אויסער דעם האָט מען צונויפגעשאַרט אַ גרויסען באַרג שניי און מען האָט זיך פון אים כסדר אראָפּגעשליטעלט. אַלע, יונג און אַלט, פרוי און מאַן — מען האָט זיך געלאָזען וואויל גיין מיט די מיניאַטור-שליטעלאַך.

די הוילע ווענט האָבען שטאַרק פערשטעלט. דאָס לאַבען פון אונזער הויף פלעגט וויט נישט דערגיין, נאָר שפעט ביינאַכט, ווען די איבעריגע פלעגען שוין שלאָפען גיין, פלעגט צו אונז פון שטאָט דערגיין אַ שאָס נאָך אַ שאָס, און דער שייטער וואַרפט רויטע פונקען און שאָטענס.—און געהיים, עפּעס אוראַלט געהיים האָט אונז אויסגעזעהן די וועלט, דאָס לעבען און יעדער קלאַנג פון דער נאַכט.

בלומען.

איך בין ארויס אויף די גאסען זוכען עפּעס עסענוואַרג און זיך געפּלאָנטערט צווישען פרעמדע מענשען. דערזעהט מען עסיצען גיין מיט אַ קאָשיק, מיט אַ פּעקעל, אָדער מיט אַ צו ברייטען בוזעם, לויפט מען צו צו אַזאַ איינעם:

—וואָס איז פאַראַן, ברויט?

ענטפערט יענער נישט באַלד און קוקט זיך אַרום.

ער דיקטירט אַ פּרייז, האָט הרטה און זאָגט באַלד מער — אַזוי פיל הענט ציהען זיך צו אים, אַזוי פיל הונגעריגע ליפּען מורמלען:

—זאָג אַ פּרייז, נעם וויפיל דו ווילסט.

און אין דער הויך איז שוין דער הימעל בלוי, דער שפּעטיגער פרילינג קומט שוין אָן אַזוי געלאַסען, אַזוי ליכטיג און דופטיג. טויבען, גאַנצע מחנות טויבען פליהען און שוועבען איבער אונז. פּלוצלונג לויפען אַלע אויף דער צווייטער זייט גאַס. איך לויף אויך אַהין, אַ פּויער מיט אַ גרויסען זאַק שטייט און אַלע רינגלען אים אַרום.

וואָס פאַר אַן אוצר טראָגט ער דאָ אין זיין זאַק?

און ער רוקט אַריין די האַנט און שלעפּט אַרויס איין צווייג טשע-ראָמוכע, אַ צווייטען צווייג און דער עולם פערגעסט אָן הונגער. דער עולם קויפט די בלומען ביים פּויער. יעדער איינער לויפט אַוועק מיט אַ צווייגעל טשעראָמוכע. פּונקט ווי ער וואָלט שוין זאַט געוואָרען. איך קויף אויך און עס ווערט מיר פריליך אויף דער נשמה, עך, עס וועט אַלץ זיין גוט, אַז בלומען בליהען, וועט נאָך אַלץ זיין גוט.

די קרומע רעוואָלוציע.

אויף דעם אָרט, וואו עס איז געשטאַנען סקאָבעלעוו'ס מאָנומענט מיט די שיינע באַרעליעפען פון פלעווגע און קארס, אויף דעם ראזיגען פלאַץ, וועלכער הייסט איצט „פלאָשטשאַד רעוואָלוציי" האָט מען אוועקגעשטעלט אַ הויכען מאָוזאָליי. פאַר דור דורות אַן אָנדיינקונג.

און עס דאַכט זיך, אַז קיין סקאָבעלעוו איז קיינמאָל נישט געווען און קיין פלעוונע איז נישט געווען. אַנטקעגען געוועזענעם האָטעל „דרעזדען", וואו דער סאָוויעט געפינט זיך, שטייט אַ הויכער מאָוזאָליי פון ציגעל און אייזען, נאָר עס האָט פּאַסירט אַ מאָדנע זאַך: דער מאָוזאָליי האָט זיך אויסגעקרימט, ביים סאַמע שפּיץ האָט ער זיך אַ קרים געטאָן און עס דוכט זיך אויס, אַז באַלד, באַלד וועט ער איינפאַלען.

און מאָסקווע חיצעלט זיך, ווען מען קוקט אויף דעם קרומען מאָוזאָליי:

—„ער איז קרום ווי די רעוואָלוציע", אזוי רעדט מען מיט אַ שמייכעל אין דער ווייס-שכינעדיגער מאָסקווע, כאָטש דאָרט איז געוואָרען אַ זעלטענע זאַך, אַז עמיצער זאָל שמייכלען.

אַ פֿרימאָרגען אין קיעוו.

פֿאַרנאַכט-צייט האָט זיך שוין פֿערשפּרייט די ידיעה: פּעטליורא קומט! איבער׳ן שטאָט זיינען געפֿלויגען גרויסע אַוטאָבוסען מיט דעם העטמאַנ׳ס סאָלדאַטען. עמיצער האָט אָפּגעגעבען אַ בעפֿעל אַרויכצ׳ראַטעווען, וואָס מען קאָן פֿון די אינטענדאַנטור־מאַגאַזינען. נאָר עס איז שוין געווען צו שפּעט. די אַוטאָבוסען זיינען געלאָפֿען פֿול אָנגעפּאַקט מיט קליידער, מיט וועש, מיט שטיוועל, נאָר וואו צו אַנטלויפען איז נישט געווען. קיעוו איז געווען אַרומגערינגעלט פֿון אַלע זייטען און יעדער איינער פֿון די רוסישע סאָלדאַטען און אָפֿיצירען האָט גענומען זאָרגען פֿאַר זיך אליין, ראַטעווען דעם אייגענעם נפֿש. האָט מען געלאָזען שטיין דאָ און דאָרטען די אַוטאָבוסען מיט די קליידער און אַליין איז מען נעלם געוואָרען. ווי הייעשריקען האָט זיך דער המון געוואָרפֿען אויף די קליידער און שטיוועל. עס זיינען געווען פֿאַלען, ווען אינטעליגענטע מענשען, איבערהויפּט פֿרויען האָבען גענומען, וואָס עס האָט זיך געלאָזען. אַ פּאָר שטיוועל אָדער וואַרעמע וועש און אַנטלאָפֿ׳ן מיט דעם.

אויף די גאַסען האָבען זיך געוואַלגערט ביקסען און ערגעץ־וואו

איז איבערגעלאָזענע פּולעמיאָטען. פון אונטער דער שטאָט איז נאָך דערגאַנגען אַ שיסעריי, נאָר אַלע האָבען געוואוסט און געפיהלט, אַז מיט׳ן העטמאַן איז שוין געענדיגט.

די רוסישע פאָנען, וועלכע האָבען זיך די לעצטע צייט געוויזען אויף די קיעווער גאַסען, זיינען פערשוואונדען געוואָרען; מענשען מיט עפּאָלעטען און קוקאַרדעס האָט מען שוין איצט נישט געזעהן, אַלע האָבען זיך איבערגעטאָן, בעהאַלטען זיך... די שפּאָרען-קלינגערס האָבען שוין מער נישט שפּאַצירט אויף דעם לוסטיגען קרעשטשאַטיק.

עס איז שוין געווען פינסטער, בעת אויף דער גאַס האָבען זיך בעוויזען גרויסע מיליטער-מחנות, זיי האָבען זיך אָפּגעשטעלט אויף וואַסילקאָווסקאַ גאַס, אויפ׳ן ראָג פון קרעשטשאַטיק, מיליטער מיט ביקסען, פּולעמיאָטען און האַרמאַטען. אַלע האָבען געמיינט, אַז דאָס איז שוין פּעטלוראַ געקומען, נאָר עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאָס זיינען דעם העטמאַנ׳ס סאָלדאַטען, וועלכע זיינען אין פלען גענומען געוואָרען. דער עולם האָט זיך אַרומגעשטעלט און געשמועסט ביז שפּעט אין דער נאַכט. די שיסעריי אונטער׳ן שטאָט האָט אויפגעהערט.

כאָטש מיר זיינען שוין אַלע צוגעוויינט געוואָרען צו די אָפטע איבערקערענישען, נאָר דאָך האָט זיך געשלאָפען מיט אומגעדולד, מיט ערוואַרטונג.

פאַראַן אַ נייגעריגקייט אינ׳ם מענשען. אַלץ ווילט זיך זעהן און איבערלעבען און דאָ. בעת די היסטאָריע שמידט זיך, בעת די געשעהענישען לויפען גיכער, ווי דעם מענשענס פאַנטאַזיע. ווי לאַנג איז ער אַלמעכטיג אַרומגעפאָרען, דער העטמאַן, איבער די קיעווער גאַסען אין בעגלייטונג פון דייטשע גענעראַלען! און איצט? כאָטש די דייטשען זיינען נאָך אין קיעוו, נאָר זיי מישען זיך שוין נישט, זיי שטייען פון דער ווייטען, שלאָגט זיך סלאַוועך!

און ווי לאַנג האָבען דאָס ברייט און העררשענדיג דאָ געפלאַטערט די רוסישע פאָנען! שוין נישטאָ קיין אוקראַינע, נישטאָ! פאַראַן איין גרויס רוסלאַנד. איצטער האָט מען די פאָנען בעהאַלטען, בעגראָבען ערגעץ אויף די בוידעמס.

פאַרטאָג בין איך שוין געווען אויפ׳ן גאַס. עס איז געווען אַ ווייסער פריהמאָרגען, אַ דיקער שניי-פראָסט האָט די דראָטען בעהאַנגען

און די בוימער. פון די צווייגן זיינען אראפגעהאנגען זילבערנע בערדע־לאך ווי לאנגע טראדיציע פאנטאזיע פאר אלטע מענטשן ווי לאלעדיגע סאטירען וואלטען זיך צונויפגעקליבען און ווארטען און שווייגען.

איך בין נישט געווען דער ערשטער אויפ'ן גאס. עס זיינען שוין ארויסגעגאנגען א סך נייגעריגע און איינער ביים צווייטען האט געפרעגט:

— שוין דא, שוין געקומען פעטלורא.

נאר פעטלורא איז נאך נישט געווען. אויף די ראגען פון עטליכע גאסען זיינען געשטאנען דעם העטמאנ'ס הארמאטען, פולעמיאטען און דער גאנצער „אבאז". אלץ איז געווען פערשנייט. גאנצע שייטערס ביקסען האבען זיך דא געוואלגערט. בלויז עטליכע שומרים זיינען געשטאנען און זיך געפארקעט ארום די אויסגעשפאנטע פערד.

נאר דער שיינער כישוף-פריהמארגען האט אויף דעם אלץ געווארפען „א פאנטאסטישען אנבליק"... וואס טוט זיך דא אויף גאטס וועלט. טויט, לעבען, האס און העלדישקייט, אלץ האט זיך צוזאמענגעמישט און איינגעפלאנטערט. די שטאט האט איצט אויסגעזעהן אין דעם שניי-פראסט, ווי א פאלאץ-וועלט אין א לעגענדארישען וואלד. די שילדען פון די געשעפטען זיינען געהען אין פראסט און גלאזור, פון די קוימענס האבען זיך גלייכע זיילען רויך געצויגען פונקט ווי מזבחות וואלטען זיך גערייכערט.

פלוצלונג...

עס האט זיך דערהערט א פרייליכער הילך פון אן ארקעסטער און האט געשפילט: „כאי זשיווע אוקראינא!" און פון אלע גאסען, פון פערשידענע געסלאך האבען זיך בעוויזען פעטלורעס מחנות. פוסגייענדע און רייטער. איינגעוויקעלט אין שלעמען און שאלען, מיט אזעלכע מאדנע משונה'דיגע שעפסענע פעלכלאך און פעלצען. מען איז געגאנגען און געזונגען. פון די הייזער האבען זיך מענשען בעוויזען אויף דער ווייסער גאס, אין שטייפען פראסטעל. זאל עס זיין וועלכער יום-טוב עס זאל זיך, אבי א יום-טוב. זאלען זיך מענשען פרייען.

וואונדערבאר האבען אויסגעזעהן די רייטער, אלע פערד זיינען געווען ווייס אנגעווייפט פון פראסט, מיט ווייסע צעפלאך, עס זיינען געפארען מענשען מיט לאנגע וואנסעס, מיט גרויסע פיקעס. ביי איינעם איז געווען א גוואלדיג גרויסע פיקע, וויא א פויק, דעם ציבעק האט ער גע־

האַלטען אין מויל און די גאַנצע פּייקע האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן דעם פערדס קאַרק.

דאָס דאָרף איז אין שטאָט געקומען. עס איז דעמאָלט באמת געווען אין אוקראַיִנישען דאָרף אַ פּאַטריאָטישע שטימונג. פּעטליוראַ איז געוועזן דער אָבגאָט. די פּויערים האָבען אים געפאָלגט. זיי האָבען אָנגעלאָדען פורען מיט היי און ברויט, בהמות האָבען זיי געטריבען צו דער אַרמיי פון אַלע זייטען.

קוקענדיג אויף דיזאָזיגע אנשי-חיל, האָט זיך דערמאָנט אַ שטיק פערגאַנגענהייט. די היידאַמאַקעס האָבען זיך פונאַנדערגעזונגען מיט זייערע אַלטע לידער. עס איז געווען פריילעך דאַן אויף די גאַסען אין קיעוו.

דערנאָך, ווען אַלע האָבען זיך צונויפגעקליבען אַרום דער שטאָטישער דומע, זיינען אַרויס די אַלטע אוקראַיִנישע טוער און זיך געקושט מיט די סאָלדאַטען. מוזיק האָט געשפּילט, דעפּוטאַציעס זיינען געגאַנגען נאָך דעפּוטאַציעס. קינדער מיט די לערער. פון איצט אָן וועט שוין זיין גוט...

עס האָט זיך געקוקט אין דער ווייטען. דער פראָסט-נעבעל האָט זיך צעשוואומען, אַ שטיק בלענקעט הימעל האָט זיך געשטראַלט איבער צענדליגער טויזענטער קעפּ.

איך געדיינק: איך בין געגאַנגען צוריק פון דער דומע אַביסעל פער'שכור'ט מיט זייער פרייד. זיי קעמפען, זיי ווילען האָבען אַן אוקראַיִנע, אַ דאָרף, אַ לאַנד האָט זיך אויפגעהויבען — איך פערגין זיי.

און אַז אַרום איז נאָך דערצו אַזאַ שיינער טאָג, איך גיי אַזוי און טראַכט. פּלוצלינג שטעל איך זיך אָפּ. עטליכע סאָלדאַטען מיט משונה'דיגע אוקראַיִנישע היטלען, מיט ביקסען אין די הענט, פערהאַלטען עפּעס אַ יונגענמאַן, און ציהען אים אַראָפּ דעם פּאַלטאָ און אונטען טראָגט ער אַ רוסישען אָפיציערישען מונדיר.

איין מאָמענט...

זיי שפּרינגען, די סאָלדאַטען, עטליכע טריט צוריק און ביידע מיט אַמאָל שיסען אויס אין אָפיציר. עס ווערט אַ טומעל, אַ געשריי, אַ געלויף, מענשען פאַלען אין שניי. איך קוק פון דער ווייטען און איך זעה, ווי יענער ליגט אויסגעצויגען אָהן בעוועגונג. די סאָלדאַטען קוקען זיך נישט אַרום אפילו, גייען אַוועק מיט די ביקסען אַראָפּגעלאָזען.

קיעוו איז שוין געוויינט צו אַזעלכע סצענעס. דער עולם קלויבט זיך באַלד צונויף און מען קוקט אויף די פֿערגלאָצטע אויגען פֿון דערהרג'עטען. אַ שיינער יונגער פּנים, נאָר-וואָס האָט פֿאַר אים דער הימעל געלויכטען... נאָר-וואָס.

אַרום אים זעהען זיך רויטע פֿלעקען, נאָר נאָנט צום בוימעל, וואו דער שניי איז נאָך ווייסער און אומשילדיגער, זיינען אויך עטליכע טראָפּענס צוגעשפּרונגען און זיי לויכטען אַזוי...

בלוט אויף שניי, רויט אויף ווייס. אַ מאָדנער שרעקליכער רייץ ליגט אין דעם.

דער טאָג, דער ווייסער טאָג האָט פֿאַר מיר בעקומען אַן אַנדער פּנים, די עטליכע רויטע פֿלעקען אויפֿן שניי זיינען מיר אויף דער נשמה געפֿאַלען.

איך בין געגאַנגען דערנאָך אַהיים און געטראַכט בייז: איך גלויב נישט, מענשען, אין אייערע שמחות, איך גלויב נישט אין אייער פֿרייהייט...

פֿון ווייטען האָט אַן אָרקעסטער אַלץ געשפּילט: „כאַי זשיווע אוקראַינאַ"! נאָר קיין פֿרייד האָט עס מיר שוין נישט געבראַכט, אויב דער מענש איז אַ מערדער, דאַן בעת ער דערגרייכט שוין זיין אידעאַל, בעת ער פֿרייט זיך, טאָ ווי זאָל ער זיך שוין בעגיין דאַן, בעת ער איז אין שלאַכט, אין אויפֿרעגונג?

אין עטליכע טעג אַרום איז אָנגעקומען די שרעקליכע נייס, אַז אין זשיטאָמיר איז אַ פּאָגראָם. דערנאָך האָט זיך עס אַוועקגעלאָזען שפּאַצירען, די ווילדקייט, איבער אוקראַינע און טויט און פֿערוויסטונג האָט געבראַכט זייער „כאַי זשיווע".

בלענקעט-געל.

זייער פאן האט געפלאטערט אויף אלע הייזער. יעדער אינטעליגענט און יעדע דינסט האט זיך צוגעשפּעט א סטייגגע פון די דאזיגע צוויי פארבען: בלענקעט-געל. עס האט דערמאנט בלאען דרום-הימעל און פרילינגס-פעלד, ווען עס איז בעשאטען מיט מיליאנען געלע בלימעלאך...

אויטאמאבילען, פערד און וואגען, באלקאן און טויער — אומעטום האבען זיך די צוויי פארבען געשפּילט...

א פרוסטבא", א גאלדען לאנד איז די אוקראינע. די זאנגען אויף די פעלדער זיינען אזוי געדיכט און הויך, איין זאנג דעם צווייטען שטיקט — לאז וואקסען, לאז זיך ציהען ביז'ן הימעל! די קליינע ושאסמין-בוימלאך, וואס מען זעהט ביי אונז, הייבען זיך דארטען אויף הויך, הויך, כמעט ווי טאפאלען.

די שווארצע ערד, די פרוכטבארע ערד! וויפיל בלוט האט זי איצטער אנגעזאפט? צו וואס? צי דען האבען דארטען געפעלט רויטע מאן-בלומען? צי דען האבען זיך קנאפ געהיגט אין די דערפער פורפור-פיוואניעס? רויטע פרייליכע בלומען? צו וואס האט עס בעדארפט די שווארצע זאפטיגע ערד? אזוי פיל בלוט, אזוי פיל בלוט...

די בלענקעט-געלע פאן וועט אויף אייביג טראגען די רויטע פלעקען פון אונזער יודישען בלוט.

אין ליוואַדיע.

I.

פֿון גאָט׳ס געבענשטען קרים האָבען זיך די ראָמאַנאָוו׳ס אויסגעקליבען די בעסטע ווינקעלאַך. די גרעסערע חלקים פאַר זיך גענומען און די קלענערע צעטיילט צווישען די הויף-לייט. אויף צענדליגער וויאָרסטען ציהען זיך די אימעניעס פֿון די גרויס-פֿירשטען און פֿון די דאָלגאָרוקאָוו׳ס, קליינמיכעלס און וואָראָנצאָווא-דאַשקאָוואָי, די שענסטע וויינגערטנער געהער צו זיי, די בעסטע סעדער און וועלדער.

ליוואַדיע, אַן אימעניע, וואָס ליגט צוויי וויאָרסט ווייט פֿון יאַלטע, זי ציהט זיך ווייט ביז אַ העלפֿט וועג צום באַרג „איפעטרי״, ביז דעם וואַסערפֿאַל אוטשאַן-סו. ליוואַדיע האָט געהערט צום קייזער ניקאָלאַי ראָמאַנאָוו. דאָרטען האָט ער פֿערבראַכט עטליכע חדשים. דאָרטען פֿלעגט אויך אַראָפּקומען דער בערימטער ראַספּוטין און אין יאַלטע דערציילט מען וועגען אים פֿיל אמת׳ן און פֿיל לעגענדעס.

בעת גוטשקאָוו און שולגין זיינען געקומען צו ניקאָלאַי׳ען אין וואַגאָן אויף אַ קליין סטאַנציע ביי פּסקאָוו און אים פֿאָרגעלייגט אונטערצושרייבען זיין לעצטען מאַניפֿעסט, דורך וועלכען ער זאָגט זיך אָפּ פֿון זיין קרוין, האָט זיך ניקאָלאַי אויף אַ רגע פֿערטראַכט און דער נאָך רוהיג געענטפֿערט:

— גוט, איך בין איינשטימיג, נאָר לאָזט מיך אַוועקפֿאָרען אין ליוואַדיע. איך וועל פֿאָרען צו מיינע בלומען, איך וועל דאָרט פֿלאַנצען רויזען.

אין די הומאָריסטישע רוסישע זשורנאַלען האָט מען דאַן אַ סך קאַריקאַטורען געמאָלט אויף דער טעמאַ און אַ סך װיצען געשריבען איבער דעם, װי ניקאָלאַי װעט פּלאַנצען רויזען אין ליוואַדיע... נאָר װער װייס דעם מענשען, װער קאָן פערשטיין װאָס טוט זיך ביי אים אין האַרצען?

ניקאָלאַי ראָמאַנאָװ איז נישט געװען קיין גרויסער מענש, נישט קיין איבעריגער חכם, נאָר אין דער רגע בעת ער האָט דערמאָנט ליוואַדיע מיט אירע בלומען... װער װייסט װאָס ער האָט דאַן דורכגעלעבט? ער האָט אפשר דאַן דערפיהלט, װי נישטיג עס איז די קרוין מיט'ן טראָן, מיט אַלע הויף-אינטריגעס, און עס האָט זיך אים פערװאָלט די אמת'ע פרייהייט אין דעריבער האָט זיך אים דערמאָנט זיין װאונדערבאַרע גוט מיט'ן שטיק ים װאָס זעהט זיך אַרויס דורך די בוימער, װאָס ער האָט פערפלאַנצט אין גאָרטען, מיט'ן הויכען באַרג איפּעטרי, אויף װעלכען עס קריכען כסדר פערדרימעלטע װאָלקענס.

אונטען װעלגערן זיך די פּאַליעס און פּילען אוים רונדע שטיינדלאַך, אין די גליקליכע יאָרען פלעגט ניקאָלאַי מיט זיינע טעכטער אַראָפּגיין דורך די שמאָלע װעגעלאַך צום ברעג און קלייבען די שטיינערנע פּילקעס און עס װאַרפען אין ים אַריין, אָדלערס פלעגען זיך טראָגען איבער זיין שלאָס.

נאָר צו דער דאָזיגער גליקליכער ליוואַדיע איז ער איצט נישט געפאָרען, אָנשטאָט דעם הימליכען קרים האָט מען אים געגעבען דעם קאַלטען טאָבאָלסק און דערנאָך דעם טויט...

.II

איך בין געװען אין ליוואַדיע באַלד נאָך דער רעװאָלוציע. אַרום און אַרום האָט געהערשט אַ זעלטענע רוהיגקייט. ריין פערקערטע און אויסגעפּוצטע אַלייען, לאַנג און װייט ציהען זיך די גרינע װיינגערטנער. אונטען ביז די שטיינער פון ים און גאָר הויך ביז די גראָע פעלזען פון די בערג. און דאָרט אין גאָרטען, װאו עס ענדיגען זיך די װיינגערטנער, הויבען זיך אָן די בלומען-אַלייען. מיר האָט זיך קיינמאָל נישט געחלומ'ט, אַז אויף איין אָרט זאָל זיין אַזוי פיל בלומען. דו גייסט און גייסט איבער די אַלייען און אין די אויגען בליצען רויזען, מיליאָנען רויזען. זיי פלעכטען זיך אויף ספּעציעל געמאַכטע שטאַנגען און לאַנגע

דראָטען אויף ספּעציעלע אַלטאַניעס, וועלכע זעהען אויס אינגאַנצען פון בלומען. דערנאָך ציהען זיך אַלייען פון טולפּאַנעס, איריסען, נעגעלאך, מאַגנאַליעס, קרימער מימאָזע. ניקאָלאַי׳ס שלאָס און די דערבייאיגע הייזער זינקען אויך אַזוי אין בלומען.

אַרום שטייען די גערטנער און אַרבעטען, שניידען און פּוצען די ביימען. דוכט זיך, אַז היינט-מאָרגען דאַרף דאָ קומען דער גאַסט, דער בעל-הבית, נאָר אַז דו גיסט אַ קוק אויף דער טעראַסע פון שלאָס, בעמערקסטו עטליכע זעלנער; זיי רויכערן מאַכאָרקע און גענעצען. איינער פון זיי האָט אויסגעטאָן די גרויסע שטיוועל און וויקעלט עפּעס און וויקעלט די שמאַטעס אויף די פיס... ברררר...

עס ווערט עפּעס אומעטיג אויפ׳ן האַרצען. ניין, איך בענק נישט נאָך ניקאָלאַי׳ען, נאָר די גאַנצע געשיכטע, דעם מענשען׳ס פּלענער — ווי אַלץ איז אומעטיג און אָרעם...

מיט מיר גייט איינער פון די וועכטער. ער דערציילט מיר פיר־שידענע זאַכען פון ליוואַדיע.

—האָסט אים אַמאָל געזעהן, ניקאָלאַי׳ען? — פרעג איך ביי אים?

—וועמען? ניקאָלאַשקען? — פרעגט ער מיך איבער—אפשר הונדערט מאָל געזעהן, גערעדט מיט אים, געיאָגט זיך מיט זיינע הינט...

מיר געפעלט נישט דעם שקלאַפ׳ס „ניקאָלאַשקע“. איך בין זיכער, אַז ווען ניקאָלאַי וואָלט זיך איצט פּלוצלינג דערוויזען, דאַן וואָלט דער זעלבער וועכטער פאַר אים אויף די קניה פאַלען, נאָר דערווייל איז ער פאַר אים „ניקאָלאַשקע“.

אַ צווייטער פון די גערטנער האָט זיך פאַר מיר בערימט, אַז ער איז געזעסען אין ניקאָלאַי׳ס שלאָף-צימער ביי ניקאָלאַי׳ען אויפ׳ן בעט. נאָכדעם ווי די רעוואָלוציע איז פאָרגעקומען און עס זיינען נייע מענשען אריינגעקומען אין פּאַלאַץ, האָט ער זיך דאַן אריינגע׳גנב׳עט אין ניקאָלאַי׳ס שלאָף-צימער און זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין בעט, ער האָט עס דערציילט, ווי דער גרעסטער גליק וואָלט אים געטראָפען מיט דעם.

III.

דערנאָך האָט מען פון סיביר פון די קאַטאָרזשנע טורמעס אַראָפּגעבראַכט אַהער אין ליוואַדיע די פּאָליטישע קראַנקע, כמעט אַלע מיט

לונגען פֿעלערס. מעט האָט זיי בעזעצט אין די „סוויטסקע" הייזער, וואו פֿריהער פֿלעגען לעבען די מיניסטאָרען און אַנדערע הויף-לייט. דאָס איז געווען אַ געוויסע ראַלע פֿון דער געשיכטע. די בעדינטע פֿון הויף, וואָס פֿלעגען פריהער קאָכען און באַקען פֿאַר אַזעלכע מיוחסים, האָבען איצט געמוזט אַרומגיין אַרום אָפּגעריסענע אויסגעפּייניגטע קאַטאָרזשניקעס.

אין ליוואַדיע איז שטיל געווען. די בלומען האָבען געבליהט, אונטען=אונטען נאָך די בעגרינטע טעראַסעס, אונטער די פּעלזען, וועלכע זיינען פֿערוואַקסען אַרום און אַרום, האָט דער ים שטיל געקלאַפּט זיך אין ברעג, די טרויבען האָבען אַלץ מער זאַפֿט אָנגעקליבען. די ווייסע, גרויסע מאַגנאָליעס האָבען געשפּור׳ט מיט זייער ריח..

פֿון יאַלטע זיינען אַלץ מער געסט געקומען בעקוקען דער שיינער ליוואַדיע. צוערשט האָט מען פֿיל בלומען פֿערניכטעט. ווער עס האָט געוואָלט, דער האָט געריסען און געטראָטען בלומען, מען האָט אַ סך געהוליעט אין ליוואַדיע. שפּעטער האָט מען עס פֿערווערט. דער אַריינגאַנג איז שווערער געוואָרען.

ווען דו פֿלעגסט פֿאַרבייגיין די סוויטסקע הייזער, פֿלעגט זיך דערהערען פֿון דעם אָרער פֿון יענעם פֿענסטער אַ הוסט.

אַ סך פֿון די קראַנקע זיינען צעשטאָרבען. עטליכע זיינען געזונט געוואָרען און אַוועק צוריק אין לעבען.

איך האָב געזעהן ווי מען האָט געקליבען אין אויגוסט די טרויבען און געטיילט יעדען קראַנקען צו עטליכע פֿונט; דערנאָך, ווען די גערטנער זיינען לעדיגער געוואָרען פֿון פֿרוכט, האָבען נאָך אַלץ די רויזען געבליהט. די קראַנקע פּאָליטישע פֿלעגען בלאָנדזשען ווי שאָטענס צווישען דעם בלומען-פּראַכט און יעדער פֿון זיי האָט עפּעס געבענקט און מיט כעס גערעדט אויף דער נייער אָרדנונג. זיי, וועלכע האָבען זייער גאַנצען לעבען אָפּגעגעבען דער רעוואָלוציע, זיי האָט זיך אויסגערוכט, אַז מען איז זיי אַרומגעגאַנגען, אַנדערע טוערס זיינען אויסגעוואַקסען, אַנדערע העלדען און נייע, גאָר נייע לידער האָט מען געזונגען.

דער ים האָט אָבער ווי שטענדיג געשוויינקט דעם ברעג און זיך נישט צוגעהערט צו די קראַנקע זיפֿצען..

דער רויטער זעגעל.

פֿון סעוואַסטאָפּאָל זיינען אָנגעקומען שרעקליכע ידיעות: די מאַטראָזען האָבען ביינאַכט אויסגעשאָכטען און אין ים אַריינגעוואָרפֿען עטליכע הונדערט מענשען. און אין יאַלטע האָט די נאָוועמבער־זון נאָך אַזוי געוואַרעמט, רויזען האָבען נאָך געבליהט און גרויסע ווייס־לאָקיגע כריזאַנטעמעס האָבען אַזוי יום־טוב׳ריג געמאַכט די גערטנער און אַרום די גערטנער.

מענשען זיינען געלעגען אין די קאַבינקעס און געקוקט אין דער ווייטקייט פֿון ים. אַנדערע האָבען געדרימעלט. דער מער טומעלדיגער עולם איז זיך שוין צופֿאָרען, נאָר די, וואָס זיינען געבליבען, האָבען נאָך גענוג פֿרייד און וואַרעמקייט געהאַט.

דער גרויסער סימפֿאָנישער אָרקעסטער האָט זיך צוטיילט אויף קוואַרטעטען און קווינטעטען און געשפּילט אין די רעסטאָראַנען, אינטים געשפּילט אין די לאַנגע דרום־אָוונטען; און דער טונקעלער מוסקאַער־וויין האָט געשוימט אין די בליצעדיגע קריסטאַל־גלעזער. ווען די מוזיק אין זאַל פֿלעגט שטיל ווערען, האָט זיך דייטליך געהערט, ווי דער ים פּאַטשט דעם ברעג און לויפֿט אָפּ צוריק, מיטשלעפּענדיג די קליינע שטיינדלאַך מיט רויש. פֿון די בערג, פֿון די ווילעס לויכטען העלע

פֿייערלאַך צום ים, ווי דימענטען אויף אַ סאַמעט קלייד, ווי אויגען פֿון אַ קעציל אין אַ פֿינסטערן חדר.

געהיים און נייגעריג זעהט דאָן אוים די קליינע יאַלטע מיט איר האַלב-רונדען באַרג-אַמפֿיטעאַטער מיט די עטליכע הונדערט רייכע געסט אין די האָטעלען אין שפּעטיגען נאָוועמבער, ווען לידער האַקען זיך אָפּ אינמיטען, ווען בלומען דערבליהען נישט.

אין סעוואַסטאָפּאָל האָט מען געשאָכטען און דערטרונקען און יאַלטע איז אין זיך אַריין. פֿאַרנאַכט איז שוין קיינער נישט געווען בּיים ים און די קאַבינקעס זיינען פֿערלאָזען געשטאַנען. אויפֿ'ן „בריקעל פֿון ליבע" איז קייער נישט געזעסען. די מוזיקאַנטען אין די רעסטאָראַנען האָבען געשפּילט פֿאַר די ליידיגע ווענט. די קעלנערס זיינען געשטאַנען אויף די וועראַנדעס מיט ווייסע סערוועטקעס אין די הענט און געזעצט פֿון סעוואַסטאָפּאָל...

און דער ים האָט געקלאַפּט אַלץ געהיימער, אַלץ שטרייגער. אין קאָרטען-קלוב איז קיינער נישט געקומען — אויסער דעם אַלטען פערוואַלטער פֿון דער ליוואַדיער אימעניע, נאָר יענער איז טויב געווען און ער האָט די קלאַנגען די שרעקליכע נישט געהערט, ער האָט זיך אַרומגעדרייט אין קאַזינאָ-זאַל, אָנגעקוקט די טייערע גרינע טישלאַך און איז אַוועק.

אין די רייכע האָטעלען איז מען אומרוהיג געשלאָפֿען. דער שווייצאַר אין איינעם פֿון די האָטעלען האָט זיך שטאַרק פערוואונדערט, ווען ער האָט פּלוצלונג דערזעהן נעבען זיך אַ פֿרוי אין אַ נאַכט-קאַפּאָט איינגעוויקעלט. זי האָט אים אויפֿגעוועקט, ער איז אויפֿגעשפּרונגען פֿון זיין בּיינקעל און געווישט די אויגען:

— וואָס הערט זיך, — האָט זי בּיי אים געפֿרעגט. זי האָט נישט געקאָנט שלאָפֿען און זי איז אַראָפּ זיך בּיים שווייצאַר דערוויסען צי עס איז נישטאָ קיין ניים.

— בּיי אונז איז רוהיג, — האָט ער געענטפֿערט, — בּיי אונז וועט זיין רוהיג.

— אָ, דאָס איז נאָך אַ פֿראַגע, — האָט די פֿרוי אומרוהיג געזאָגט.

— בּיי אונז זיינען נישטאָ קיין מאַטראָסען, — האָט דער שווייצאַר זיינס גערעדט, — בּיי אונז זיינען אַלץ שטילע מענשען, און יאַלטע איז

שטענדיג שטיל.

די רייכע איבערגעשראָקענע פרוי איז נאָך לאַנג געשטאַנען אונטען אין קאָרידאָר און געקוקט דורכ'ן פענסטער אויפ'ן ים און זיך צוגעהערט צו זיין קלאַפּען.

און דער דינער פון האָטעל האָט זיינס נישט אויפגעהערט: „ביי אונז אין יאַלטע איז שטענדיג שטיל".

אין דער פריה איז דער שרעק אביס'ל אַוועק. די נאַכט, וואָס איז דורכגעגאַנגען בשלום, האָט אַלעמען בערוהיגט, און פון סעוואַסטאָפּאָל איז קיין בעשטעטיגונג נישט געווען — איז מען ווידער געגאַנגען צום ים און מען האָט זיך געוואַרעמט אין די קאַבינקעס פאַרמיטאָג און נאָכמיטאָג — מענשען זיינען אַזוי ווי די פייגלאך: דערהערט זיך אַ שאָס, אַנטלויפען זיי; ווערט שטילער, קומען זיי צוריק און זוכען ווידער ברעקלאך.

נאָכמיטאָג האָט די זון שטאַרק געוואַרעמט, עטליכע פערביסענע שווימערס האָבען זיך געלאָזען באָדען און שווימען וויט-וויט אין ים אריין. אַ מאָטער איז אַדורכגעקראָכען צווישען די קאַבינקעס און פאַרגעלייגט זיינע „טשאַדרי", אַזעלכע אויכנייאַכץ, און די פרויען האָבען זיך מיט אים געדונגען. ער האָט גערעדט אויף אַ צובראָכענעם רוסיש, אַריינמישענדיג פראַנצויזישע ווערטער. דער עולם אין די קאַבינקעס האָט געלאַכט און געדרימלט. אַנדערע האָבען גלייכגילטיג געקוקט אין ים אריין און געטראַכט האָבען זיי עפּעס אַנדערש, דערמאָנט זיך וואָס און פערקלערט זיך, שטיל און וואַרעם...

עמיצענס אויגען האָבען בעמערקט אַ זעגעל שוויטען, דערנאָך, ווען דאָס שיפעל איז נעענטער צוגעקומען, האָבען עס נאָך עטליכע בעמערקט, געוואונדערט האָט דאָס, וואָס דער זעגעל איז געווען אַ טונקעלער און עס האָט פעראינטערעסירט. דער עולם האָט זיך גענומען שטאַרק אַריינקוקען און באַלד האָט מען דערזעהן, אַז דער זעגעל איז אַ רויטער.

אַ רויטער זעגעל! דאָס שיפעל האָט געטאַנצט אויף די פאַליעס האַסטיג, עס זיינען אינעווייניג געזעסען אַ גרופּע מאַטראָזען און דער זעגעל מיט זיין רויטקייט האָט געפלאַטערט און געוואָרפען אַ מאָרגעם אָפּגלאַנץ אויפ'ן גאַנצען ים. צום ערשטען מאָל האָבען עס די מענ-

שען געזעהן.

אַ פרוי האָט זיך דערשראָקען אָנגערופֿען:

— דאָס זיינען די לייט פֿון סעוואַסטאָפּאָל!

אַ שרעק און אַ נייגעריגקייט האָט אַרומגעכאַפּט די מענשען. דאָס שיפֿעל איז אַלץ נעענטער צום ברעג צוגענאַנגען, ווי אַ פֿלאַם וואָלט זיך דערנעענטערן... אויף די גרינע פֿאַליעס האָט געפֿלאַטערט ווי אַ רויטער פֿעכער, אַ רויטער פֿליגעל פֿון אַ שרעקליכען אָדלער.

די מאַטראָזען זיינען צוגעפֿאָרען צו דעם אָרט, וואו די קאַבינקעס זיינען געווען, אַרויס אויפֿ'ן ברעג און פֿעראַנקערט דאָס שיפֿעל. זיי זיינען פֿאַרבייגעגאַנגען, לייכט זיך געוויגט אין ווייסע מאַטראָזען-קליידער, שטאַרקע, בייזע יונגען. איינער מיט אַ גאַנצען פּודעל האָר אויפֿ'ן קאָפּ; דער צווייטער מיט אַ טיפֿען שראַם נעבען ליפּ.

— בורזשועס, איר וואַרימט זיך? — האָט איינער פֿון זיי אַ וואָרף געטאָן. די איבריגע האָבען זיך פֿונאַנדערגעלאַכט און אַלע צוזאַמען זיינען זיי אַ־עק אין שטאָט אַריין. עס האָט זיך באַלד פֿערשפּרייט די ידיעה: „מאַטראָזען זיינען געקומען". דער גרעק, דער פֿרוכט-הענדלער, האָט באַלד בעקומען אינפֿאָרמאַציעס. זיי זיינען אַוועק אין ליוואַדיע זוכען ווין, שפּעטער האָט ער שוין דערציילט, אַז אין ליוואַדיע זיינען געקומען נאָך מאַטראָזען פֿון סעוואַסטאָפּאָל מיט אַן אויטאָמאָביל און מען שיכּור'ט דאָרט און מען זינגט.

טירען האָבען זיך צוגעמאַכט, מענשען האָבען זיך אין גאַס נישט בעוויזען.

עס איז דורכגעגאַנגען אַ נאַכט אין שרעק, נאָר אָנגעהויבען האָט זיך עס אין פֿרימאָרגען. די מאַטראָזען האָבען געבראַכט אויף דער נאַבערעזשנע, אויף דער הויפּט-גאַס, זייערען אַ טויטען חבר, אַוועקגעלייגט דעם קערפּער און גענומען שרייען, אַז די בורזשועס האָבען אים דער'הרג'ט.

מען האָט גענומען כאַפּען אָפֿיצירען, פֿון די סאַנאַטאָריעס האָט מען זיי געשלעפּט קראַנקע, שווינדזיכטיגע, די געזונטע זיינען אַנטלאָפֿען. מען האָט זיי געשלעפּט צום ים, געלאַכט פֿון זיי, געטרעטען מיט די פֿיס, שטיינער צוגעבונדען צו די פֿיס און צום אָפּגרונד אַראָפּגעלאָזען. אַ גאַנצען טאָג האָט דער מלאך-המות קרבנות גענומען און דער ים

האָט געשווייגט דעם ברעג — וועלכען ער וועט קיינמאָל נישט אָפּוואַשען פֿון מענשליכער שאַנד און אכזריות.

אַ באַרמהערציגע שוועסטער איז געקומען צולויפֿען צום ברעג, אָנגעהויבען קושען די הענט ביי די תּלינים. האָט זי בעצאָלט דערפֿאַר מיט'ן לעבען. אַן אומגליקליכער טאַטער איז זיך געגאַנגען, געהאַלטען אַ קאָש פֿרוכט און אין מויל געקייט אַ פּערסיק. האָט ער דערזעהן, אַז מען הרג'ט מענשען... האָט ער אָנגעהויבען וויינען, דערפֿאַר איז ער געבליבען ליגען אויפֿ'ן ברוק אַ טויטער מיט'ן נישט-דערעסענעם פּערסיק אין מויל...

אַ שווינדזיכטיגער איז געשטאָרבען ביי זיין שוועסטער אין צימער און יענע איז מיט אים געבליבען אַ מעת-לעת אין איין חדר, מיט'ן טויטען, וועלכער האָט געקוקט אויף איר מיט אויסגעגלאָצטע אויגען און געשראָקען ווי דער טויט, וועלכער האָט געלויערט אויף יעדער ווינקעלע פֿון דער שיינער יאַלטע.

זי האָט זיך דערנאָך די האָר געריסען פֿון קאָפּ און געשריען צו אַלעמען: „גיט מיר אָפּ מיין ברודערו!" צום פֿענסטער איז זי געשפּרונגען און אָט די נייע משוגע'נע האָט בעקרוינט דעם גאַנצען אונזין פֿון די שרעקליכע טעג ביים ים.

דערנאָך זיינען געקומען נייע מאַטראָזען פֿון סעוואַסטאָפּאָל מיט אַ בעוואָפֿענטע גרויסע שיף. זיי האָבען זיך אַוועקגעשטעלט ווייט אין ים און באָמבאַרדירט די שטאָט. עטליכע ווילעם האָבען זיי צעשמעטערט. דאָ זיינען געהאַנגען אונטערגעהאַקטע ווייסע זיילען און דאָרטען איז אַן אומשולדיגער קיפּאַרים געווען אויסגעצויגען אויף דער ערד, אַ פּאַלמע...

און עס האָט אויסגעדוכט, אַז דאָ זיינען גאָר קיינמאָל קיין מענשען נישט געווען, דאָ האָט מען קיינמאָל נישט געזונגען. טיר און פֿענסטער זיינען פֿערהאַקט געווען.

דערנאָך איז מען געגאַנגען אין די הייזער און ווידער געשלעפּט קרבנות... אַך, עס ווילט זיך נישט ווידערהאָלען, עס ווילט זיך נישט דערמאָנען. וויפֿיל חיות פֿערמאָגט נאָך דאָס גרויסע לאַנד אין אירע ענדלאָזע גרעניצען.

טעג און וואָכען זיינען דערנאָך אין יאַלטע אַריבער אין שרעק פֿאַר'ן טויט. — קיינער איז נישט זיכער געווען אויסער אפשר די עט-

ליבע דינסטען, וועלכע האבען זיך גע׳חבר׳ט מיט די מאטראזען. יעדען פארנאכט פלעגען זיי ארויספארען אויפ׳ן ים שפאצירען אויף דעם שיפעל מיט דעם רויטען זעגעל. אין שטאט איז שטיל געווען ווי אויף א בית-עולם און פון וויטען האט זיך שפילענדיג און ווינענדיג געפלאטערט דער רויטער זעגעל. דעם ים איז אייגענטליך אלץ איינס, ווער עס רייט אויף זיין רוקען, דער ערד איז אויך דא אלץ איינס, וועלכע ברואים עס קריכען נישט אויף אירע בליהענדע לאנקעס און בלומען-בייטען.

הערט זיך איין, פאליעס, א רוסישע גארמאשקע שפילט. הערט נאר, א קאמארינסקע, א דובינישקע הוליעט איבער אייך. פאליעס רייניגע און פאליעס פערבלוטיגטע, הערט אויס די לידער פון סטעפ און גערידטע ווערדער, עס ברומט אין זיי דער בער און עס קרעכצט אין זיי א יונג לעבען, א צוטראטענער...

און דארט ביים טאל אונטער׳ן וואסער זעהט מען אין א זונען-טאג ווי מענשען וויגען זיך, מענשען מיט שטיינער צוגעבונדען צו די פיס. אויסגעשטעלט אין רייהען מיט אויפגעשטעלטע האר אויפ׳ן קאפ. זיי וויגען זיך, די טויטע, און דער רויטער זעגעל פון וויטען וויגט זיך אויך אזוי עלאסטיש און פריילין...

לייד׳גע ווין-פלעשלאך שווימען אויפ׳ן וואסער און שאלעכץ פון סעמעטשקעס — דעם ים איז דאך אלץ איינס, אלץ איינס.

אויף אַי-פּעטרי.

שוין אין אַ סך חדשים נאָך די געשעהענישען אין יאלטע זיינען אַ גרופּע קור-געסט געפאָרען אויף „אַי-פּעַטרי" בעקוקען זיין הויכקייט און ווילדקייט.

געפירט האָט זיי איבראַהים. דעם גאַנצען וועג האָט ער דערציילט וועגען די מאַטראזען, וועגען שרעקליכע בלוט-פּערגיסונגען. נאָך אַ האַלבען טאָג איז דער עולם אוועק זוכען אָדלערס.

ער, איבראַהים, איינער ווייסט, וואו די ריזיגע פויגלען האָבען זייערע נעסטען.

מען איז געקראָכען דורך שטיינער און פעלזען, ביז מען איז געקומען צו אַ נידעריגען בערגעל, וועלכער איז ווילד געווען צולעכערט. מען איז געגאַנגען ווייטער... פּלוצלונג האָט זיך אויפגעהויבען אַן אָדלער מיט אַ געשריי און אַ צווייטער, אַ דריטער...

נאָר זיי זיינען נישט אוועקגעפלויגען פון דעם אָרט.

-דאָ מוז עפּעס זיין, האָט זיך איבראַהים אָנגערופען, און ער האָט געפירט די געסט זיינע דורך שווערע וועגען... ביז מען האָט זיך

אָנגעשטויסען אוף צוויי טויטע קערפּער׳ס, דאָס זיינען געווען צוויי מאַטראָזען. די קערפּערס זיינען שוין געווען גענוג צופאַלען, נאָר די קליידער האָבען זיך נאָך געהאַלטען. נעבען די טויטע איז געלעגען אַ גרויסער פּעקעל מיט צירונג, בריליאַנטענע און גאָלדענע חפצים...

און מאָדנע האָט עס אויסגעזעהן אויפן הויכען באַרג: די שוועבענדע אָדלערס, די טויטע מאַטראָזען און די צירונג וואָס נעבען זיי האָט זיך געוואַלגערט. פאַרן אייביגען כאַאָס פון דער נאַטור איז דאָס אַלץ צוזאַמען אַ קלייניגקייט.

די גלאָקען.

I.

איך כאַפּ זיך אויף אין מיין קאַלטען חדר, דער פראָסט האָט אויסגעמאָלט אויף מיינע פענסטער וואונדערבאַרע אוזאָרען, מאָדנע ליניעס האָט ער אָנגעצייכענט אויף די שויבען, פונקט ווי ער וואָלט וועלען פערשרייבען אויף זיי עפּיס אַ זעלטענע לעגענדע וועגען די ווייסע צפון-לענדער, נאָר קיינער פון אונז וועט נישט ענטדעקען דעם סוד און ינשט איבערלייענען.

דורך דעם פראָסט-אייטעל, דורך די שויבען גיסט זיך היינט אַריין מער ליכט ווי אַלע מאָל, קענטיג אויפ'ן גאַס איז היינט זוניג און קאַלט.

פון גאַס דערגרייכט אַ לייכטער רויש. היינט איז יום-טוב און מאָסקווע רוהט.

פּלוצלונג פאַלט אַראָפּ פון ערגיץ אַ שווערער קלונג, באַלד אַ צווייטער... ביסלעכווייז-ביסלעכווייז קלינגט זיך עס פונאַנדער פון נאָנט און פון ווייט — שווערע זיידעס-און עלטער-זיידעס-גלאָקען, מעכטיגע פּאַטריאַרכען און אַזוי ווי זיי וואָלטען וועלען רייצען די אַלטע, נעמען אויך קלינגען די יונגערע און נאָר די יונגע גלאָקען—שוואַכע איי-

רעלע טענער — די איינציקלאַך צוקלינגען זיך און מישען זיך צונויף און גיסען זיך צונויף מיט די גרויסע גלאָקען אין איין שטאַרקע טעלטיגע סימפאָניע...

.II

איך בלייב שטיין אין מיטען צימער, איך פערגעס, אַז איך לעב אויף דעם העכסטען שטאָק פון אַ גרוים הויז; עס דוכט זיך מיר, אַז איך געפין זיך ערגיץ אין אַ קעלער און איבער מיר קאָכט און רוישט דאָס לעבען.

די גלאָקען־קלאַנגען דערגרייכען קוים צו מיר, זיי בעהערשען מיך און בעזיגען. איך בין איינזאַם אין דער פרעמדער און יעדער קלונג בעזונדער וועקט אין מיר שטיקלאַך ערינערונגען. איך בעוויז ניט אַריינצונעמען אין די געדאַנקען דעם ערשטען קלונג, לויפט באַלד אָן אַ צווייטער אויף אים און שרעקט און כישופ'ט, רייצט און דערוויטערט.

שטילער, שטילער!...

די גלאָקען האָבען זיך צובייזערט און פער'מסר'ט אונזער זינדיגע וועלט פאַר די הימלען.

אָט טראָגט זיך ווידער אַ שטילע תפילה. עס פאַלען איינציגע קלאַנגען פון גלאָקען, עכאָס, האַלבע קלונגען רירען קוים אָן די לופט און ווידער אַ שטורם.

ווי אָנגעשראָקענע טויבען אַנטלויפען די געדאַנקען פון די נייע קלאַנגען, די שויבען ציטערן קוים־קוים.

איך גיי צו צום פענסטער און וואַרעם אוים אַ רונד רינגעלע אויף אַ שויב און פאַר מיינע אויגען גיט אַ בליץ דער ערשטער קלויסטער־שפּיץ און דאָ און דאָרט היינגען גאָלדענע צלמים. מיט אַ מאָל דערזעה איך אַלע קופּאָלען פון די צערקוועס, רונדע, גלאַנציגע בלענדען ווי די אויגען און עס דוכט זיך, אַז די זון האָט אַלע אירע שטראַלען זיי אַוועקגעגעבען.

דאָ אין דער פרעמד איז מיר אַלץ ניי, אומבאַקאַנט, מיין וועלט האָט זיך בעגעגענט מיט אַ פרעמדער וועלט.

.III

עס דערמאנט זיך מיר די קלויסטער־גלאקען פון די פוילישע און ליטווישע שטעטלאך.

אויף דעם העכסטען ארט בארט זיך דער קלויסטער אין גרינס און הערשט איבער אלץ. אפטמאל אין שטילע פארנאכטען, אדער בעגינענס, אפטמאל אין א יארמארק־טאג קלינגען זיך איבער די גלאקען, אבער דארטען אין יענע שטעטלאך איז דאס בלויז א טייל פון דער פרעמדער וועלט, אן אפקלאנג, דא, אין מאסקווע, איז עס א גאנצע וועלט. וואס פערענדיגטער די פרעמדע וועלט איז, אלץ שטאדקער זיינען די קאנטראסטען און דאס רופט ארויס אזוי אפט די געפיהלען פון איינזאמקייט און פערלאזענקייט. מיין בליק בלאנדזשעט איבער די מאסקווער גאסען, אויף יעדער טריט קוקען אויף מיך די גאלדענע קלויסטערס. קלויסטערס מיט גרינע און בלויע קעפ אין דער גאנצער פראכט פון דער פילפארביגער ביזאנטישער ארכיטעקטור.

די גלאקען ארום רוישען און טומלען און טראגען אוועק אלע מיינע געדאנקען.

ווי הארמאניש די גלאקען זאלען נישט קלונגען — זיי זיינען דאך די אומפערמיידליכע בעגלייטער אונזערע אין שווערען וועג פון גלות.

שוין לאנג, מיט הונדערטער יארען צוריק, האבען זיי בעגלייט אויף די שייטערס טויזענטער קרבנות פון דער אינקוויזיציע. דער גרעסטער יום־טוב איז געווען אין טאלעדא און אין גרענאדע דאן, ווען די שייטערס האבען געפלאקערט און די גלאקען האבען זיך צוקלינגען.

פון די הייליגע ליפען האבען זיך געריסען די ווערטער „שמע ישראל". די גלאקען האבען געוואלט פערקלינגען די תפילות און פריהער פאר זיי קומען צום הימעל...

.IV

דערנאך אין געטא האט דאס פאלק געלעבט אפגעזונדערט אין די ענגע קווארטאלען, אפגעטיילט פון דער גאנצער וועלט מיט א דיקער הויכער וואנט. אפגעריסען פון די טייכען, וועלדער און פרייען הימעל

צוגעטוליעט פון שרעק איינער צום צווייטען, ווי א פעריאגטע סטאדע אין אייביגען ערוואַרטען נייע צרות.

און דאָרט איבער דער וואַנט איז געגאנגען אַן אייביגער יום־טוב און שמחה, אין רוישיגען קאַרנאַוואַל האָט איין פרייד געזאָגט די צווייטע.

די איינוואוינער פון געטאַ פלעגען זיך דערוויסען פון די פרעמדע יום־טבים דורך די גלאָקען. די קלאַנגען פלעגען קומען בייטאָג און פילמאָל ביינאַכט. זיי האָבען געוועקט די מידע וואַנדערער פון שלאָף, געשראָקען האָבען זיי.

ווער ווייס? עס וועט זיך פערגלוסטען דעם פירשט און ער וועט קומען ביינאַכט מיט זיין סוויטע צו די יודען...

וואָס קלינגען די גלאָקען? וועמען רופען זיי? און ווידער דער שטילער: „שמע ישראל” און ווידער פרעסען זיך צונויף די טרוקענע איינגעדאַרטע ליפען און וואַרטען נייע וואונדער...

·V

ליטאַ, די פאַנסקע פוילען, די פרייסטעפּינע אוקראַינאַ — דאָ איז שוין דער יור אָפטמאָל אַרויס פון די געטאָ־ווענט, וועלכע האָבען אים שטענדיג פערשטעלט דאָס לעבען. דאָך האָט יעדער דור געהאַט זיין „מעשה־נעמיראָוו”.

אויף די ברעגען פון דניעפּר, פון ניעמאַן און פון ווייכסעל איז געוואַקסען די יודישע נשמה, נישט קוקענדיג אויף דער אָרעמקייט און יאָגעניש איז דאָס לעבען געווען אָפטמאָל דאָ לייכטער און צייטענווייז געגוג אידיליש.

דער בית־המדרש האָט פערנומען זיין אָרט, איבער די געבויגענע יודען איז געהאָנגען דער פרייער הימעל, יודישע קינדער זיינען אין פעלד געלאָפען מיט די קריסטליכע און געשפּילט מיט זיי. נאָר פאַר־נאַכט, ווען די גלאָקען קלינגען זיך פאַנאַנדער, דאַן פלעגט עפּיס די פרעמדקייט דורכגיין צווישען זיי. פרעמד איז געווען דער גלאָקען־קלאַנג, נאָר ער האָט שוין נישט געשראָקען.

צוויי וועלטען האָבען נאָנט געלעבט אין די פוילישע און ליטווי־שע שטעטלאַך און איין וועלט אויף דער צווייטער האָט דאָך אַביסעל געווירקט.

די יודישע פּאַטריאַרכאַלישע וועלט האָט זיך געלאָזט פיהלען אין שבת'דיגען טאָג: די קראָמען האָבען זיך צוגעמאַכט, קיין האַנדעל איז נישטאָ, אומעטום איז אַ יום-טוב'דיגע שטימונג, איבער וואַלד און פעלד און ביים טייך. די גלאָקען, וואָס פלעגען זיך שבת צוקלינגען, זיינען עפּיס רוהיגער, איינגעהאַלטענער...

.VI

נאָר פון וואַנען איז עס געקומען די האַס צוריק? דער בייזער בלבול?

עס גייען פּראָצעסיעס, עס הילכען גלאָקען און שרעקען און וועקען אויף ערינערונגען פון אַלטע יסורים, פערהילכען די זיפצען פון די אָנגעשראָקענע.

די מלחמה איז דורכגעגאַנגען און פעריאָגט פון די שטעטלאַך אַ סך יודען.

איך וועל נישט פערגעסען די ווערטער פון איינעם אַ פערטריבענעם:

„מיר זיינען געגאַנגען יונג און אַלט: שוואַכע און אַלטע, פרויען מיט האַלב-טויטע קינדער. מיר זיינען געגאַנגען און צוריק זיך נישט אומגעקוקט. דערביי האָבען זיך די גלאָקען צוקלונגען, פונקט ווי זיי וואָלטען אונז נאָכיאָגען. עס איז געווען קאַלט און נאַס—קיינער האָט זיך נישט בעקלאָגט, אַזוי האָט דאָך אודאי בעדאַרפט זיין".

„נאָר די גלאָקען, זיי האָבען אַזוי געענגבערט דעם מח, די נשמה, זיי האָבען אַזוי געטריבען... אַך, איצטער ווען איך הער נאָר קלינגען אַ גלאָק, וועקט זיך אין מיר אויף יענער בילד פון אונזער גירוש..."

.VII

איך בלאָנדזשע איבער די גאַסען פון מאָסקווע. אָט בין איך ביי קיטאַי-גאָראָד. שטיל, עס איז שבת, ערב זונטאָג. די פאַבריקען האָבען אויפגעהערט צו אַרבעטען. עס שטייט אַ שטאַרקער פראָסט און דורך דעם טייך זעהט זיך די גאַנצע שטאָט. אין אַ לייכטען בלויליכען וואַאל פון נעבעל איז איינגעהילט אַלץ. די טויבען האָבען געמאַכט דעם לעצטען שפּאַציר אַרום די קופּאָלען און די גלאָקען נעמען זיך פאַרנאַנדער-קלינגען, זיי דערציילען פון מעשי-בראשית. עס קומען אָן אַלץ נייע קלאַנגען, זיכערע, שטאַרקע...

דירסט זיך נישט פון די ליידיגע גאַסען, האָרכסט די מוזיק פון די גלאָקען... פלוצלונג וואַקסט פאַר מיר אוים אַ שוואַרצבערדיגער יוד מיט גרויסע אומעטיגע אויגען. ער קוקט מיר אַריין גלייך אין פנים און פרעגט: „אַ יוד?“ איך ווינק אים צו און ער פערשווינדט מיט גיכע טריט, פונקט ווי ער וואָלט נישט גלויבען, אַז נאָך איין יוד זאָל דאָ זיין אין דער פרעמד און אַזוי רוהיג שפּאַצירען, בעת אַזוי פיל פרעמדע גלאָקען קלינגען.

.VIII

איך שטיי ווידער ביים פענסטער. דער פראָסט האָט פערציירט די שויבען. איך זעה שוין נישט קיין גאָלדענע קעפ פון די צערקוועס, קיין צלמים נישט, אַלץ פערשוואונדען. נאָר דער קלאַנג דערגרייכט נאָך צו מיר און עס דוכט זיך מיר ווידער, אַז איך בין אין קעלער פון לעבען.

ווידער אָנוואַרעמען די שויב? ווידער קוקען אויף דער פרעמדער שטאָט? אויף איר שיינקייט און גרויסקייט?

איך בין אינמיטען חדר, צווישען ליידיגע ווענט. עס איז עפּעס דאָך געוואָרען וואַרעמער: צווישען מיינע ביכער געפינט זיך אַן אַלט בי־כעל — זאָל ער מיר דערמאָנען און דערציילען פון אַלע גלאָקען, וואָס בעגלייטען אונז אומעטום און שטענדיג.

אַ תפילה־געפיהל בעהערשט מיך — די גלאָקען ווען עס נישט פערהילכען.

אויפֿן הויף פֿון תלמוד תורה.

I.

די רוסישע אַרמיי איז דעמאָלט אָפּגעטראָטען פֿון ווילנע. דאָ האָט מען בעדאַרפֿט זעהן דעם ים סאָלדאטען! גאַנצע מעת-לעת'ן האָבען זיך געצויגען איבער מינסקער גאַסען די צוקלאַפּטע פּאָלקען: פּיעכאָטע און קאַוואַלעריע, קאָזאַקען, קירגיזען, קאַלמיקען — וואָס פֿאַר אַ קאַליידאָסקאָפּ פֿון טיפֿען רוסלאַנד האָט פֿערמאָגט.

די אַרטילעריע האָט געקלאַפּט איבערן ברוק, פֿערד האָבען געהירזשעט און גרויסע סטאַדעס מיט אָקסען און שעפּסען האָבען זיך אַריינגעפּלאָנטערט אין די אָבאָזען מיט אַ מעקעריי און ברומעריי.

עס האָט זיך באמת געדאַכט: די וועלט האָט זיך איבערגעקײ'ט און דאָס לויפֿען די לעצט-געבליבענע נפֿשות זיך ערגיץ ראַטעווען פֿון אומגליק.

אין שטאָט איז אַ הונגער געוואָרען: ווי אַ היישעריק וואָלט אַלץ בעפֿאַלען און אויפֿגעפֿרעסען, די סאָלדאטען, וועלכע זיינען געבליבען אָפּרוהען, האָבען זיך גענומען בייזערן און זוכען עסען. עטליכע יודישע קרעמלאַך זיינען שוין צוקלאַפּט געוואָרען... אָט שטייט אויפֿ'ן שמאָלען טראָטואַרל אַ קאָזאַק מיט אַ שאַרפֿען שפּיז ביז'ן הימעל און פרעסט אַ

טעוועלע שאָקאָלאַד מיט'ן באַנדעראָל־פּאַפּיר אײנאײנעם; דער צווייטער שלעפּט אַ זעקעל קאַשע און זייהט עס אין בלאָטע; דער דריטער פּאַקט אין קעשענע פּאַפּיראָסען. נאָר אַזעלכע סצענעס האָבען לאַנג נישט געדויערט. די קאָזאַקען זייען גיך אַרויסגעפאָרען פון שטאָט און אַנדערע מחנות אולאַנער, דראַגונער זיינען אָנגעקומען אויף זייער אָרט. אויך די האָבען אָפּגערוהט און ווייטער געפאָרען. ערשט דאַן, קוקענדיג אויף די ענדלאָזע מחנות סאָלדאַטען, האָב איך פערשטאַנען, וואָס דאָס הייסט אַ מיליאָנען־אַרמיי. די אָבּאָזען פון יעדער דיוויזיע פלעגען פערנעמען גאַנצע ווערסטען אין דער לייג. אין די אויגען האָט פראָסט געשווינדעלט פון אַזוי פיל פּנים'ער, פון אַזוי פיל געווער! בּיינאַכט האָט מען נישט געקאָנט שלאָפען — אַזוי האָט געקלאַפּט און געטומעלט...

אין די מחנות גראָיז שינעלען פלעגען זיך אַריינרייסען אויטאָמאָבילען מיט זייער גאַנצען פייף און הילך. גאַנצע גרופּעס אָפיצירען מיט גלאַנציגע עפּאָלעטען, פאָרשטייער פון די פרעמדע בעפריינדעטע: ענגלענדער, פראַנצויזען, יאַפּאַנער.

איך געדיינק, איך האָב פון די גאַסען נישט געקאָנט אַוועקגיין, די ערד האָט זיך אונטער מיר געהויבען, ווי אַ חלום האָט אַלץ אַרום אויסגעזעהן.

II.

שמחת תורה איז דאַן געווען, נאָר דער עולם אין מינסק האָט זיך דאַן נישט געפרייט: פון די אַרומיגע שטעטלאַך און ווייטער ביז ווילנע, פון אומעטום האָט מען געיאָגט די יודען. עס זיינען אָנגעקומען גרוסען, אַז טויזענטער מענשען גייען צו־פוס, און מינסק האָט זיך גענומען גרייטען, ווי אויפצונעמען די אַרויסגעטריבענע. אין שטאָט זיינען פאָרגעקומען אַ סך פערזאַמלונגען, אויף וועלכע מען האָט אויסגעאַרבּייט פערשידענע פּלענער, און פאַרנאַכט־צייט האָבען זיך אָנגעהויבען בּעוויזען די ערשטע פּאַרטיעס פון אָשמענע, לידע, מאָלאָדעטשנע און סמאַרגאָן און צענדליגער אַנדערע שטעטלאַך. מענשען אין צוריסענע קליידער, אין שטויב, מענשען מיט פּעקלאַך שמאַטעס אין די הענט און מיט קליינע אויסגעהונגערטע קינדער. אַנדערע זיינען געגאַנגען שטיל און געשוויגען, אַנדערע געשריען און געשאָלטען... וועמען? אַלעמען, פאָניען מיט'ן דייטש, און איינער דעם צווייטען האָט געשאָלטען.

מען האָט געעפֿענט אַלע שולען און אָנגעהויבן איינאָרדנען דעם עולם אָנגעקומענע.

און מענשען זיינען געגאַנגען אַלץ מער און מער. עס האָט אויסגעדולט, אַז דער גאַנצער גלות האָט זיך אַ ריר געטאָן...

דער גרעסטער זאַמעל־פּונקט איז געווען אויפֿ'ן הויף פֿון תלמוד־תורה. דאָרטען האָבען זיך צעליינט און אויסגעזעצט אויף דר'ערד צענגלינגער אנגעקומענע פּאַרטיעס פֿון היימלאָזע.

צווישען זיי זיינען געווען אַ סך געוועזענע רייכע מענשען, וועלכע האָבען נישט געקאָנט צו זיך קומען פֿון שרעק: נעכטען געזעסען אין אַ אייגענע ליכטיגע שטוב און איצטער אויסשטרעקען די האַנט, וואַרטען ביז מען וועט קריגען אַ שטיקעל ברויט! אַנדערע האָבען דערציילט, וואָס זיי זיינען אויסגעשטאַנען אויפֿ'ן וועג, אין מיטען פֿעלד. איין מחנה סאָלדאַטען האָט זיי אַראָפּגעטריבען פֿון שאָסיי, די צווייטע האָט זיי בכיון געיאָגט צום שאָסיי, און עמיצען פֿון די סאָלדאַטען האָט זיך וואָ־ פּערגלוסט אָנשרעקען די זשידקעס און ער האָט גענומען שיסען איבער זיי. ווייבער האָבען גע'חלש'ט, קינדער האָבען געוויינט און די סאָלדאַטען מיט פֿערברענטע פּנים'ער זיינען געשטאַנען און געלאַכט. איינער פֿון די היימלאָזע האָט אויפֿ'ן פֿעלד געפֿונען אַ בריטשקע מיט צוויי טייערע פּריצ'ישע פֿערד, האָט ער נישט לאַנג געקלערט און אַריינגעוואָרפֿען אין בריטשקע זיינע קינדער מיט דער ווייב און זיי געבראַכט אַהער אויפֿ'ן הויף פֿון דער תלמוד־תורה און די פֿערד שטייען דאָ טאַקי פֿאַר אונזערע אויגען און הירושען: זיי זיינען הונגעריג און בייסען דעם געשפּאַן, נאָר קיין ביסעל היי פֿאַר די פֿערד האָט נישט דער נייער בעל־הבית. דער עולם לאַכט פֿון אים:

— גראַף, דיינע פֿערד וועלען פּגר'ן פֿאַר הונגער.

און ער גייט, אַרום און גלעט זיי די פֿרעמדע פּריצ'ישע פֿערד.

.III

מען האָט געבראַכט אַ פֿור מיט קאַרטאָפֿעל און צוטיילט דעם עולם.

— נאַ דיר אַ שמחת־תורה מיט קאַרטאָפֿעל, האָט עפּעס אַרומגערעדט אַן אָרימע יודענע, נאָר אַלע האָבען זיך גענומען צו דער אַר־

ביטן: רייניגען די קאַרטאָפּעל און קאָכען. מיך האָט מען אַוועקגעשטעלט ביי אַ זאַק צוקער, איך זאָל טיילען. און אָט זיינען פאַר מיר דורכגעגאַנגען הונדערטער מענשען רייכע און אָרימע. גרויסע און קליינע, ווער מיט אַ זיפץ, ווער מיט אַ קללה.

יעדער האָט אויסגעשטרעקט זיין האַנט און בעקומען צוויי שטיקלאַך צוקער.

—ביטער ווי גאַל איז מיר אייער צוקער, — זאָגט צו מיר אַ פרוי מיט אַ אינטעליגענט פּנים און וויינט זיך פונאַנדער. עס זיינען אויך נעווען אַזעלכע, וואָס האָבען אָפּגענאַרט און בעקומען צוויי מאָל—דעם מענשענס כאַראַקטער ווייזט זיך אַרויס אין גליק: אין זיין גליק און אומגליק.

דערנאָך, ווען דער עולם האָט זיך צולייגט שלאָפען; איינעוויינג אין תלמוד תורה, אויף די טרעפּ, אויפ'ן שוועל און אויף דער בלויזער ערד זיינען מיר נאָך געבליבען אַ גרופּע פון די אָרדנער. אין האַרצען האָט געדריקט אַ ווייטאָג. נאָר אין דער זעלבער צייט האָט געטאָן הנאה, וואָס אַלע האָבען זיך געלייגט זאַטע.

מען האָט לאַנג געזיפצט און געקרעכצט. עטליכע פון די היימלאָזע האָבען נישט געקאָנט שלאָפען, זיינען זיי צוגעקומען צו אונז און ווידער דערציילט שרעקליכע געשיכטען, ווי מען האָט געיאָגט, געשלאָגען און געשאָסען.

און דאָרט, אויף אַלע גאַסען, האָט געקלאַפּט די אַרמיי מיט די פיס, מען איז געגאַנגען און געגאַנגען. פערד האָבען געשריען אין מיטען נאַכט, די אַרטילעריע האָט דעם ברוק איינגעלייגט.

עך, פאַרהאַן אַ וועלט מיט ליידענשאַפטען, מיט מלחמה און זיג, מיט מפּלות און נייע האָפנונגען אויף דער צוקונפט. נאָר מיר דאָ צונויפגעזאַמעלטע אויף דעם הויף פון תלמוד-תורה, מיט די שלאָפענדיגע קראַנקע מענשען האָבען אויסגעזעהן אַזוי קליין און קלאָגליך. זאָל זי גיין פאָרויס די אַרמיי, זאָל זי גיין צוריק: אונז קאָן זי יעדער רגע צוטרעטען מיט אירע מיליאָנען פאַר שטיוועל, מיט די פערדישע קאָפּיטעס...

IV.

אויף מאָרגען און אין די איבריגע טעג האָט מען אַלץ בעסער איינגעאָרדענט דעם עולם. עטליכע צימערן פֿון דער תּלמוד-תּורה האָט מען אָפּגעגעבן פאַר קראַנקע און פאַר פרויען. די אַרמיי איז שוין אָפּגעטרעטען ווייטער פֿון מינסק, אין שטאָט איז רוהיגער געוואָרען. נאָר אויף דעם הויף פֿון תּלמוד-תּורה האָט דאָס לעבען געקאָכט. מען האָט געוואַשען וועש און דאָ אויפ'ן הויף געטריקענט, מען האָט דאָ אויפ'ן פלאַץ געקאָכט און געבאַקען אויף אימפּראָוויזירטע אויוועלאַך. ווער עס האָט געקאָנט פֿון שטאָט, האָט מיטגעהאָלפֿען.

דאָקטוירים האָבען אומזיסטע הילף געגעבען. יונגע מיידלאַך האָבען געשפּייזט און געוואַשען די קינדער.

אין איין צימער, געדיינק איך, זיינען געלעגען אַ צען קינדער קראַנק אויף מאזלען. איינמאָל, אַרויפגייענדיג צו די דאָזיגע קינדער מיט אַ בּאַרמהאַרציגע שוועסטער, האָבען מיר געפֿונען צוויי קינדער טויט און די... לעבעדיגע האָבען זיך גאַנץ רוהיג געשפּילט מיט די טויטע, זיי געגלעט און אַרומגענומען. די שוועסטער האָט זיך פֿונאַנדערגעוויינט. יעדע רגע האָט מען זיך אָנגעשטויסען אויף אַזעלכע טראַגישע סצענעס... אָט פאַלט אויף די טרעפּ אַן אַלטער, אַ גראָער יוד, שרייט אויס „שמע ישראל" און שטאַרבט פאַר אונז אין די אויגען...

אָרשע.

איצט איז שוין אָרשע ווידער אַ קליין שטעטעל מיט׳ן שמאָלען וואַסער-פּאַס פון דניעפּר, מיט ערגיץ אָן דער זייט אַ פערשימעלטער סאַזשעלקע, מיט אַן איינגעפאַלענעם בריק, מיט נידריגע הייזלאַך און מענשען, וואָס פּויזשען אַ־יום אויף די בלאָטיגע גאַסען און זוכען פּרנסה.

נאָר בעת די דייטשען זיינען געשטאַנען אויף איין זייט שטעטעל און די באָלשעוויקעס אויף דער צווייטער זייט, דעמאָלט האָט אָרשע געלעבט און נישט איינער איז דאָ רייך געוואָרען און אויך נישט איינער דערמאָנט זיך אַ סך יסורים, ווען ער דערהערט דאָס וואָרט: „אָרשע“.

אַ סך אַזעלכע גיהנם׳ס האָט די גרעניץ-ליניע בעשאַפען: קורסק, בעלעניטשינא, זשעלעבאַווקאַ, ביעלגראַד און נאָך אַ סך אַנדערע נעמען פון קליינע ווינקעלאַך אויף דער ערד, וואו אַ סך מענשליכע טרערען זיינען פערגאָסען געוואָרען.

אָרשע איז געווען דער גרעסטער גיהנם — דאָ איז דורכגעגאַנגען דער גרעסטער שטראָם אַנגעשראָקענע און רואינירטע מענשען, דורך אָרשע האָבען אַ סך געראַטעוועט זייער פערמעגען. אַנדערע זיינען דורך בשלום און אַנדערע האָבען זיך דאָ וואָכען געוואַלגערט אין שמוץ, אין

שרעק און צום סוף האָט מען בײַ זײ אַלץ צוגענומען און באַלײדיקט.

איך װעל נישט פֿאַרגעסן אַ נאַכט אױפֿ'ן אָרשער װאָקזאַל. איך האָב זיך פֿון מאָסקװע אָן געפּײַניקט אין אַ „טעפּלושקע", עטליכע טעג כמעט געשטאַנען די גאַנצע צײַט. קומענדיג קײן אָרשע בין איך אַרומגעלאָפֿן פֿון שטוב צו שטוב: „לאָזט מיך זיך אױסשלאָפֿן, אױסרוהען, איך װעל באַצאָלען װיפֿיל איר װילט". נאָר אומעטום איז שױן געװען פֿאַרנומען, בין איך געקומען צוריק אױפֿ'ן װאָקזאַל. איבער זעק און פּעק, איבער צענדליגער און הונדערטער קערפּער פֿון שלאָפֿעדיגע מענשען בין איך געקראָכען און זיך קױם דערשלעפּט צו אַ באַלױכטענעם װינקעל, װאָס האָט זיך אָנגערופֿען: „בופֿעט". איך האָב געװאָלט אױסטרינקען אַ גלאָז טײ, נאָר צוקומענדיג צום בופֿעט, האָב איך לאַנג געװאַרט און זיך נישט געקאָנט דערװאַרטען מען זאָל מיר עפּיס פֿערקױפֿען; צופֿיל מענשען זײַנען דאָרטען געװען. די כּחות זײַנען מיר אױסגעגאַנגען און איך האָב זיך אַראָפּגעלאָזען אױף דער שמוציגער פּאָדלאָגע. עס האָט לאַנג נישט געדױערט און איך בין אַנטשלאָפֿען געװאָרען. איצטער זײַנען שױן אַנדערע איבער מיר געקראָכען, געהאַקט מיט די פֿיס, אומגעפֿאַלען אױף מיר און װײַטער געקראָכען, נאָר איך בין געשלאָפֿען ביז פֿאַרטאָג... איך האָב זיך אױפֿגעכאַפּט און דער־זעהן, װי דער טאָג קוקט שױן אַרײַן דורך די גרױסע װאָקזאַל־פֿענסטער, קרײַנקליך, בלײַך און שטום האָט דער טאָג אַרײַנגעקוקט און איך האָב דערזעהן בײַ זײַן בלאַסען אָפּגלאַנץ, װאו אין בין דאָ אױף דער װעלט, װי איך אַלײן זעה אױס און װי די אַנדערע אַרום מיר זעהען אױס. מײַן הוט איז ערגיץ פֿערשװאונדען געװאָרען אונטער די פֿרעמדע קערפּער און פּעק מײַנע קלײדער זײַנען געװען אױסגעקנעטען אין נעץ און שמוץ. איך האָב זיך אױפֿגעהױבען מיט צעבראָכענע, צעקנײטשטע גלידער און אין קאָפּ האָט געשװינדעלט פֿון דער שלעכטער לופֿט.

איך האָב זיך אַרומגעקוקט: אַרום און אַרום איבער דער פּאָדלאָגע פֿון לאַנגען װאָקזאַל זײַנען געלעגען מענשען, יונג און אַלט, יוד און קריסט. אַלע זײַנען געשלאָפֿען און שװער געאָטעמט, געבלאָזען מיט די נאָזלעכער און געכראָפּעט, קינדער האָבען געקרעכצט אין שלאָף װי יונגע צונעשטיקטע פֿױגעלאַך. עפּעס אַ יונג נפֿש'ל מיט אָפּגעדעקטע פּיסלאַך האָט זיך אַרױסגערוקט פֿון אונטער דער מאַמעס בוזעם און שלאָפֿעדיגערהײד אױפֿגעהױבען אַ קלײן פֿיסטעלע און אַזױ אים געהאַלטען איבער אַלעמען

און געדראָט ווײַמען. ווײַטער איז געלעגן אַ ייִד, זײַן טלית־קטן אָפּגערעקט, די באָרד צושפּרייט, ווי אַ יוסטער בעל־הבית. האָט ער זיך דאָ פֿאַרנאַנדער־געלייגט און געשלאָפֿן — ווער ווייס, וועלכע גליקען עס האָבען זיך אים געחלומ'ט אין דעם קויטיגען וואָקזאַל? אַנטקעגען אים איז געלעגן אַ קריסט אין אַ שינעל מיט אַן אָפּגערעקטע ברוסט, אויף וועלכער עס האָט געגלאַנצט אַ זילבערנער צלמ'ל — אַלע צוזאַמען, הונדערטער מענשען, איינער צום צווייטען צוגעשטיקט, איינער אויפ'ן צווייטען אויסגעצויגען. ווי אַ שווערער בליי האָט זיי דער שלאָף צוגעדריקט. אָט אין אַזאַ ענגשאַפֿט און שמוץ האָבען דאָ מענשען געלעבט וואָכענווייז און אָפֿטמאָל גאַנצע חדשים. נישט איינער איז פֿון דאַנען אַוועקגעפֿאָרען אויפ'ן בית־עולם. נאָר די צוגען פֿון מאָסקווע און פּעטערבורג, די צוגען פֿון גאַנץ רוסלאַנד זיינען אַהער געפֿלויגען און געבראַכט אַלץ מער אומגליקליכע, שפּעטער איז מען שוין געלעגען אונטער'ן פֿרייען הימעל. ביינאַכט פֿלעגט מען אָנצינדען אַ שייטער האָלץ, עס האָט בעלויכטען די אַרומיגע געגענד און פֿון איין זייט איז געשטאַנען אַ „רויטער" מיט זיין ביקס, פֿון דער צווייטער זייט אַ דייטש אין זיין קאַסקע, ווי אַ פֿערשטיינערטער רוסישער זעלנער...

אַ וואולקאַן האָט זיך אָנגעצונדען אונטער די מענשען און זיי זיינען זיך צולאָפֿען מיט קינד און ווייב. איך האָב זיי די יודישע אַנטלאָפֿענע אָנגעקוקט איבער'ן גרויסען רוסלאַנד, אין טאַמבאָוו, פּענזע און וואָלאָגדע — וואו האָב איך זיי נישט בעגעגענט. איך פֿלעג אַמאָל אַריינגיין צו אַזאַ יודען ערגעץ אין אַ פֿערוואָרפֿענע רוסישע שטאָט. אויף די טרעפּ שמעקט דער ריח פֿון יודישע פֿיש. קומסט אַריין, עס ברענען ליכט און אויף די ווענט היינגט דער ווילנער גאון, אָדער באַראָן הירש, מאָנטעפֿיאָרע אָדער אַן אַנדער יודישער גדול. האָב און גוטס האָט מען אין דער היים געלאָזען, נאָר אַזאַ בילד פֿון באַראָן הירש האָט זיך דאָך פֿערשלעפּט ביז סיביר. נישט אַלע וועלען פֿון די וואַנדערער קומען צוריק, פֿיל פֿון זיי האָבען זיך ווי עס איז איינגעאָרדענט צווישען די רוסען. ווינטער־צייט בעגעגענט איר שוין דאָרטען אַ סמאַרגאָנער יודען מיט אַ גרויסע היטעל אויפ'ן קאָפּ, איינגעוויקעלט אין אַ פּעלץ, ווי אַן עכטער פּאָניע, כאָטש די אומעטיגע שוואַרצע אויגען וועלען נאָך לאַנג־לאַנג איבערגיין פֿון דור צו דור. אַנדערע פֿון זיי האָבען געזאָגט: פֿון הונגער אויסגיין אָבער צוריק

אַהיים, צוריק צום ניעמאַן, צוריק צום ווילסעל! אָרשע אין געווען פֿאַר זיי די לעצטע שטערונג, דער לעצטער צוים. דאָ האָט פֿון זיי דער דייטש געלאַכט, דאָ האָט דער רויטער סאָלדאַט געיאָגט מיט'ן פּריקלאַר. גאַנצע מחנות זיינען זיי געלעגען אין רעגען און קעלט, קיינער האָט פֿון זיי נישט געטראַכט, קיינער האָט זיך איבער זיי געזאָרגט. איך דערמאָן זיך איצטער די אָפּגעריסענע יודישע פֿרויען מיט די אויסגעדאַרטע קינדער. פֿערלאָזענע, אָנגעשראָקענע און שטענדיגען ערוואַרטען: „ווען?“ „ווען“ „ווע וועט מען שוין אָפּשיקען אַהיים“? דערמאָן איך זיך איצטער די דאָזיגע מענשען, דוכט זיך מיר, אַז זיי ליגען נאָך דאָרטען אויפֿן פֿעלד און פֿוילען.

און אַרום האָט געקאָכט דאָס לעבען. דער „דייטש“ האָט געמאַכט געשעפֿט. ער האָט געראַטעוועט די רייכע, אַריבערגעפּעקעלט זייערע פֿערמעגן אונטער זיין פֿירמע. די רויטע דאָבען אויך געהאַנדעלט. מען דערציילט, אַז סאָלדאַטען, וועלכע האָבען בעדאַרפֿט ביינאַכט גיין אויף קאַראַאול צום גרענעץ, פֿלעגן פֿערקויפֿען זייער „נאַכט“ אַ צווייטען סאָלדאַט פֿאַר טויזענטער און יענער פֿלעגט זיין געלט מיט אַ גרויס פּראָצענט אָפּנעמען ביי די, וועלכע האָבען געשמוגעלט גאָלד און ווערט-פּאַפּירען. אין דער קליינער, שטענדיג שטילער, אָרשע האָט מען גענוג געהוליעט אין די טעג פֿון דער דייטשער אָקופּאַציע. אין די שמוציגע „האָטעלען“ האָט מען פֿערשפּילט און געוואונען גרויסע קאַפּיטאַלען אין קאָרטען.

דערנאָך, ווען אַלע פֿערגעניגענדע האָבען שוין דערעסען, האָט מען גענומען זוכען אַנדערע פֿערווילעונישען. איינמאָל, בעת פֿיל באַסאַזשירען האָבען געוואָלט אָפּפֿאָרען צום וואָקזאַל, איז קיין פֿורמאַן נישט געווען. מען איז אַרומגעלאָפֿען איבער'ן גאַנצען שטעטעל זוכען. נישטאָ, נישטאָ קיין איינאיינציגער פֿורמאַן. קיינער איז דעם טאָג נישט אַוועקגעפֿאָרען, ווייל יעדער האָט געהאַט זיין באַגאַזש און צום וואָקזאַל פֿון שטעטעל איז פֿיר וויאָרסט. דערנאָך, האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דאָס האָט איינער אַ סאָלדאַט אָפּגעטאָן אַ שפּיצעל: ער האָט אָפּגעדונגען אַלע פֿורמאַנעס, זיי בעצאָלט צו עטליכע צענדליג רובל און איז אַוועקגעפֿאָרען מיט זיי אונטער'ן שטעטעל. ער איז געזעסען אויפֿן ערשטען וועגעל און נאָך אים זיינען אַלע דראָשקעס [illegible] נאָכגעפֿאָרען, אָט אַזוי ביז פֿאַרנאַכט, שפּעט פֿאַרנאַכט זיינען געקומען די פֿורלייט און

דערציילט די גאַנצע געשיכטע. אין קערענקי'ס פּלעגען אַנדערע איינוויקלען טאַבאַק און רוהיג פֿערדרייען. געלט איז געשוואומען איבער'ן גרענעץ אין די גרויסע מיליאָנען. אַ טייל פֿון דעם פֿלעגט בלייבען אין אָרשע און אָרשע האָט געהוליעט.

נאָר געהוליעט האָט מען ביז'ן וואָקזאַל. דאָ האָבען זיך אָנגעהויבען די צרות און דאָס שטיקעל פּלאַץ פֿון דער רוסישער גרענעץ ביז'ן „דייטש" איז אויסגענעצט געוואָרען מיט טרערען.

איצט איז שוין דאָרטען שטיל, נאָר די קינדער, בעת זיי שפּילען זיך, דערמאָנען זיי דעם דייטש'ס „צוריק"! און די רוסישע לידלאַך זינגט מען, אין שטילע פֿאַרנאַכטען דערציילט מען מעשיות און לעגענדעס, ווי אַזוי מען האָט גע'גנב'עט איבער'ן גרענעץ, וועלכע פּאָקיסען מען האָט דאָ אפּגעטאָן, כדי אָפּצונאַרען דעם „רויטען" מיט'ן דייטש אינאיינעם: אין אַ פּאַק באָלשעוויסטישע בראָשורען האָט מען אַריינגעלייגט פֿאַר אַ מיליאָן רובל ווערט-פּאַפּירען און אַזוי עס איבערגעפּעקעלט פֿון מאָסקווע קיין אָרשע און פֿון אָרשע איז דאָס געלט אַוועק ווייטער איבער'ן גרענעץ, און נאָך און נאָך נסים דערציילט מען איצט אין דער שטילער אָרשע...

דער שמוציגער וואָקזאַל איז איצט ליידיג. די צייטווייליגע באַראַקען פֿאַר די היימלאָזע זיינען שוין האַלב-איינגעפאַלען, נאָר פֿון ווייטען זעהען זיך אַ רייַ צלמים אויף די קברים פֿון די, וועלכע זיינען נישט דערפֿאָרען אַ היים און געלאָזען דאָ דעם לעצטען זיפֿץ מיט דער לעצטער קללה אין דער קליינער אומעטיגער אָרשע...

בלוט און בלומען.

דער ליבהאַרציגער ווילנע.

איך בין געפאָרען פון שפיטאָל דורך אַנטאָקאָלער וואלד. עס איז געווען אָנהויב פרילינג, ערגעץ איז נאָך אַפילו שניי געלעגען, נאָר די זון האָט שמייכעלדיג צעוואַרעמט די לעצטע ווייסע בערגלאַך און ערגעץ שוין אַרויסגערופען די גריגע שפּראָצונגען פון דער ערד.

איך בין געפאָרען פון שפיטאָל, מיט מיר איז מיטגעפאָרען אַ שוועסטער מיט אַ רויטען קרייץ אויף דער ברוסט. זי האָט מיך נישט געלאָזען ריידען, נישט געלאָזען עפענען דאָס מויל.

— אָבער, שוועסטער, די זון גלעט מיך ווי אַ מאַמע. איך האָב נישט געקאָנט שווייגען, די הענט און פיס זיינען אַראָפּגעהאַנגען שווערע און איבריגע, אָבער אין האַרצען האָט געוואַקסען אַזאַ גרויסע פרייד: „ווידער לעבען, ווידער שטרייט און חלום".

— שוועסטער, די זון גלעט...

ניין, זי האָט מיר אַרויפגעלייגט די האַנט אויף די ליפּען און פערשלאָסען מיין פרייד.

— איר טאָרט נישט ריידען, עס איז פאַר איין געפערליך, איר זייט נאָך שוואַך.

מיר זיינען געפאָרען לאַנגזאַם, איך האָב אַלץ באַטראַכט אין וואַלד. אַ קליין סאַזעלקע וואַסער פון נאָר-וואָס צוגאַנגענעם שניי האָט גע-פרייט, אַ ביסעל גרינער מאָך האָט געפרייט, די שוואַרצע גלאַנציגע קראָ האָט געפרייט...

און זיי, די דאָקטוירים, האָבען מיר כמעט אָפּגעזאָגט.

— וואָס ווייסען זיי, די דאָקטוירים? — זאָגט צו מיר די שוועסטער, אַז גאָט וויל, ווערט מען געזונט.

אין דער היים ביי פרעמדע מענשען, האָט מען מיר אַזוי געטריי אויפגענומען. אַ גוטער בעקאַנטער האָט בלומען געשיקט, אַ גרויסען קאָרב ווייסע בלומען. אַזעלכע בלומען שיקט מען ווען מען צו אַ חתונה. איך בין געלעגען אָפּגעשוואַכט פון מיין קריינק און לאַנגזאַם איינגעזאַפּט ביידע קרעפטען און לעבען. די זון האָט געשיינט דורכ'ן פענסטער, דער פריי-לינג איז לאַנגזאַם געקומען, צוזאַמען מיט אים איז אויך געקומען מיין האָפ-נונג און גלויבען אין מענש און גליק...

דערנאָך האָב איך שוין געשפּעלט קליינע טריט, דערנאָך בין איך שוין אַליין צוגעגאַנגען צום פענסטער: אויף אַלע ביימער אַ-רום האָט זיך שוין דאָס גרינס געבליט... איך האָב זיך דערמאָנט דאָס שפּיטאָל מיט די קרעלצען, איך האָב זיך דערמאָנט דעם טויט, וועלכען איך האָב שוין אַזוי נאָענט געזעהן און איך האָב נישט אויסגעהאַלטען: איך האָב זיך פונאַנדערגעוויינט. אין דעם ראָזיגען וויינען איז געווען אַ גרויסע דאַנקבאַרקייט צו גאָט און אַ גרויסע פרייד, וואָס איך לעב און זעה דעם פרילינג.

דערנאָך...

אין אַ טאָג שפּעטער האָב איך זיך אויפגעכאַפּט אינמיטען דער נאַכט פון אַ שטאַרקער שיסעריי. מענשען האָבען זיך געשלאָגען.

איך בין געווען אַזוי פאַרנומען מיט זיך, מיט מיין תחית-המתים, אַז איך האָב אינגאַנצען פאַרגעסען אָן אַלע מלחמות און שטרייטען.

בעגינען זיינען שוין אַלע שכנים זאַך געווען, איינער דעם צוויי-טען האָט איבערגעגעבען וועגען אכזריות, טויטע און פאַרוואונדעטע. אָט אַזוי זיינען אין שרעק און פיין אַוועק עטליכע טעג. ווען עס האָט זיך אַביסעל בערוהיגט, האָט מען גענומען ציילען די קרבנות...

איך בין געזעסען ביי מיין פענסטער און אַרויסגעקוקט: איך האָב

געזען איינצעלנע איבערגעשראָקענע פרויען, מיט אַזוי פיעל טרויער אין די אויגען. קוקענדיג אויף זיי, פלעג איך זיך בויגען פון ווייטאָג. איך האָב געזעהן, ווי מען האָט דורכגעטראָגען עטליכע פערבלוטיגטע מתים...

מיין פרייד איז געשטאָרבען.

און אַרום האָט זיך דער פרילינג פונאַנדערגעבליט. קיינער געדיינקט נישט אַזאַ פרילונג מיט אַזוי פיל בלומען. וואָס האָט די נאַטור געמיינט אין די דאָזיגע בלוטיגע טעג? טרייסטען האָט זי געוואָלט? טרייסטען מיט די שווערע צווייגען בעז? מיט דעם גאַנצען ים ווייס־בליהעכץ, וואָס זי האָט אַריינגעוואָרפען אין די סעדער!

די אַלטע שטאָט, די אָרימע שטאָט האָט זיך פונאַנדערגעבליט ווי קיינמאָל נישט. ווילנע האָט אַ סך שמאָלע, שרעקליך ענגע געסלאַך, וואו דער דלות האָט זיין פעסטונג פערפאַנצערט, ווילנע האָט אָבער אַ סך סעדער, אַ סך בוימער.

אויף די גאַסען, אויף וועלכע עס איז נאָך געווען אַ סכנה אַרויס־צוגיין, האָבען זיך פשוט געוואַלגערט בלומען. איבער די אַלטע האַלב־איינגעפאַלענע פאַרקאַנעס האָבען זיך פיל ווייסע און ראָזע צווייגען אַריבערגעוואָרפען.

איך געדיינק, ווי איך בין דעם ערשטען מאָל פון די טרעפ אַראָפגענאַנגען. עס האָט שוין אַזוי דערעסען דער חדר מיינער. איך בין געגאַנגען מיט קליינע שוואַכע טריט, געסעל נאָך געסעל, נאָר אָט קום איך שוין באַלד צום צענטר. יודישע פנים'ער ווערען וויינגער, קריסטליכע קינדער שטייען מיט גרויסע קאָשען פרילינגס־בלומען:

—קויפט, קויפט...

איך וויל שוין אַרויסנעמען קליינגעלט און קויפען, נאָר עס גיט מיר אַזאַ דריק אין הארצען, עס דוכט מיר אויס, אַז איך זעה בלוט אויף די בלומען... איך בין אַזוי אָנגעפייניגט פון די אַלע שרעקען, אַזוי פער'יאוש'ט, איך וואָלט וועלען אין עפּעס אַ טרייסט געפינען, נאָר צו די בלומען קאָן איך זיך נישט צורירען.

III.

צום ערשטען מאל אין מיין לעבען בין איך אין כעס געווען אויף דער נאטור פאר איר גלייכגילטיגע שיינקייט. זי האט זיך פשוט גערייצט מיט אונזער צער, אזויפיל בליהעלץ און בלומען געדיינקען די מענשען נישט... זי האט דעקארירט אלע גאסען און געסלאך, אויף וועלכע מיר פירען יעדען טאג נייע מתים—הרוגים.

זיי קריכען, די בלומען, דורך די שטאכעטען פון די פארקאנעס, זיי האלטען זיך לאנג אויף די בוימער. דאס איז אלץ אומישנע.

די קריסטליכע דינסט האט היינט אוועקגעשטעלט א גרויסען בוקעט בעז אויף מיין טישעל, דאס איז אויך אומישנע: די בלומען שמעקען און דערמאנען יוגענט און פרייד און ביי אונז איז טויט און שרעק.

נאך א ווארט זאל מען מיר דערציילען, נאך א פאקט פון די בלוטיגע טעג — און איך וועל נעמען וויינען, שרייען...

יעדע שעה בעגעגען איך אן אנדער בעקאנטען. מען קומט צו מיר, איך גיי צו זיי. יעדער איינער האט זיינע בלוטיגע ערינערונגען פון דער שרעקליכער וואך.

עס וואלט גלייכער געווען נישט פרעגען, נישט דערציילען, נאר דאס הארץ זוכט און פארשט: טאמער וועלען זיך אין די שרעקליכע פאקטען אויך מענשליכע פאקטען בעווייזען.

איך קוק פון פענסטער אויף די בלומען און מיר דוכט זיך, אז די נאטור איז היינט ענליך צום לעבען... און דאס לעבען איז ענליך צו א גאסען-פרוי, וועמענס גוף און נשמה איז אויסגעווייקט אין זינד, נאר די אויגען אירע לויכטען מיט אומשולד...

איך בלאנדזשע איבער די גאסען, אפט מורמעלט ווער אריין אין די אויערן:

—יונגערמאן, גייט צוריק, מען כאפט דארטען.

איך גיי צוריק. איך איל און די בוימער שמייכלען מיט אלע פארבען. זיי ווייסען גארנישט פון מיין חרפה און טרויער.

אויף יעדען טריט בליט, נאר יעדער טריט דערמאנט פון א טראגעדיע, פון הפקר און אומגערעכטיגקייט.

מיין לאַסט.

שוין העכער פינף יאָר ווי מענשען פלייסען זיך מיט אַלע כּחות בלוט צו פערגיסען און... איך האָב [illegible] קיינעם נישט געהרג'עט, נישט געוואָלט צו הרג'ענען פון אין זינען עס אַפילו נישט געהאַט. איך האָב פאַר דער צייט נישט אויסגעקלערט קיין נייעם פולווער, קיין שטיקענדיגע גאַזען, קיין ווייטשיסענדיגע האַרמאַטען. איך האָב קיינעם נישט געשמי-סען מיט דעם שאַמפאַל פון ביקס און קיינעם נישט געהייסען גראָבען קיין גרוב פאַר זיך... ניין, איך בין געבליבען דערזעלבער רוהיגער מענש ווי פריהער, מיט פינף יאָר צוריק, ווען אַ מענשען'ס טויט האָט נאָך געווירקט.

איך בין, הייסט עס געשטאַנען ווייט פון לעבען, אַ מין ליידיגגייער אויף דער וועלט. מיליאָנען מענשען שיסען איינער דעם צווייטען. טוי-זענטער פּאָגראָם-לאַפערס ראַבעווען און שעכטען. און מיר איז אַלץ פרעמד זייער ווילדקייט און בלוט-דורשטיגקייט. נאָר אַלץ ווערט בעש-טראָפט, און אויף מיר איז אויך אַ שווערע לאַסט געפאַלען: דאָס לע-בען, די לופט איז מיר שווער געוואָרען ווי בליי, דאָס, וואָס פלעגט מיך פריהער אַזוי פרייליך רייצען, איז איצט קאַלט געוואָרען, בלומען האָ-

בען א טייל פון זייער טייערען ריח פאר מיר אנגעוואוירען, וועלדער, פעלדער האבען אויפגעהערט צו צוציהען און די נאכט=שטילקייט שרעקט מער ווי זי בערוהיגט. ביסלעכווייז, שטילערהייט איז אין מיר אן אנדער נשמה אריין, אן אנגעשראקענע נישט=גלויבינגע נשמה, איך טראג שוין מער צו קיינעם נישט צו ביידע הענט מיט א שמייכעל, ווייל איך גלויב שוין נישט, איך גלויב נישט.

.II

איך דערמאן זיך די צייט, ווען מיין זארגלאזיגקייט האט זיך נאך געראנגעלט מיט די ערשטע בלוטיגע שרעקען, עס האט זיך נישט געוואלט אונטערגעבען זיך, א גוט געפיהל אין הארצען האט נישט געוואלט שטארבען, אויסגיין.

דאס איז געווען, ווען אויף די גאסען האבען זיך בעוויזען די ערשטע פערוואונדעטע. מען האט זיי געטראגען און געפירט פון וואקזאל. א נייגעריגקייט, א שרעקעדיגע נייגעריגקייט האט אויף די גאסען געהערשט, מען האט אנגעקוקט די בלייכע זעלנער, זיי האבען געשוויגען, נאר די פערבלוטיגטע שטיקער מארלע האבען געשריען — ווייט ביז אויף דער צווייטער זייט גאס. און אלץ נייע נייגעריגע אויפגעזאמעלט...

— קוקט, בלוט, בלוט!

וואס א טאג שפעטער, אלץ מער אזעלכע צוקאלעטשעטע מענשען האט מען אונז פון פעלד געבראכט. עס האט נישט געסטייעט פאר אלעמען קיין טראגערס און קיין פורען. ס'זיינען א סך פון זיי, די פון די לייכט-פערוואונדעטע, צופוס געגאנגען מיט אונז אינאיינעם מיט די געזונטע און בלויז די שטיקער פעבלוטיגטע מארלע פלעגען ארויסשיינען. נאר טעמפער זיינען מיר אלע געווארען. יענעמס פערגאסענע בלוט האט אויפגעהערט צו ווירקען. פרויען, וואס האבען ניט געקאנט זעהן פריהער א צובלוטיגטען פינגער, האבען איצט פון דורך גרויסע רעסטאראן-פענסטער גאנץ גלייכגילטיג געקוקט אויף די מחנות צוקאליעטשעטע, א ביסעל שפעטער האבען זיך בעוויזען אין די גרעסערע שטעט הונדערטער און טויזענטער איינפוסיגע מענשען, זיי פלעגען גיין און פארצוימען מיט די קוליעס די טראטוארען אוז בעטלען מיט כעס, מיט עפעס א גערעכטען

בעס. עס האָט זיך געקאָנט דוכטען, אַז נאָר אין גיכען וועלען אַלע מענשען בלייבען מיט איין פוס מיט איין האַנט.

.III

אָט אַזוי איז מיין לעצט ביסעל נשמה-פרייד פאַרטרונקען געוואָרען אין די אַרומיגע צרות, און דאָס האַרץ האָט אויפגעהערט צו פיהלען די אונטערשייד צווישען גוטס און שלעכטס, עס זיינען חייסע ווינטן געווען פערטאַנגען און זמערן האָבען אָפגעבליהט, נאָר איך האָב עס נישט בעמערקט. די הנאה פון לעבען איז פערשוואונדען געוואָרען, דער פריהלינג-בליק האָט זיין חן פערלאָרען, דער קינדערשער שמייכעל האָט זיך אין אַ גרימאַסע פערוואַנדעלט.

נאָר איין געדאַנק פלעגט נאָך אַמאָל אַ לייכט טאָן, ווי די לעצטע האָפנונג. דאָס פלעגט פּאַסירען, ווען עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אַז באַלד נעמט אַ סוף צו דער וועלט-מלחמה און די מענשען, איינגעוויקעלט אין פערבלוטיגטער מאַרלע, וועלען זיך אויפהערען ווייזען איינער יעדען טריט פון אונזער לעבען.

און אין אַזאַ העלען מאָמענט, נאָך דער רוסישער רעוואָליוציע מיט צוויי יאָר צוריק, האָב איך פערבראַכט אין מאָסקווע. אָך, דעמאָלט האָט מאָסקווע גערעדט אין געזונגען: „ברידערליכקייט און גלייכהייט”, און דאָס מאַכט דאָך שוין אויס די מלחמה: צו וואָס זיך שלאָגען, אַז — „ברידערליכקייט און גלייכהייט”?

נאָר אָט האָט איינער אָנגעוויזען אויף אַ צווייטען, אַז יענער איז אַ פּראָוואָקאַטאָר... איין מאָמענט — און דער המון איז שוין פעראייניגט. אַלע וואַרפען זיך אויף דעם אומבעוואָפענטען. איך הויב אויף דעם קאָפּ, נאָר ער ווי אַ פערבלוטיגטען פּנים אוי אַ סך פערבלוטיגטע הענט זעה איך נישט.

.IV

דערנאָך זיינען אַוועק קרבנות אין נאָמען פון דער פרייהייט. איך האָב דורכגעלעבט די מאָסקווער איבערקערעניש און וואָכענווייז דערנאָך בעגעגענט לויות, דערנאָך קיעוו מיט עטליכע איבערקערענישען, וואָס יעדע פון זיי האָט איר שטראָם בלוט געלאָזען. דערנאָך די אוקראַאינער פּאָגראָמען, קאַלטע בלוטדורשטיגע מערדערייען, דערנאָך ווילנע...

פון יעדען שרעק און אומזין מוז מען זיך אביסעל כאטש אפרוהען, נאר דא יאגט איין שרעק נאך דעם צווייטען און די לעצטע פונקען פון לעבענסווילען ווערען פער׳סמ׳ט.

אין די אלע מלחמות און שרעקען שטיי איך, ווי א צוקוקער, ווי א פרעמדער. מיינע איינענע הענט היינגען אראפ ווי איבריגע, און אפילו שעלטען קען איך נישט —וואס העלפען קללות?

כליי ליגט אויף דער נשמה, און דאס איז ערגער, ווי ווען די הענט מיט די פיס וואלטען אין קייטען געשמידט זיין. דער אינסטינקט צום לעבען שטארבט אפ.

עס דארפען מיט אמאל א שיין טאן טויזענט זונען, עס זאל דיר ליכטיג ווערען אין די אויגען, און דער שווערער אומעט זאל פערשווינדען פון דיין באלאסטעטער נשמה.

און דער הימעל איז אזוי פערוואלקענט.

אפּאָטעאָז.

איך בין שוין געפֿאָרען צו דער פּוילישער גרענעץ. אין וואַגאָן זיינען געװען צופיל מענשען, מען זאָל זיי קענען איבערציילען. האָסט נישט געװאוסט, װאו עס הייבט זיך אָן דער מענש, װאו ענדיגט ער זיך, קעפּ מיט פיס, שטיװעל מיט שיכעלען. אַלץ איז געװען אַזױ שרעקליך צונױפגעפּלאָנטערט... איינער דעם צװייטען האָט געשטיקט און געשאָלטען, געטרעטען מיט די בלאָטיגע שטיװעל, און געשפּיגען אָהן צערעמאָניע. װאו עס איז געפאַלען. די בייזע אויגען, די אויפגעהויבענע פויסטען... אַך, װי מענשען װערען שלעכט, בעת דער שיקזאַל דריקט זיי צו. זיי האָבען מיר דערמאָנט אַ קאַסטען מיט הינט, װעלכע גריזשען זיך בעת דער היצעל פירט זיי שוין די פעל פון די אראָפּצושינדען.

דערנאָך, װען דער צוג האָט שוין גערירט און יעדערענס פאַר פיס האָבען זיך אָן עפּעס אָנגעשפּאַרט און יעדערס קאָפּ האָט שוין געהאַט אַ שטיקעל פרייען שטח אין װאַגאָן, האָט מען דאַן גענומען רײדען פון די פינסטערע צייטען און איבערהױפּט האָט מען גערעדט פון עסען... עסען...

אַלע זיינען הונגעריג געװען און מען האָט דערמאָנט די אַמאָלי·

נע צײַמען, פּונקט ווי מען וואָלט זיך וועלען זעטיגען מיט דער ערי-נערונג. אײנער אין אַ שינעל האָט אַרויסגענומען אַ שטיקעל ברויט אין אַ שמיקעל פלייש — פערד-פלייש, האָט ער אַ געשריי געטאָן און גע-נומען גריזשען. איך האָב זיך אַרומגעקוקט: די איבריגע האָבען אים מקנא געווען!...

—פון פערדישען פלייש בעקומט מען פערדישען כח, — האָט זיך אײנער געוויצעלט.

—און פערדישען שכל, — האָט אַ צווייטער צוגעגעבען.

—אָ, ניין! איצט האָבען שוין אַלע צופיל שכל. דאָס האָט גערעדט אַ מענש מיט אַן אײנגעפאַלענעם פנים, קענטיג אַ געוועזענער בעאַמטער, וועלכען די רעוואָלוציע האָט אַרויסגעוואָרפען פון לעבען.

אַן אַנדער שינעל האָט זיך אָנגערופען:

—דיר, אַלטיטשקער, מוז נאָך שמעקען יענע צײַטען. ריטער, שמיץ... הע, הע, הע... פאַרבײַ די צײַטען!

און וואַגאָן ווערט שטיל.

דאָ איז פאַראַן וועגען וואָס זיך צו פערטראַכטען און אויסער-דעם פירט דאָ יעדערער זיין ביסעל קאָנטראַבאַנד: מעל, צוקער, מאַ-נופאַקטור, סאַכאַרין... באַלד איז אַ סטאַציע און באַלד איז אַ רעוויזיע...

אײנער בעגראָבט זײַנע פעקלאַך אַלץ טיפער אונטער'ן צווייטענס פעקלאַך. ער איז אַ געניטער, ער ווייס, אַז פיל מאָל סטייעט נישט בײַ די בעזוכערס קיין צײַט און קיין געדולד און דאָס, וואָס עס פאַלט ניט אַריין צו זיי אין די אויגען — דאָס בלייבט.

שטעלט זיך אָפּ דער צוג. אין וואַגאָן ווערט אַ שטילקייט... אַלע ווערען אזוי גוט אײנער צום צווייטען.

און באַלד קומען אַריין מענשען מיט ביקסען, דאָ און דאָרט דערהערט זיך אַ ווייבעריש געוויין. מען וויל אָפּראַטעווען די צוויי פונטלאַך צוקער...

נעבען מיר שטייט אַ פויער אין פאָסטעלעס. ער האָט נישט קיין פעקלאַך און ער איז אויסער יעדען חשד... דער רויטער אַרמייעץ ניט אים אָבער אַ טאַפּ די פיס און לאַכט זיך פונאַנדער:

—אַ! אַרשין הונדערט האָסטו אויף די פיס אַרומגעוויקעלט. מען פירט דעם אורח אַרויס אויפן וואָקזאַל און מען נעמט אַראָפּוויקלען פון זײַנע פיס די לאַנגע-לאַנגע שטיקלאַך ציץ, סאַטינקע און לייווענד. מיר

קוקען פֿוז פֿענסטער און קאָנען זיך נישט איינהאַלטען פֿון געלעכטער. דער פויער טאַנצט אַזוי און דרייט זיך און דער שטאָף וויקעלט זיך אַראָפּ פֿון אים ווי אַ וויקעל־שנור.

דער פויער איז אַזוי צודולט פֿון זיין אומגליק, ער איז בלייך און הערט נישט קיין וואָרט, ביז דער צוג גייט אָפּ און נעמט אים מיט, דאַן ערשט וויינט ער זיך פֿונאַנדער.

אויף אַ סטאַציע ווייטער ענטדעקט מען ווידער ביי אַ פויערטע אין בוזעם עטליכע צענדליג אַרשין שטאָף. יענע נעמט קושען די הענט ביי די סאָלדאַטען און וויינען... עס העלפט נישט. דער צוג גייט ווייטער, די פויערטע, ביי וועלכער מען האָט די שטאָף צוגענומען, איז אין וואַגאָן נישטאָ... נאָר פּלוצלינג שטעלט זיך דער צוג אָפּ און מיר דערוויסען זיך די סיבה: די פויערטע האָט זיך אַרויסגעוואָרפען פֿון וואַגאָן און אַ פֿערבלוטיגטע ליגט זי נישט ווייט פֿון אונז. פֿון דער נאָנטער סטאַציע שיקט מען אַרויס אַ רעזינע און מען נעמט זי צו. דאָס געשעט אַזוי גיך און אַזוי גיך ווערט עס פֿערגעסען אין וואַגאָן, וועלכער האָט שוין אַ נייעם ענין: איינער האָט אַ־זיסגע׳גנב׳ט אַ ביטעלע געלט ביי אַ פֿרוי. יענע האָט געמאַכט אַ געוואַלט, האָט דער גנב דאָס ביטעלע מיט׳ן געלט אונטערגעוואָרפען, וויזט די פֿרוי אָן אויף אים. ער איז געזעסען נעבען איר. נעמט מען אים שלאָגען. מען שלאָגט רוהיג, געלאַסען, סיסטעמאַטיש: צוויי קלעפּ אין קאַרק און איין זעץ אין קאָפּ אַריין.

—זיי זיך מודה!—שרייען צו אים די סאָלדאַטען שוין מיט פֿערבלוטיגטע הענט.—זיי זיך מודה! וועט מען דיר גאָרנישט טאָן, איז זיך דער גנב מודה.

—ניין, ווי אַזוי האָסטו דאָס ביטעלע אַרויסגענומען?

דערציילט ער אַלץ גענוי, דער גנב.

ערשט דעמאָלט נעמט מען אים דערלאַנגען, מיט די הענט, מיט די פֿיס און מען מאַכט פֿון אים, פֿון זיין פּנים און די ריפּען אַ קאַשע...

דערנאָך ווערט אין וואַגאָן פֿינסטער. ס׳קומט אָן די נאַכט. מענש אויף פּאַק און פּאַק אויף מענש. עס איז נאָך צו פֿאָרען לאַנג און די ביינער ברעכען און אָטעמען איז אוממעגליך. זינגען זיך פֿונאַנדער די סאָלדאַטען, די אַלטע רוסישע לידער פֿון אַ סטענקאַ ראַזין, פֿון אַ שלעכטען פּאָפּ. מען זינגט לאַנג.

—ווער עס וויל פֿערדרויכערן, גרייט זיך צו...

דער סוד איז דאָס, וואָס עס איז נישטאָ קיין שוועבעלאַך ביי קיינעם און ווען איינער פֿערדרויכערט, ציהען זיך צו אים מאַכאָרקעלאַך און אין דער פֿינסטערניש פֿון וואַגאָן נעמען פֿינקלען פֿייערלאַך דאָ און דאָרט די מאַכאָרקע פֿרישט אָפּ אביסעל די לופֿט—דאָס איז נישט איבערגעטריבען.

איינער שפּאַרט זיך אָן נעבען צווייטען און מען דרימלט. אנדערע שלאָפֿען שטאַרק, דאָס זיינען מענשען, וואָס זיינען אין דיקאַרפּאַטען געשלאָפֿען אונטער דעם שונא׳ס קוילען, שפּילט ביי זיי א ראָל דער וואַגאָן מיט זיין ענגשאַפֿט.

נאָר מיר שלאָפֿט זיך נישט. פֿאַר די אויגען שוועבען די לעצטע יאָרען, גרויסע בילדער, גאַנצע קאַליידאָסקאָפּען גייען דורך אין די געדאַנקען און מערקווירדיג! די מחשבות שטעלען זיך אָפּ אויף קלייניקייטען, בינדען זיך אין זיי אָן און רייסען זיך נישט אָפּ.

איך ווייס נישט פֿון וואַנען אין קאָפּ לויפֿט אריין א בילד, וואָס איך האָב געזעהן מיט א יאָר צוריק אין אָדעס: סאָלדאַטען זיינען ארויפֿגעקראָכען אויף יעקאַטערינאַ דער גרויסער׳ס דיינקמאָל און אָנגעשריבען אויף איר קאָפּ פֿערשידענע צינישע ווערטער. זיי זיינען געזעסען אין דער הויך און אראָפּגעשריען מיאוס׳ע רייד. זיינען דאַן געקומען אנדערע סאָלדאַטען און מיט א גרויסען לייוואַנד פֿערצויגען דעם גאַנצען דיינקמאָל... די קופּערנע יעקאַטערינאַ איז אזוי געשטאַנען מיט תכריכים איבער׳ן קאָפּ און פֿון לייווענד האָט זיך געריסען די האַנט מיט דער בולאַווע...

דערנעך זעה איך אלעקסאַנדער דעם דריטענס דיינקמאָל... מענשען זיינען געקומען און אראָפּגעשרויפֿט איין האַנט, דערנאָך די צווייטע האַנט, שפּעטער די קרוין מיט׳ן גאַנצען קאָפּ.

עס לויפֿען פֿאַרביי טויזענטער בילדער אין קאָפּ: מאַניפֿעסטאַציעס דעמאָנסטראַציעס מיט הונדערטער טויזענטער מענשען, מענשען פֿון אַלע קלאַסען, פֿריילכע און מונטערע. דערנאָך לוויות. און א גרויסע צעטראָטענע לאַנד, בעשפּיגען און פֿערשאָטען מיט שאָלעכץ פֿון סעמעטשקעס. עס שוועבען פֿאַר די אויגען שמוציגע וואָקזאַלען מיט הונדערטער טיפֿוס־קראַנקע, וואָס מען טראָגט ארויס פֿון די וואַגאָנען און איינער לויפֿט

האַסטיג פאַרביי מיט אַ לעבעל ברויט, הונדערטער אויגען קוקען אים נאָך מיט קנאה און ער, דער גליקליכער מיט'ן ברויט, איילט גיכער אַוועקצוגעהן פון דאַנען.

שטיל אין וואַגאָן. איך ווייס אַליין נישט, אויף וואָס איך האָב אָנגעשפּאַרט מיין קאָפּ, אַבי ער האַלט זיך...

אין דער הויך אויפ'ן באַנק רעדט איינער צו זיין שכן, אַז ערגיץ וואו, דאַכט זיך אין יוזעווקע זענען הונדערטער מענטשן קראַנק געוואָרען אויף „סאַפּ" און מען האָט זיי אַלעמען צעשאָסען ...

אַלט, יונג, פרוי, מאַן—אַלעמען האָט מען צעשאָסען און דאָס האָט מען דאָך געמוזט, אום אָפּצוראַטעווען די לעבעדיקע, די געזונטע...

איך האָב זיך אָנגעזעהן און אָנגעהערט פון שרעקען און אומזיניגקייטען, נאָר אָט די עטליכע ווערטער אין פינסטערן וואַגאָן וועגען שרעקליכען „סאַפּ", מאַכען מיר אַזוי שרעקליך דאָס לעבען און דער וואַגאָן ווערט נאָך טויזענט מאָל ענגער.

אַ ביסעל לופט! איך דערקריך צום פענסטער און לייג צו דעם קאָפּ צו דער קאַלטער שויב.

אָט פון דעם וואַגאָן, וואו איך פאָר, וועט נישט איינער אַרויס מיט אַ טיפוס און וועט זיך אפשר אויך אָפּזעגענען מיטן לעבן אינגאַנצען.

אָט דערדאָזיקער שמוץ און אומריינקייט שטעקט אָן אַ גאַנץ לאַנד, די גאַנצע וועלט. און מענשען זענען אַזוי שלעכט געוואָרען...

איך טראַכט אַזוי אין וואַגאָן און איך זוך אַ טרייסט פאַר זיך, פאַר אַלעמען...

אַ טרייסט איז פאַראַן: אין הונדערט אָדער אין טויזענט יאָר אַרום וועט זיין גוט אויף דער וועלט. מענשען וועלען זיין גלייך און ברידערליך איינער צום צווייטען. אַזוי זאָגען מענשען, וואָס גלויבען און איך מוז זיי גלויבען. דאָך, אייגענטליך גייען מיר די הונדערט יאָר, די שפּעטערדיגע נישט אָן. איינער האָט דאָ מיר צוגעדריקט דעם פיס, דער צווייטער קוועטשט מיט זיין קאָפּ מיין קאָפּ, דער דריטער כראַפּעט מיר גלייך אין פּנים אַריין און די גאַנצע צוקונפט וואָלט איך איצט אָפּגעגעבען פאַר אַ טראָפּען לופט..

דער רייכער בעטלער.

מען האָט אונז צוגעפיהרט מיט'ן צוג צו אַ הויכען בערגעל, אויף וועלכען עס זײַנען געשטאַנען צלמים פון מלחמה־מצבות... גאַכס, זומער. מענשען מיט פעקלעך, מענשען מיט פעק און טשעמאָדאַנעס. דאָס איז געווען די גרעניץ, וואו מען האָט אונז געדאַרפט דורכלאָזען, מיר זאָלען קאָנען ווייטער פאָהרען. שוין צו אַנדערע הערשער און אַן אַנדער אָרדנונג.

שוין לאַנג איז דאָס געווען. אין די אויערן קלינגט נאָך אָפּ אָפּט דער „הו-האַ" פון יענער נאַכט, די יללות און געוויינען. דער הימעל אַליין האָט זיך געוואונדערט: וואָס טהוען זיי דאָ, די מענשען, אין מיטען נאַכט, אין אָפענעם פעלד?

און די מענשען האָבען זיך געטוליעט איינער צום צווייטען, בעהאַלטען אַלץ זיכערער דאָס ביסעל געלט און צירונג, טאָמער וועלען עס די בעזוכער נישט געפינען.

עס האָט לאַנג געדויערט די פּראָצעדור פון בעזוכען, בעטאַפּען יעדען. אונטער'ן בלויזען הימעל זיינען מיר געשטאַנען און ווען גאָט זאָל פון אויבען אַראָפּקוקען, וואָלט ער געוויס אַ שמייכל געטהון: וואָס די מענשעלעך טהוען עס אונטען!

מענשען האָבען עפּיס בעהאַלטען אין די קליידער און די טשעמאָדאַנעס, אין די האָר פון קאָפּ, און די אַנדערע מענשען זוכען עס מיט גרויס פלייסיגקייט און פרייען זיך ווען זיי געפינען עפּיס, בעת די אַנדערע וויינען.

די פרויען בעזוכט אַ פרוי, נאָר מיט אַזאַ גראָבען פּנים און מיט אַזעלכע גרויסע הענט. דער עולם זאָגט וועגן איהר, אַז דאָס איז אַן איבערגעטהוענער מאַנספּערזאָן — ז׳זהר מעגליך און צו וואָס אַ פרוי? זי שפּיליעט פונאַנדער ביי זיי די בלוזקעס פאַר אַלעמען אין די אויגען און די בעזוכטע ווערען דערביי אַזוי צוטומעלט, אַז זיי פערגעסען וועגען צניעות און שעמעוודיגקייט: מען וויל בלויז ראַטעווען דאָס ביסעל צירונג.

און עס געהט אַזוי אַ יאָמער די גאַנצע נאַכט. ביי דעם האָט מען צוגענומען געלט, ביי יענעם צירונג, ביים דריטען קליידער. מען וויינט, מען קריגט זיך מיט די קאָמיסאַרען, אַ פרוי פאַלט אויף די קני און בעט זיך אָבצוגעבען איהר פאַרמעגען. זי איז אָרעם און עלענד, שרייט זי.

און אין דער הויך אין הימעל און אַרום אויף די פעלדער איז שטיל, די נאַכט לעבט פאַר זיך.

לעבען מיר שטעהט אַ בעטלער, אַ לאָמער מענש מיט שמאַטעס אָנשטאָט בגדים. דער קאָמיסאַר הייסט איהם דורכגעהן אָהן אַ רעוויזיע...

– כטופּאַי, סטאַריק!

יענער הינקט צו און רוקט זיך אַוועק ווייטער. מיט אַמאָל כאַפּט זיך עפּיס דער קאָמיסאַר און רופט איהם צוריק און נעמט איהם בעטאַפּען, בעזוכען.

הע, הע!...

מען שלעפּט אַרויס גאַנצע פּעקלעך פינף־הונדערטער און אַנדערע ווערט־פּאַפּירען. דער קאָמיסאַר כאַפּט זיך צום לאָמען׳ס קוליע און שרויפט עס פונאַנדער. אינעווייניג אין שטעקען פון דער קוליע ליגען ווייטער ווערט־זאַכען, בריליאַנטען.

זעהט נאָר: אַקציעס, גאָלד, וועקסלען, ענגלישע פונטען. אין אַזעלכע שמאַטעס אַזאַ אוצר. דער געגיטער בעזוכער איז אַליין איבערראַשט:

— דאָס איז אַלץ דיינס? — פרעגט ער ביים בעטלער.

— מיינס? ניין!

— טאָ וועמענס דען?

— מיינס? ניין; — חזר'ט איבער דער צושראָקענער מענש און וואַרפט אַ בליק אויף דעם בערגעל געלט און ווערט-זאַכען, וואָס וואַלגערען זיך לעם איהם. דער עולם אַרום פערגעסט פון אייגענע צרות און מען בעטראַכט דעם אַלטען בעטלער.

איצט לאָזען איהם שוין בעזוכער נישט צורוה. ווי פון אַ געפונענעם קוואַל ווילען זיי פון איהם אַלץ מער אַרויסציהען.

— דאָס היטעל, ווייז דאָס היטעל!

און אין דעם צעקנייטשטען, צוריבענעם היטעל געפינט מען ווידער שטיינדלעך, פינגערלעך און פאַרשידענע צעטלעך.

— דעם גאַנצן רוסישען אוצר האָסטו אַרויסגעפיהרט, אַלטער! — אַזוי וויצעלט זיך איינער. מען בעטאַפּט איהם פון אַלע זייטען.

— און ניקאָלאַי'ס קרוין האָסטו נישט? — וויצעלט זיך דער צווייטער.

— ניין, — ענטפערט דער צושראָקענער, און דער עולם אַרום לאַכט.

עס געדויערט לאַנג.

עס גלויבט זיך נישט, אַז ביים אַלטען האָט מען שוין אַלץ אויסגעזוכט.

מען האָט איהם בעדאַרפט צושניידען, אַזאַ מוז אינעווייניג אויך עפּיס בעהאַלטען.

עס ווערט שטיל און דער אַלטער שטייט אַ בלייכער, שטאַמעלט עפּיס.

שפּעטער דערוויסען מיר זיך, אַז דאָס איז אַ ספּעציאַליסט אויף אַריבערצופיהרען ווערט-זאַכען. ער האָט מיט זיין לאָמען פוס און שמאַטעס אַ סך געלט פאַרדינט, ווייל מען פלעגט איהם אָהן קאָנטראָל דורכלאָזען. איצט האָט מען איהם אַרעסטירט...

— אין טשרעזוויטשייקע וועסטו געהן — זאָגט צו איהם דער

קאָמיסאַר. מען האָט איהם ערגיץ אָוועקגעפיהרט אין דער נאַכט אַריין.

און אַרום איז ווידער געגאַנגען דאָס בעזוכעניש. מענשען האָבען כסדר געשפּיליעט די קנעפּלעך פון די בגדים און פרעמדע הענט האָבען געזוכט, געזוכט ביז'ן ליכטיגען טאָג אַריין...

דער ברילּיאַנטענער בער.

אין דער צייט פון דער מלחמה זיינען פיל מענשען אין מאָסקווע לעגענדאַריש רייך געוואָרען; אין דער צייט פון באָלשעוויזם האָבען די זעלבע מענשען לעגענדאַריש זייערע מיליאָנען פערלוירען.

אַ סך, אַ סך מעשיות דערציילט מען וועגען ברילּאַנטען, וועגען גרויסע קאַפּיטאַלען, וועלכע זיינען אין איין רגע ווי אין ים אַריינגעזונקען.

גאָר נישט לאַנג האָב איך געהערט פון צוריקגעקומענע בעקאַנטע אַ מעשה, וועלכע האָט מיך איבערראַשט, ווי אַ וואונדערליכער חלום און וועלכע בעוויזט נאָך אַמאָל, אַז דאָס לעבען אַליין שאַפט שענערע חלומות, ווי די רייכסטע פאַנטאַזיע פון מענשען.

אַ מעשה מיט ברילּיאַנטען:

איך האָב שוין געהערט אַמאָל וועגען דעם, אַז מען איז געקומען ביי עמיצען זוכען, האָט מען דעמאָלט דאָס פאַרמעגען געראַטעוועט אויף אַזאַ אופן: ווען אַ גאַנצע מחנה זעלנער מיט באַאַמטע האָבען זיך גענומען אַרומטאַפּען די ווענט, די פּאָדלאָגעס און אַרויסוואַרפען אַלץ פון די שופלעדער, האָט דעמאָלט די בעל-הבית'טע פון הויז געהאַלטען אין האַנד אַ קליין פּעקעלע מיט צירונג, וועלכעס איז ווערט געווען מיליאָנען.

זי האָט זיך נישט פערלוירען. פון חדר צו חדר איז זי געגאַנגען און געזוכט אַ רעטונג, אַריינגייענדיג אין קיך, וואו אויף דער פּליטע האָט זיך וועש געקאָכט. אַ גרויסער טאָפּ מיט קאָכעדיגע וואַסער האָט געזאָדען און זיך געפּאַליעט. אומשולדיג און נישט פאַרדעכטיג האָט אויסגעזעהען די בעל־הבתישע קיך.

די ווירטין איז אַ רגע שטעהן געבליבען, אַ קוק געטהון אויפ'ן גרויסען שוואַרצען טאָפּ און אַריינגעוואָרפען אַהין דאָס טייערע פּעקעלע.

און אַזוי אַרום איז אַלץ געראַטעוועט געוואָרען פון די זוכערס.

עס איז אַוועק אַ צייט.

דאָך זייער רייכקייט האָט זיי קיין נחת נישט פערשאַפט. יעדע פאָר וואָכען קומען ווידער די לייט מיט אַ בעזוך און מען מוז זיך פערזיכערען, מען מוז די בריליאַנטען איינמאָל פאַר אַלע מאָל פעסט בעהאַלטען.

און זוכענדיג, קלערענדיג, וואַרפענדיג זיך פון איין זאַך אויף דער צווייטער, איז איינמאָל אַ בליק אַראָבגעפאַלען אויף אַ אויסגעשטאָפּטען בער, מיט וועלכען די קינדער האָבען זיך געשפּילט אין קינדער־צימער.

מיט אַ טאָג שפּעטער איז די בעל-הבית'טע פון דער שטוב מיט איהרע אַ שוועגערין געזעסען פערשלאָסען אין אַ בעזונדערען חדר און פלייסיג געאַרבייט. דעם בער האָט מען אויפגעשניטען, אַרויסגענומען אַביסעל שטרוי, אַלטע אויסגעדאַרטע שטרוי און אויף דעם אָרט אַריינגעלעגט אַ קליין פּעקעלע מיט בליצענדיגע שטיינדעלעך, מיט שטראַהלענדיגע פּערל...

און צוריק עס פערנעהט.

נאָר איין זאַך האָבען די פרויען בעשלאָסען: נישט אַראָבלאָזען די אויגען פון בערעלע, מיט וועלכען די קינדער שפּילען זיך און טאַנצען אַרום פון חדר צו חדר און אויפ'ן הויף, אויפ'ן באַלקאָן.

די קינדער האָבען זיך געשפּילט און די מוטער האָט אַכטונג געגעבען, אַז דער טויטער בער זאָל צו ווייט נישט אַוועקגעהן. ביי דער ערשטער געלעגענהייט, ווען די קינדער פלעגען אויפהערען צו שפּילען זיך מיט'ן בער, האָט די מוטער איהם אַביסעלע ווייטער בע-

האַלטען, אַרייגעטראָגען פון הויף און איהם אַוועקגעלעגט אויף אַן אָרט, ער זאָל זיך וואַרפען אין די אויגען.

קיינער פון די איבעריגע הויז-לייט האָבען נישט געוואוסט, אַז דער אומשולדיגער בערעלע איז איצט ווערט מיליאָנען.

— וואו האָט איהר אַהינגעטהון אייער ביסעל צירונג? — האָבען בעקאַנטע געפרעגט.

אויף דעם פלעגט די בעל-הבית'טע מיט אַ סוד-קול ענטפערען:

— ע... שוין פערזיכערט, שוין איינמאָל פערזיכערט.

מען בעדאַרף נאָר נישט אַראָבלאָזען די אויג פון בער און אַלץ וועט שוין גוט זיין. ווער וועט עס איינפאַלען אַז אין אַ בער ליגען בריליאַנטען?

און מען האָט איהם טאַקי גוט געהיט.

און די קינדער האָבען געריטען אויף איהם, געדריקט צו זיך און איהם געשלאָגען, ווען ער האָט נישט געוואָלט שטיין אָדער געהן.

איינמאָל איז דאָס קליין טעכטער'ל צוגעגאַנגען מיט'ן בערעלע צו דער מוטער: — מאַמאַ! מען בעדאַרף איהם אַרויסוואַרפען.

— וועמען? קינד!

— דעם בערעלע...

— פאַרוואָס?

ער וויל נישט שטעהן. ער וויל נישט געהן, ער וויל נישט טאַנצען.

און פיל מי האָט געקאָסט דער מוטער, איינריידען די קינדער, אַז דער בערעלע איז איצטער קראַנק. ווי ער וועט נאָר געזונט ווערען, וועט ער נעמען שטעהן, געהן און טאַנצען. זי איז נאָך פאָרזיכטיגער געוואָרען. ווער ווייס, אָט וועלען די קינדער אַרויסוואַרפען אזאַ פער־מעגען דורכ'ן פענסטער.

אין אַ קורצע צייט אַרום איז אין הויז געווען אַ טומעל. איין שכן איז געלאָפען צום צווייטען נאָך אַן עצה...

זיינען געקומען מענשען מיט אַ בעפעל, אַז אַלע מוזען זיך פון דעם הויז אַרויסקלייבען, ווייל מען האָט עס רעקוויזירט.

עס איז געוואָרען אַ טומעל. די מענשען, די פרעמדע האָבען גענומען אַרויסטראָגען די זאַכן פון שטוב אויפ'ן גאַס און אין דעם דאָזיגען טומעל איז דער קינדערשער בער פערשוואונדען געוואָרען.

פערשוואונדען און נישטאָ. אַן אַרבעטער האָט איהם געוויס פאַר זיינס אַ קינד צוגענומען, אָבער עמיצער האָט איהם אָבגעגנב׳ט און אוועקגעטראָגען אויף סוכאַרעווקע, אויפ׳ן מאַרק פערקויפען.

דער בער, דאָס קינדישע שפּילצייג, איז פערפאַלען געוואָרען.

אַלע אומגליקען זענען אין שטוב פערגעסען געוואָרען. דער בערעלע, דער קינדערשער בערעלע איז פערשוואונדען געוואָרען.

די קינדער האָבען געוויינט – עס האָט זיי געפעלט אַ שפּילצייג.

די מוטער האָט זיך פאַר׳ן קאָפּ געכאַפּט: אַ מאַיאָנטעק מיט צירונג איז צוזאַמען מיט׳ן בערעלע אַוועק.

מען האָט געפּרובט לויפען, זוכען, אויספאָרשען.

דער אומשולדיגער אָנגעשטאָפּטער בער האָט זיך צוריק נישט בעוויזען.

אָט דאָס איז די מעשה, די ווירקליכקייט פון לעבען, נאָר דאָ הויבט זיך אָן די פאַנטאַזיע.

וואו איז אַהינגעקומען דער בער מיט די בריליאַנטען?

אפשר האָט עס דער, וואָס האָט איהם גע׳גנב׳ט, פערקויפט אַ צווייטען אויף „סוכאַרעווקע", אויפ׳ן מאָסקווער גרויסען מאַרק און דער צווייטער איז געשטאַנען און געפּרווירען מיט׳ן בער אונטער׳ן אָרעם און קליינע קינדער לאָבוסעס זענען פערבייגעגאַנגען און איהם נעגלעט און גערייצט זיך מיט׳ן שטומען בער?

אפשר!..

אפשר!..

אפשר האָט עס אַן אַרבעטער געבראַכט אַהיים, געקויפט דאָס בערעלע פאַר זיינע קינדער און זיי האָבען זיך געשפּילט מיט איהם אין אַן אָרעמען קעלער. נאָר אָרום אין שטוב איז דלות געווען און בויט און אויפרעגונג, שרייען די קינדער און שפּילען זיך. כאַפּט די בייזע מאַמע אַרויס פון זיי דאָס בערעלע און שלאָגט מיט איהם די קינדער און זי ווייס נישט, אַז אינעווייניג אינ׳ם בערעלע ליגט די רעטונג!...

וואו איז איצט דער בער?

אפשר ערגיץ אויף אַ בוידעם. זעלטען ווען אַ מענטש געהט

דאָרט אַרויף און מען טרעט אויף זיין אָנגעשטאָפּטען בויך און מען וואַרפט איהם פון איין ווינקעל אין צווייטען.

און אפשר האָט ער זיך פלוצלונג אויפגעריסען, צופעליג גע-פּלאַצט, בעת אַ קינד האָט זיך געשפּילט מיט איהם און פון אינעווייניג זענען אַרויסגעפאַלען שנירעלעך פּערל, בריליאַנטענע אויריינגלעך, רינגעלעך... אַ פערמעגען, אַ רייכקייט...

ליבער לעזער! איך רעכען, אַז דו וועסט צוגלייך מיט מיר נישט זיין גלייכגילטיק פון איצט אָן צו יעדען אָנגעשטאָפּטען בערעלע...

וואו דו זאָלסט איהם נישט בעגעגענען, אין שוי-פענסטער פון אַ שפּילצייג-געשעפט, צי אין קינדער-חדר... אומעטום.

דאָס איז נישט קיין אויסגעטראַכטע מעשה. איך זע איצט יעדען טאָג די מענשען, ביי וועמען עס האָט פּאַסירט די געשיכטע. זיי האָבען שוין נייע בריליאַנטען, נאָר יענעם בערעלע פערגעסען זיי נישט.

נישט לאַנג האָט מיר דידאָזיגע פרוי דערציילט, אַז דער בע-רעלע איז איהר צו חלום געקומען.

זי האָט איהם שוין געוואָלט נעמען און אויפשניידען, איז ער פלוצלינג אַנטלאָפען און זי האָט זיך פון חלום אויפגעכאַפּט...

וואו ביזטו, בערעלע?

איינמאָל אין הערבסט.

גרוי דאָס לעבען,
גרוי דאָס לעבען,
גרוי מיט רויטע פלעקען בלוט.

דאָס שטעטעל איז קליין און גרוי, אָפגעקראָכענע הייזער מיט איינגעפאַלענע פלויטען, אויסגעקלאַפּטע שויבען פאַרשטאָפּט מיט שמאַטעס, פערקלעבט מיט פאַפּיר... אומעט, יאוש ווייעט פון יעדען בנין.

מיין צימער איז קליין און די ווענט זיינען בעפאַרבט מיט אַזאַ האָפנונגסלאָזער גרינער פאַרב, אויף וועלכער עס זעהען זיך טונקעלע אינזלען–דאָס זיינען נעסטען פון וואַנצען. עטליכע אַלטע טאַבורעטען האָט מיר מיין בעל-הבית'טע געגעבען, אַ טישעל, וואָס וויגט זיך כסדר און אַ בעט מיט אַ סך בעטגעוואַנד, מיט אַ גרויסער פערענע, וועלכע איך האָב אַ נאָמען געגעבען „דער זעקסטער וועלט-טייל". וויל מיין פערענע איז גרויס, גוואַלדיג גרויס. איך קאָן עס נישט אַרומנעמען, איך קאָן נישט ליגען אונטער איהר, וויל שטענדיג שאַרט זי זיך אַראָפּ; זי איז אין שטענדיגער בעוועגונג, מיין פערענע, און איך וויים נאָך אַלץ נישט, צי די פערענע דרייט זיך אַרום דער ערד, אָדער די ערד–אַרום דער פערענע. איך קאָן נישט ליגען אויף איר, וויל דאָ דוכט זיך מיר אויס, אַז איך זינק אין אַ ים אַריין, אין אַ

פוכקע בלאָטע. דאָך שלאָף איך לאַנגע, לאַנגע שהע'ן ביז שפעט אין טאָג אַריין...

ס'איז מלחמה אויף דער וועלט. אין קאָפּ פליהען די אַלע קאַרי־פּאַטען, מאַרנע, סאַמסאָנאָוו, סאָלדאַו... אַ גאַנצע נאַכט חלומ'ט זיך דער בלוטיגער טאָג...

ס'איז מלחמה אויף דער וועלט. מיין היים איז ווייט און קרוב און פריינד זענען ווייט...

די קליגערע האָבען געזאָגט, אַז עס וועט בלויז דריי חדשים דויערן. עס איז שוין אַ יאָר אַריבער. די קליגערע זאָגען שוין, אַז דאָס וועט עטליכע יאָר דויערן. זיי געהט גאָרנישט אָן, וואָס איך לעב איינגאַנצען איינמאָל אויף דער ערד, וואָס מיינע בעסטע יאָרען שלינגט דער כאַאָס איין, ווי אַ וואַלפיש אַ טראָפּען וואַסער...

אַ גאַנצען טאָג שוועבט בלוט פאַר די אויגען. דאָרטען, וואו מיין היים, וואו טאַטע־מאַמע לעבען. עס געהען טעג מיט אַ טעמפּער שווערקייט אין קאָפּ, נאָר אָט כאַפּט זיך אויף דער געדאַנק, די נשמה עפענט אויף אַלע אויגען און דו דערזעהסט דעם גאַנצען ווייטאָג און דעם גאַנצען טרויער פון דער וועלט. דעמאָלט קאָרטשעט זיך אויף מיין וועזען אין דרייען און איך בייס די ליפּען און שילט זיך אַליין פון מיין מאַכטלאָזיגקייט. איך הויב אויף צום שטח אַ פויסט און לאַך זיך באַלד פונאַנדער. וועמען שרעק אי'ך? דאָרטען זיינען מיליאָ־נען געהאָרכזאַמע קינדער פון שטאָט אין דאָרף אַרויס איינער אויף דעם צווייטען, זיך געוואָרפען מיט שרעקליכע טויט־מכשירים אין שלאַכט און עס איז אַוועק די גרויסע וועלט־משוגעת אין בלוט, אין טויט, אין פייער.

וועמען שרעק איך מיט מיין שוואַכען פויסט?

ביינאַכט טראָגט מיר דער חלום אַוועק צו יענע אַלע שרעקען און אומזיניגקייטען, איך שריי פון שרעק און שלאָף ווידער איין. איך שלאָף ביז שפעט. איך וואָלט וועלען אַלע וועלטען און צייטען אי־בערשלאָפען.

איך ווייס נישט, ווער עס וועקט מיר אויף, דער ווינט, צי דער בעל־הבית'טעס קול וועלכער שרייט פון בעגינען ביז ביינאַכט.

די פערענע ליגט אויף דער ערד, ווי אַ גרויסער שניי־באַר, די שויבען זיינען מיט טרערען בענעצט, עס גימזשעט, עס טראָפּט אַ שווינדזיכטיגער רעגענדעל און דער ווינט מאַכט אָן אַזאַ יאָמער אין שטעדטעל, אַז עס דאַכט זיך, דאָס די אַלע געבליבענע פערשימעלטע בנינים וועלען זיך באַלד צושיטען און אַ סוף וועט נעמען צו מיין ישוב...

אַ נייער טאָג. הארץ, זכרון! וועקט עפּעס אויף אַ שטיקעלע האָפענונג, גיט אַ ביסעלע שפּייז מיין מוט. וואָס שטעהט מיר היינט פאָר, וואָס וועל איך עסען? וועלכען נייעם בגד וועל איך אָנטהון? וועמען די האַנד דריקען, וועלכעס פרויען־חנ׳דעל וועט מיך פרייען, ווער וועט מיך ליבען?... אַ ביסעלע שפּייז פאַר מיין מוט... אין דער נשמה איז אַזוי טויט און קיינער וואַרט אויף מיר נישט, און איך וואַרט אויף קיינעם נישט...

וועלכע קראַפט טהוט מיך אָן? איך גלויב, אַז דאָס טהו איך בלויז פון געוואוינהייט. איך וואַש זיך און דערנאָך שטעה איך לאַנג ביים פענסטער.

עטליכע געסלעך מיט נאַסע דעכער, און איבער די דעכער טאָרטשעס, ווי אַ הויקער, אַ בערגעל מיט נאַקעטע פעלדער, און ווייט, אין דער ווייטעניש נאָך פעלדער מיט וועלדער. אַלץ איז פאַרצויגען אין אַ נאַסען נעבעל. איך שטעה אין פענסטער, איך וויש אָב די טרערען פון די שויבען און קוק, ווייט, ווייט, אָן פערלאַנג, אָן מוט. ווי אַ מעלאַנכאָליק. צווישען די וואָלקענס, וואָס שווימען, איז איין וואָלקען אַ ביסעל טונקעלער און דאָס ציהט צו מיין אויפמערקזאַמקייט. צווישען די דעכער, וואָס איך זעה, איז איין דאַך מעהר צובראָכען און דאָס איז די גאַנצע פערשידענקייט, וואָס איך זעה.

אַ דאַרער יוד טרייבט אַ מאָגערע בהמה איבערן גאַס און אַ מאָדנע זאַך: די בהמה ציהט נאָר אין בלאָטע און דער דאַרער יוד מוז איר נאָכטאַנצען, עס העלפט נישט די קלעפּ, וואָס ער דערלאַנגט איהר. די בהמה טהוט איהר׳ס און עס דאַכט זיך מיר אין דער רגע, אַז די גאַנצע וועלט איז אַזוי פאַרקראָכען אין אַ בלאָטע און די בהמה וועט אונז נאָך פערשלעפּען אין טיפערע בלאָטעס.

מאָדנע, געבויגענע סילועטען איינגעוויקעלט אין אַלטע, אָפּגעטראָגענע בגדים געהען פערביי דעם פענסטער. עס דאַכט זיך, אַז זיי האָבען קיינמאָל די זון נישט געזען.

אָט דאָס פענסטער מיינס מיט דער גרויער פּאַנאָראַמע אַרום זייגט מיר אויס מיין גאַנצע לעבענס-קראַפט. דוכט זיך, אונטער מיר איז אַלץ פערשלאָסען, פערזיגעלט, איך וועל פון דאַנען נישט אַרויס...

נישטאָ קיין שרעקליכערע זאַך, ווי די לאַנגווייליגע גרויקייט פון לעבען. אין תפיסה האָט דער מענטש אַ פערלאַנג פריי צו זיין, אויף דעם קראַנקען-בעט חלומ'ט ער פון געזונט. אָבער דאָ? די וועלט איז אָפען און גרויס און די פיס זענען ווי בלייערנע.

די איינציגע האָפנונג איז די וואַנט: קוקסט אויף איהר און טראַכסט, אָט וועסטו אין כעס ווערען און צושמעטערען דעם קאָפּ.

יעדען טאָג דאָס זעלבע בילד. אָט באַלד הויבט זיך עס אָן: אונטער מיין פענסטער אויף אַ ברודיגען הויפעל לעבט דער שוחט פון שטעדטעל, און טאָג איין און טאָג אויס קומט דאָ כסדר פאָר די עקזעקוציע איבער די אָרעמע עופות. עס וואַרטען עטליכע קינדער מיט פרויען און דער שוחט קומט אַרויס און נעמט פון זייערע הענט די הינער, די העלדישע העגער און שניידט און כיטשקעט איבער שוואַכע העלזער און וואַרפט עס אָב אָן דער זייט.

טרעפט זיך אַ שטאַרקער האָן און ער לעבט נאָך, שוין נאָך דעם, ווי זיין האַלז איז איבערגעשניטען. לעבט ער און צאַפּעלט זיך אויף דר'ערד און גיט אַזאַ שרעקליכען כאָרכעל צום גרויען הימל, אַז די נשמה גיט מיר אַ ציטער און איך דערשפיר, אַז איך בין נאָך נישט אינגאַנצען טויט — מיין נשמה לעבט נאָך.

עס איז אַלץ אַזוי נאָענט צום פענסטער. איך זע דעם גלאַנץ פון חלף. איך זע יעדען שטראָמעל בלוט פון יעדען קרבן בעזונדער. ווייסע קאַטשקעס, געלע הינער, ווייסע גרויסע גענז גאָרגלען זיך, אַ אינדיק גיט זיין משונה'דיגען געשריי, אַ האָן קרייט צום לעצטען מאָל און זיין קרייען דערמאָנט אָן זומער, דאָרף און אַ בעלויכטענער פאַרטאָג שוועבט פאַר די אויגען, אַ פאַסטוכעלס פייף הילכט אָפּ אין זכרון...

נאָר לאַנג רוט נישט דער געדאַנק. דער שוחט נעמט שוין אַרויס פון די ציין דעם חלף און כיטשקעט ווידער.

און באמת איז מיר נאָך לאַנגוויי־ליגער, בעת דער שוחט אַרבעט נישט, און אַמאָל פיל איך זיך אַזוי נידערגעשלאָגען, אַזוי קליין און שוואַך, אַז עס דאַכט זיך מיר, אַז דער שוחט מיט זיין חלף וועט אויך באַלד צו מיר אויסשטרעקען זיין האַנט. וואו איז דער מוט מיינער? וואו זענען אַלע פערלאַנגען?

שטילער! אַ האָן האָט זיך אַרויסגעריסען פון שוחט׳ס האַנט, אַ צעבלוטיגטער האָן, און גענומען פאַטשען מיט די פליגלען און שרייען: „ראַטעוועט” און אַלע עופות האָבען איהם גענומען נאָכשרייען, און די ווייבער ביים שוחט האָבען אויך גענומען שרייען.

עס איז דאָך פאָרט געוואָרען אַביסעל לעבעדיגער. איך האָב, דאַכט זיך, אַ לאַך געטהון. איך בין צופרידען...

נאָר ווי גיך עס איז אַוועק. דער שוחט איז ווידער ערנסט. פון האָן פליקט מען שוין די פעדערען און די גרויקייט צופט שוין ווידער מיין נשמה.

איך גלאָץ תמ׳עוואַטע די אויגען צום שוחט׳ס הויף.

עס איז מיר אַלץ איינס.

טאָג איין, טאָג אויס דאָס זעלבע איך האָב פיינט בלוט. נאָר איך האָב זיך צוגעוואוינט צום טאָג־טעגלעכען בילד אונטער מיין פענסטער און איך געה פון דאַנען נישט אַוועק.

און געה איך יאָ אַוועק טיפער אין צימער, הער איך פון ווייטען די אומפערשטענדליכע טויט־קולות פון די עופות. אַ גאַנצען טאָג געהט עס מיר נאָך...

דערנאָך לעז איך אַ צייטונג. דאָ און דאָרט האָט מען טויזענטער גע׳הר׳געט, מיט קוילען, מיט באָמבעס, מיט באַגנעטען, מיט שטי־קענדע גאַזען.

מלחמה אויף דער וועלט, אין שטעדטעל זענען דאָ אַ סך שפיטאָלען און יעדען טאָג ברענגט מען נייע מענשען, מיט בלוטיגע מערלע אַרומגעוויקעלט. אויף מאָרגען פיהרט מען פראָסטע הילצערנע טרומנעס, מען פיהרט זיי אונטערען שטעדטעל, דאָרט איז פאַראַן אַזאַ גרויער עלענטער בית־עולם. ווי שרעקליך, בענקענדיג־עלענט זעהט ער אויס,

דער בית־עולם. איך געה דאָרט אויך אין די שעה'ן, בעת דער רעגען גיסט נישט. פון אַלע בוימער זענען געבליבען מיט בלעטער די קאַלי־נעס און די דעמבעס. די רויטע מאַלינעס דערמאָנען מיט זייער פריי־ליכער פאַרב עפּעס אַ האָפנונג. נאָר אויף צוריקוועגס נעמען עס די פערבלוטיגטע גאַסען צו ביי מיר...

דאָס איז אַ יודיש שטעדטעל, מיט אָרימע בעלי־בתים, קנייטשען אויף יעדען, טראַכאָמע אויגען, הויקערס; און מיין גאַנץ פאָלק זעט אויס אַזוי נעבעכדיג אָבשטאַרבענד. עס דאַכט זיך מיר, אַז אַלע אַנדערע אומות רייטען פרעהליך אויף פלינקע פערד מיט טראָמפּייטען, מיט ביקסען אויף די אַקסלען און מיר ראַנגלען זיך דערשראָקען צווישען די גאַלאָפּירענדע רייטערס. מיר וואָלטען זיך גערען בעהאַל־טען אין אַ ווינקעל און רוהען, נאָר נישטאָ וואו...

אין שטעדטעל איז פאַראַן אַ קליינע צוקערניע אונטערען נאָמען „זשאַזעף". איך געה דאָרטען אַריין. איך קוק ווי צוויי אָפיצירען שפּילען בילאַרד. עס נעמט מיך אַביסעל אינטערעסירען. פלוצלינג, איך בעמערק נישט פערוואָס, די צוויי אָפיצירען צע'הרג'נען זיך און שלאָגען זיך מיט שטעקענס איבער די קעפּ ביז בלוט.

עס לויפען אָן מענשען פון גאַס. אַ גאָראָדאָוואָי קומט.

שאַ! דאַכט זיך, די וועלט נעמט זיך ריהרען. נאָר באַלד ווערט דאָס שטעדטעל שטיל ווי אַ בית־עולם. פאַרנאַכט. האַלב־געשטאָרבענע מענשען קריכען אין די בלאָטעס און זיי ווילען שוין פון זיי נישט אַרויסקריכען.

אין שול ברענט אַ יאָרצייט־ליכט. עס ווילט זיך מיר אַריינגעהן, נאָר אַרום איז אַזויפיל בלאָטע, שווער צוצוגעהן אַהינצו. דערווייל פאַלט מיר שוין אָפּ דער חשק.

קינדער געהען פון חדר. אַמאָל בין איך אויך געווען אַ קינד און געהאַט אַזאַ יונג לייכט נשמה'לע, איצט איז בליי – נישט קיין נשמה.

וואָלט כאָטש אַ בריף פון ערגעץ אָנגעקומען.

וואָלט כאָטש אַ שרפה קומען אויפ'ן שטעדטעל, אַ וואַסער־פאַר־פלייצונג.

איך קום צוריק אין צימער, וועלכעס איז נישט אויפגערוימט

געוואָרפֿן. אַלץ איז צעקנייטשט און צעוואָרפֿען. פֿון דאַך רינט אַריין, דער רעגען גיסט אָן אויפֿהער, דער ווינט יאָמערט.

האַרץ, רייד מיך נישט איין! עס וועט שוין מער קיין זון נישט זיין. קיינמאָל, קיינמאָל נישט. צופֿיל בלוי האָט דער הימעל, עס וועט קיינמאָל נישט צערינען.

איך קוק אויף מיינע גרינליכע ווענט מיט די פֿלעקען. עס דערמאָנט זיך מיר דער בית-עולם מיט די עטליכע רויטע קאַלינעס. עס ווילט זיך לויפֿען צוריק צום בית-עולם. עס ווילט זיך זען אַן אַנדער פֿאַרב. עס דערמאָנט זיך דער שוחט מיט זיין חלף. און דער חלף-גלאַנץ רייצט דעם זכרון, ווי איינאייניציגער שטראַל, ווי די לעצטע האָפֿנונג.

נאָר דער שוחט רוט איצט. עס איז פֿאַרנאַכט. עס איז דער סוף פֿון דער וועלט, וועלכע ווערט דערטרונקען אין בלאָטע און אין בלוט. פֿרומע יודען זאָגען תהלים אין אַזעלכע שעה'ן און איך ווער, דאַכט זיך, משוגע ווערען דאָ פֿון עלענטקייט און גרויקייט.

אונזער בעשיצער.

.1

פון די פינף צימערן האָט מען אונז אָבגעגעבען צוויי, אין די איבעריגע דריי האָט זיך איינגעאָרדענט דער שטאַב פון אַ רויטער דיוויזיע.

דאָס פאָר־פאָלק, וואו איך האָב געלעבט אין קיעוו, האָט זיך גענומען איין צימער און מיר, צוויי קוואַרטיראַנטען האָבען זיך אויך ווי עס איז אַנ׳עצה געגעבען אין לעצטען חדר. קיין בעט איז נישט געווען בין איך געשלאָפען אויפ׳ן טיש. ענגשאַפט, האַלב־הונגער, די אַלע זאַכען זענען געווען קלייניגקייטען — ס׳איז דאָך עפעס אַ וועלט־איבערקעהרעניש — מוז יעדערער ברענגען אַ קרבן... נאָר אונזערע נייע שכנים־בעלי־בתים זענען נישט געווען קיין גרויסע אידעאַליסטען, געוועזענע צאַרסקע אונטער־אָפיצירען זענען זיי איצט געוואָרען קאָמאַנדירען און זיי האָבען געהערשט ווילד, אַנאַרכיסטיש, אונטער דעם ערשטען איינדרוק פון אַנ׳אַלט פלאַש ווייִן — אין קיעוו האָט מען אַלע וויין־קעלערן אויסגעלעדיגט.

ביי דער טהיר איז געשטאַנען אַ כינעזער און האָט קיינעם נישט אַריינגעלאָזען. מיר האָבען בעקומען ספעציעלע, געשריבענע

ערלויבענישען. מיר פלעגען זיך אין אונדזער היים אַריינ׳גנב׳ענען, ווי פרעמדע און רעדען פלעגען מיר שטיל, שפּרייזען שטיל, צוהערען זיך, וואָס „דאָרטען„ אין די איבעריגע צימערען קומט פאָר. צי מען איז שוין שטאַרק בעגלעזעלט. דערהערט זיך פלוצלינג אַ קנאַק, ווי אַ שאָס — דאָס האָט אַ פּראָפּען אויסגעשאָסען פון אַ פלאַש, זיי האָבען געהאַט אַ סך פלעשער מיט ווייַן. מיר האָבען אייגענטליך נישט גוט פערשטאַנען, וואָס דאָרט איז אין יענע חדרים: צי דאָס איז אַ מיליטער־שטאַב, צי אַ שענק, צי גאָר אַ האַנדעלס־הויז, ווייל מען האָט געהאַלטען אין איין טראָגען פעקלעך אַהין, אַריין און אַרויס: קאָסטענס מיט טאַבאַק, טייערע פעלצען, בגדים, טשעמאָדאַנעס, זעק מיט חפצים. איינמאָל האָט מען געבראַכט אַ האַלבע טוץ גראַמאָפאָנען און עס האָט זיך אָנגעהויבען מוזיק. אין דערפריה, בייטאָג, ביינאַכט, עס האָט גע־גרילצט היינטער׳ן וואַנד, איך האָב זיך דעמאָלט אַ סך מעלאָדיעס אויסגעלערענט.

דער קאָמאַנדיר אַליין האָט געהייסען מאַסלאָוו. אַ דרייסיג־יעהריגער מיט אַ בלייכען שלעכטען פּנים, מיט קליינע וואָנסעלעך און נאָך קלענערע אויגען. אַ שלעכטער מענש פון דער נאַטור, אַ געוועזענער אונטער־אָפיציר, אָהן בילדונג, אָהן אינטעליגענץ, איז ער איצט געווען כמעט דער גאַנצער בעל־הבית פון קיעוו. מיר האָבען איהם געהאַט פאַר אַ שכן, אַ גרויסער כבוד, נאָר אַ גאַנץ קליינע טרייסט.

ער פלעגט פאַרבייגעהן אונזערע צימערן און קוקען אויף אונז מיט אַזעלכע בליקען, וועלכע האָבן שווייגענדיג גערעדט:

— איהר פערשאָלטענע בורזשויען, מיר וועלען די הויט פון אייך אַראָבשינדען און אַזאַ בורזשוי, ווי איך פלעג זיך איינציהען און דריימאָל קלענער ווערען פון זיין בליק.

ער האָט געהאַט מיט זיך זיין פרוי, אַ הויכע, אַ שענע, אַ גוטמוטיגע און אַ בעשיידענע. זי וואָלט גערן געוואָלט זיצען אין דאָרף, פון וואַנען זי איז געקומען, נאָר ביסלעכווייז האָט זי זיך אויסגעלערענט טרינקען און קליידער האָט זי ליעב בעקומען, יעדען טאָג פלעגט זי בייטען אַנ׳אַנדער מאַנטעל.

ער האָט געהייסען „טאָוואַרישץ מאַסלאָוו“ און זי „מאַדאַם מאַסלאָווא“. קיין קינדער האָבען זיי נישט געהאַט.

2.

די לאַגע אונזערע איז יעדען טאָג שווערער געוואָרען. בייטאָג־טומעל, ביינאַכט — שכרות, געזאַנג, געשרייען, קלעפּ. זיי האָבען זיך געשלאָגען צווישען זיך.

ביי די שכנים פון אַלע גאָרענס האָט מען שוין געמאַכט רע־וויזיעס און „קאָנפּיסקירט“ דאָס ביסעל האָב און גוטס.

און צו אונזער אונגליק האָט מען ביי אונז אויף אַ בוידעם גע־פונען אַ ביקס. עס האָב נישט געהאָלפען די טענות, אַז די ביקס האָט געלאָזען אַ פּעטלוראָוועץ, וועלכער האָט פריהער געלעבט אין זעלבען הויף. עס האָט גאָרנישט געהאָלפען, — מיר אַלע שכנים זענען געווען אונטער׳ן גרעסטען פערדאַכט. קיין אויג האָט מען פון אונז נישט אַראָפּגעלאָזען.

אָבער ביסלעכווייז האָבען מיר זיך בערוהיגט, ווייל מיר האָבען געפונען אַ טייערען בעשיצער. מיינע בעלי־הבתים האָבען געהאַט אַ דריי־יעהריג יונגעלע, אפשר דאָס שענסטע קינד פון שטאָדט, אַ מאַט־ברוין פּנימ׳ל מיט בלויע אויגען און גרויסע ברעמען, ווי ביי אַ דערוואַקסענעם מענשען.

ראָמעק — האָט ער געהייסען. און אַז ראָמעק פלעגט געהן מיט דער ניאַניע שפּאַצירען האָבען אַלע געקוקט און געוואונדערט — אַ שעהן קינד.

און צוליעב דעם ראָמעק׳ן זענען מיר ניצול געוואָרען פון אַ סך צרות.

אין דעם ערשטען טאָג, ווען די באָלשעוויקעס זענען אָנגעקומען, ווען דער קוואַרטירמייסטער איז געקומען בעקוקען אונזער וואוינונג צי עס פּאַסט פאַר אַ „שטאַב“, האָט שוין דעמאָלט ראָמעק בעוויזען, וואָס ער קאָן. דער קוואַרטירמייסטער איז געווען אַ הויך־הויכער מיט אַ גרויסער „פּאַפּאַכע“ אויפן קאָפּ. ער איז אַריין מיט פערשנעהט

שטיוועל און פערפּאַטשקעט די פּאָדלאָגע. ראָמעק איז צוגעקומען מיט זיינע בלויע אויגעלעך.

— נעהם אַראָב דאָס היטעל. ס'איז נישט שעהן...

דער גרויסער קאַצאַפּ האָט אַ שמייכעל געטהון:

איך בין אַ מיליטער-מאַן, איך האָב נישט קיין צייט פאַר אַזעלכע זאַכען.

די שטרענגשאַפט איז אַוועק, דער מענש האָט גענומען אַנדערש קוקען און אַנדערש רעדען. און דער קליינער ראָמעק גיט זיך נישט אונטער:

— נעהם אַראָב דאָס היטעל, אין שטוב געהט מען אָהן אַ היטעל און די פיס ווישׁ אָב!

דער קוואַרטירמייסטער האָט געלאַכט און לאַכענדיג האָט ער דאָס היטעל אויסגעטהון און די פיס אָבגעווישט.

שפּעטער, ווען דער שטאַב איז אָנגעקומען און מאַסלאָוו מיט זיין ווייב און מיט זיינע אַדיוטאַנטען האָבען זיך בעזעצט ביי אונז, האָבען זיי ביסלעכווייז שטאַרק ליעב בעקומען דעם קליינעם ראָמעק און דער יאַטעל האָט אַזוי ווי דערפיהלט זיין ראָל: ביי יעדער געשריי, ביי יעדער בייזקייט פון זייער זייט פלעגט ער זיך אַרויסרוקען אין פראָנט און ראַטעווען די סיטואַציע.

אין דער פריה פלעגט ער אַריינגעהן צו זיי אין די חדרים אין אָבגעבען זיין „גוט-מאָרגען”, פלעגט אַלעמען דערלאַנגען זיין פּוכיג הענטעל און הויך אַרויסשרייען: „זדראַווסטוואויטיע!” זיי פלעגען פון איהם קוועלען.

איינמאָל אין אָוועגד, בעת מיר האָבען געגעסען אונזער אָרעמע „וועטשערע” איז אַריינגעקומען דער כינעזער אין אונז דערלאַנגט אַ פּאַפּירעל, אַ בעפעהל פון „טאָוואַרישץ מאַסלאָוו”. מיר האָבען איבערגעלייענט אַזעלכע שורות: „איך מאַסלאָוו, קאָמאַנדיר און טאָוואַרישץ, איך זיץ דאָ מיט מיינע אַדיוטאַנטען און מיר טרינקען טעה, האָט זיך אונז פערשמעקט קאָנפיטורען, דעריבער פערלאַנגען מיר, איהר זאָלט אונז גלייך אַריינשיקען פון דאָס בעסטע„!

.3

מיר האָבען געשיקט דער דיענסט זאָגען. אַז מיר האָבען נישט קיין קאָנפּיטאָרען, האָבען זיי דער דיענסט אַרויסגעטריבען, איז בעגאַנגען דער בעל-הבית, איך בין געגאַנגען...

עס האָט גאָרנישט געהאָלפען. מאסלאָוו האָט געקוקט מיט קרומע אויגען פון כעס און אויסגעשריגען:

— וואָס זענען דאָס פאַר אַ בורזשויען, וועלכע האָבען נישט קיין קאָנפּיטורען!

— מיר זענען טאַקע נישט קיין בורזשויען, — האָב איך געענטפערט.

האָט ער צו מיר אַ געשריי געטהון:

— וואָן! און איך האָב גלייך געפאָלגט.

מיר האָבען זיך געגרייט צו אַ שטורעם, מיר זענען געווען אָנגעשראָקען. פלוצלינג האָט זיך איינער פון אונזערע אָנגערופען:

— זאָל געהן ראָמעק, אפשר וועט ער זיי מילדערן.

און ער איז געגאַנגען, דער דריי-יעהריגער. ער האָט אַריינגעלעגט אַ פינגער אין מויל און זיך אַריינגערוקט אין „שטאַב".

מיר זענען געשטאַנען הינטער דער טהיר און זיך צוגעהערט, ווי ער האָט אַרויסגערעדט:

— יעי באָגו, ניעט וואַרעניאַ.

זיי האָבען דערזעהן דאָס יאַטעל און זיי האָבען זיך גענומען שפּיעלען מיט איהם. זיי האָבען פערגעסען, וואָס זיי האָבען פריהער געוואָלט. דער סוף איז געווען אַזאַ: ראָמעק איז צוריקגעקומען מיט אַ האַלבע פלעשעל „רום", וואָס דער קאָמאַנדיר האָט געשיקט פאַר די „בורזשויען".

און אַזוי כסדר. דאָס דריי-יעהריגע קינד האָט געמילדערט די בייזע מענשען, וועלכע האָבען אַליין נישט געוואוסט, וואָס זיי האָבען געוואָלט.

אַוועק אַ ביסעל צייט רוהיג און ווידער אַ געשעהעניש: ביינאַכט איז מאַסלאָוו אַריין אין קיך, די דיענסט האָט געמאַכט אַ גוואַלד,

האָבען מיר זיך אַלע אויפגעכאַפּט און איינער פון אונז האָט נראַו אויסגעזידעלט דעם דיוויזיע־קאָמאַנדיר.

ער האָט געשוויגען.

אָבער אין אַ פּאָר טעג אַרום, אין מיטען נאַכט, איז מען אונז בעפאַלען, אויפגעוועקט אַלעמען פון שלאָף.

אַ רעוויזיע, אַ שטרענגע רעוויזיע.

מען האָט אַלעמען אַראָבגעשלעפּט פון די געלעגערס, מען האָט גענישטערט און געזוכט אין יעדעס ווינקעלע און דערביי האָט איינער אַ זעלנער מיט אַ דיקען פּנים געשריען:

— איהר וועט אַלע אַרעסטירט ווערען, דערשאָסען ווערען.

— פאַרוואָס? מיט וואָס האָבען אַלע אַזוי פלוצלינג פערזינדיגט?

מען האָט געזעהן אין דעם מאַסלאָוו׳ס נקמה און מען האָט גאָרנישט געקאָנט העלפען.

פלוצלינג איז דער קליינער ראָמעק אַראָבגעשפּרונגען פון זיין געלעגער מיט זיין לאַנג־לאַנגען העמדעל, וואָס האָט זיך געצויגען ביז דער ערד. ער האָט זיך אַוועקגעשטעלט אין דער פּאָזע פון אַ קעמפער, אַ קלאַפּ געגעבען מיט זיין באָרוויסען פיסעל און אויס־געשריען:

— פאַרוואָס לאָזט איהר אונז נישט שלאָפען?

אַלע האָבען זיך אומגעקוקט, עטליכע האָבען גענומען לאַכען און אַז געלעכטער כאַפּט זיך אריין אין אַ וויסטער נאַכט אין אַן אָנגעשראָקענער שטוב ווירקט עס אויף אַלץ, אויף אַלעמען.

ער איז געשטאַנען, ווי אַ ווייסער גוטער מלאכ׳ל און מיט קאַפּריז, מיט ברוגז׳קייט געוואַרט אַן׳ענטפער:

— פאַרוואָס לאָזט איהר אונז נישט שלאָפען?

די רעוויזיע האָט זיך געענדיגט מיט חסד, מען האָט אונז אַלעמען צורוה געלאָזען.

מיר האָבען אַלע געפיהלט, אַז מיר האָבען דאָס צו פערדאַנקען דעם קליינעם גוטען ראָמעק...

שטאַרבען אָדער שלאָפען.

.1

אַ טאָג זיעבען האָב איך געוואַנדערט פון שטאָדט צו שטאָדט, איך האָב געזוכט אַ דורכגאַנג, געוואָלט פערלאָזען רוסלאַנד, און געווען איז דאָס אין אַכצעהנטען יאָהר. געלאָפען זענען מענשען צו די גרעניצען ווי פערסם'טע, אַנטלאָפען, ווי פון אַ מגפה. טויזענדער פלעגען זיי בעלאַגערען די צוגען. ענגשאַפט, שמוץ און קרענק... ווער האָט געקוקט אויף די אַלע זאַכען? דער געדאַנק דער ווילען האָט געשטרעבט צו איין זאַך: אַריינקריכען אין וואַגאָן און וואָס ווייטער וועט זיין — וועגען דעם האָט קיינער נישט געטראַכט.

אין אָרשאַ האָבען די דייטשען מיך נישט דורכגעלאָזען, בין איך געפאָהרען קיין קורסק, פון קורסק האָט אונז אַ צוג געבראַכט צו אַ סטאַציעלע בעלעניכינאָ. אַזייגער צעהן אין אָוועגד זענען דאָרט אָנגעקומען צוויי צוגען מיט פאַסאַזשירען. מען האָט אונז אַראָבגעלאָזען אויף אַ פעלד, אויף אַ בית-עולם. מיר זענען געשטאַנען מיט אונזערע פעקלעך צווישען צלמים און מצבות. דער בית-עולם איז געוואָרען אַרומגערינגעלט פון די „רויטע” זעלנער.

עס האָט שטאַרק געטומעלט, קינדער האָבען געיאָמערט, מאַמעס, שוועסטער, באָבעס, אַלטע צובראָכענע לייט.

עס האָט זיך אָנגעהויבען די קאָנטראָל, די אויספאָרשונג. מענשען מיט פאַקעלען, ביינאַכט, בית־עולם.

עס האָט אויסגעזעהען פאַנטאַסטיש. מען איז געקראָכען צו אַלעמען אין די קעשענעס און מען האָט געזוכט, גאָלד, ברילּיאַנטען...

און מען האָט געפונען ביי אַנדערע.

ביי איינעם האָט מען צוגענומען אַ גוטען פעלץ,ביים צווייטען אַ גאָלדענעם פאָרטסיגאַר, און די אַלע קאָנפיסקירטע זאַכען האָט מען צונויפגעלעגט אין איין בערגעלע און דאָס בערגעל איז געוואַקסען, דער טומעל, דער יריד איז אַלץ גרעסער געוואָרען.

אין יענע שעה'ן ווען איך בין געשטאַנען אויף דעם קריסטליכען בית־עולם, האָב איך אין גאַנצען פערגעסען, אַז איך האָב שוין זיבען נעכט זיך נישט אויסגעטהון, נישט געשלאָפען.

די מידקייט איז אַוועק, ווייל איך האָב געהאַט פאַר זיך איין ציעל, וואָס האָט ליכטיג און פריי געמאַכט די נשמה: זיין וואָס גיכער אויף יענער זייט, זאָלען זיי שוין צוקומען צו מיר, זאָלען זיי אויסטאַפען מיינע קעשענעס און גיכער מיך אָבלאָזען...

נאָר די נאַכט האָט זיך געצויגען מיט זידלערייען, מיט געשרייען, מיט געוויינען, מיר, לעבעדיגע, מיר האָבען צושטערט די רוה פון די טויטע, וועלכע זענען געלעגען אין זייערע קברים אונטער אונזערע פיס.

אָבער געשטאַנען בין איך פעסט אויף די פיס און געוואַרט אויף דער מינוט, מען זאָל זיך שוין קאָנען ריהרען, און אפשר האָט מיך פעראינטערעסירט דער עולם, אָט די מחנה מענשען, וואָס לויפט פון דער גרויסער איבערקעהרעניש? אַלץ האָט דאַמאָלס אויסגעזעהען אַזוי גרויזאַם, אַזוי מעכטיג-סטיכיש, ווילד און אונבעקאַנט.

עס האָט אָנגעהויבען טאָגען, די זון פון שפעטען זומער האָט זיך אַרויסגערוקט פון די שווייגענדיגע וועלדער. איך האָב גענוי איצט געזעהען די שכנים מיינע, זייערע אָנגעשראָקענע אויגען. יעדער איינער פון זיי האָט זיך פשוט געסטאַרעט אויסצוזעהען אָרעמער, נעבעכדיגער, דאַמאַלס וועלען די „קאַנטראַלערען" זיין צו זיי מענשליכער...

.2

שוין ליכטיג אויף די פעלדער. איך בין שוין אויף יענער זייט. אויף אַ פוהרעל ליגען מיינע צוויי טשעמאָדאַנעס און נאָך פעקלעך פון אַנדערע וואַנדערער.

פוהרען... פון אַלע זייטען האָבען פערדלעך געשלעפּט די איבערגעפולטע פוהרען מיט די גערעטעוועטע פעקלעך.

די פּאַסאַזשירען זענען נאָכגעגאַנגען. מען איז געווען אויפגעמונטערט און מען האָט זיך אָנגעהויבען בעריהמען:

— זיי האָבען געזוכט ביי מיר און האָבען גאָרנישט געפונען — דערביי נעהמט דער מענש אַרויס אַ גרויסען ברילאַנט.

דער צווייטער ווייזט גאָלד, דער דריטער — ווערט־פּאַפּירען און ווידער גאָלד, ברילאַנטען.

מען האָט זיך אַזוי בעריהמט, ביז איינער האָט זיך אָנגערופען:

— מענשען, הערט זיך אויף צו שפּילען מיט אייערע ברילאַנטען, איהר פערגעסט, וואו איהר זענט אין דער וועלט.

— וואָס איז?

— מיר זענען דאָ אויף דער נייטראַלער זאָנע. דאָ אויף דעם פּאַס ערד עקזיסטירט נישט קיין געזעץ, קיין שוץ...

— דאָ זענען פאַרהאַן באַנדיטען...

— יענע וואָך האָט מען דערשטיקט עטליכע מענשען.

איצט איז מען שטיל געוואָרען, מען האָט גענומען קוקען מיט פערדאַכט איינער אויפן צווייטען.

איך בין נאָכגעגאַנגען נאָכן וואָגען, מיינע צוויי אָרעמע פעקלעך האָבען אויפגעהערט מיך צו אינטערעסירען. איך האָב אָנגעהויבען אַלץ צו פערגעסען, אַלע רעוואָלוציעס און איבערלעבונגען... מיך האָט אָנגעהויבען ציהען צום שלאָף. דער ווייטער הימעל, מיט די שפּיצען פון די וועלדער, אַלץ האָט זיך גענומען איינקלעפּען אין די אויגען, עס האָט געצויגען צו דער ערד: אויסציהען זיך און שלאָפען. קאָן דען זיין אַ גרעסערער גן־עדן?

שלאָפען, שלאָפען... און דאָ שלעפט זיך אַ מענש נאָך אַ פוהר, אויף וועלכער עס ליגען זיינע צוויי טשעמאָדאַנעס מיט אַ ביסעל וועש, בגדים און ביכער.

עטליכע מאָהל האָבען זיך די אויגען צוגעמאַכט, איך בין שיער נישט אומגעפאַלען אין שפרייזען. איך מונטער זיך אויף אַ רגע אָב און נעהם האַסטיג אָניאָגען די פוהר.

דערווייל דערוויסען מיר זיך, אַז אַהין, וואוהין מיר פאָהרען, קאָן מען נישט אַריין, ווייל די דייטשען פערהאַלטען אויף דריי וואָכען קאַראַנטין, און דאָס שמעקט קיינעם נישט — מיר אויך נישט. מיר הויבען אָן בלאָנדזשען.

איך אַליין... מיר איז אַלץ איינס, זאָל זיין ביי די דייטשען זאָל זיין קאַראַנטין. נאָר מענשען רעדען אָב, און דערצו נאָך ליגען מיינע טשעמאָדאַנעס אין דער שותפות'דיגער פוהר.

מען האָט זיך אויסגעזעצט אויפ'ן פעלד, מען האָט געוואָלט אויסרוהען אַביסעל די פערד, דערווייל האָט מען עפעס צוגעביסען, איינער האָט געהאַט אַביסעל בראָנפען, האָב איך אויך פערזוכט. איך בין געוואָרען אויפגעמונטערט, דאַכט זיך, אַז דער שלאָף איז אינגאַנצען אַוועק.

נאָר וואוהין פאָהרט מען?

אויפ'ן וועג האָט זיך בעוויזען אַ לעדיגער וואָגען. דער פויער, דער פוהרמאַן האָט פאָרגעלעגט:

— ווער עס וויל, דער קאָן מיט מיר מיטפאָהרען, איך פאָהר קיין סומי און דאָ וועלען די דייטשען סיי-ווי-סיי נישט אַריינלאָזען.

איך האָב איינגעשטימט. מענשען זענען צו מיר צוגעשטאַנען:

— אַ סכנה, איינער אַליין, דאָ קוילעט מען מענשען. — איך וויים נישט פאַרוואָס איך האָב זיך אַזוי איינגעשפאָרט דאַמאָלס, איך האָב אַריבערגעשלעפט מיינע טשעמאָדאַנעס און אַוועקגעפאָהרען אויף די לעדיגע סטעפ-פעלדער צווישן קורסק און כאַרקאָוו...

.3

איך בין אָבגעפאָהרען אַ צוויי קילאָמעטער, בעווייזט זיך אויפ'ן וועג אַ מענש, ער האָט אויסגעזעהן ווי אַ פאַבריק-אַרבייטער. ווען דאָס פיהרעל האָט זיך דערנעהנטערט, ווינקט ער זיך איבער מיט מיין בעל-עגלה און קריכט אַרויף צו איהם אויף די קאָזלעס.

זיי שושקען זיך עפּעס.

טויט-קאָלט איז מיר געוואָרען און באַלד בעגיסט מיך אַ שווייס. דאָ אויף די פעלדער איז נישטאָ קיין שוץ, קיין געזעץ...

די מענשען זענען גערעכט געווען. זיי האָבען געזאָגט, איך זאָל נישט פאָהרען.

אָבער עס געדויערט. מיר פאָהרען, מיר פאָהרען און זיי טהוען מיך גאָרנישט.

בערוהיג איך זיך אַביסעל און אין דער בערוהיגונג קומט ווידער מיין מיעדקייט, מיין שוואַכקייט – איך וויל שלאָפען. איך בעהם זיך שאָקלען אויף דער פוהר, נישטאָ זיך אַ'ן וואָס אָנצושפאַרען. איך וויל שלאָפען. די גלידער זענען שוין איינגעשלאָפען, נאָר דער קאָפּ, די אויגען קוקען צו די צוויי מענשען און איך בעמערק: זיי דרעהען-אום די קעפּ און קוקען צום אָרט, וואו איך זיץ, אויף מיר קוקען זיי. איך ציטער-אויף, אָבער בלויז אַ רגע, דער שלאָף ציהט און די פוהר טרייסעלט. עס וועקט זיך אויף אַ פוס, אַ זייט, דער קאָפּ מיינער שאָקעלט זיך, ווי אַנ'אונטערגעשניטענער, און די צוויי אויף די קאָזלעס וואַרפען כסדר בליקען, דרעהען אום די קעפּ און קוקען צו מיין אָרט געהיים, פאַרשענד.

זיי ווילען מיך דערהרג'ענען.

זאָלען זיי דערהרג'ענען.

עס איז פאַרהאַן אַ בעסערע זאַך ווי לעבען... שלאָפען. די אויגען ביי מיר זענען האַלב-אָפען, האַלב-פערמאַכט, איינגאַנצען פער-מאַכט און ווידער האַלב-אָפען.

איך האָב זיך אַביסעל אָבגערוקט פון מיין פּלאַץ. איינגעקאָר-טשעט די הענד, די פיס, דעם גאַנצען קערפּער – נישט איך האָב דאָס געטהון, נאָר דער אַלמעכטיגער שלאָף האָט מיט מיר געקירעוועט.

איך האָב עפּעס געטראַכט פון די צוויי געהיימע מענשען, איך האָב עפּעס געפיהלט דעם שוידער פון אומקומען, נאָר דאָס איז נישט געווען דער עיקר, ווייל איך האָב קיין קראַפט נישט געהאַט צו רעאַגירען אינגאַנצען, האָב איך גאָרנישט רעאַגירט.

איך בין איינגעשלאָפען אויף דעם קורצען וואָגען.

איך בין לאַנג אַזוי געשלאָפען, אַסך שעה'ן, אויף די פעלדער פון הפקר...

מען האָט מיך אויפגעוועקט אין אַ שטאָדט אויף אַ בייגאַכטיגען מאַרק. איך לעב.

— וואו בין איך?

— אין סומי...

איך האָב שפּעטער אויסגעפרעגט ביי די צוויי מענשען, איך האָב דערצעהלט מיין שרעק און ווי דער שלאָף האָט מיר געראַטעוועט פון שרעק.

זיי האָבען זיך פונאַנדערגעלאַכט.

דאָס זענען געווען קאָנטראַבאַנדיסטען.

אונטער דעם אָרט, וואו איך בין געזעסען אין וואָגען, זענען געלעגען פלעשער שנאַפּס און עטליכע שטיקלעך קליידער-שטאָף.

אָלגאַ באַגאַטאָווא.

1.

בייטאָג, ווען גאַנץ מאָסקווע האָט אויפגעציטערט פון דער פלוצלינגדיגער שיסעריי, ווען איינער ביים צווייטען האָט געפרעגט, „וואָס קומט דאָ פאָר", און קיינער האָט נישט געוואוסט אייגענטליך, וואָס עס איז געשעהן, — אין דעם מאָמענט זענען אויך די רייכע שכנים פון „סקאַטערטני פערעאולאָק" אַרויסגעלאָפען אויף דער שמאָלער גאַס און גענומען זיך צוהערען און פרעגען ביי די פאַרביילויפערס:

— וואָס איז געשען? פון וואַנען לויפט איהר? וואו שיסט מען?

די מענשען, די איינצעלנע פאַרשוינען האָבען געענטפערט מיט האַלבע פראַזען, נישט דערזאָגט דאָס, וואָס זיי האָבען אָנגעהויבען צו רעדען און אַנטלאָפען ווייטער, פערשוואונדען געוואָרען אין דעם משונה'דיגען אַלט-מאָסקווער קוואַרטאַל „אַרבאַט", אין דעם לאַבירינט פון די קרומע, שטומע געסלעך, וואו עס האָבען געלעבט די רייכסטע פאַבריקאַנטען און סוחרים.

די שכנים פון הויז נומ: דריי זענען געשטאַנען און אָבגעוואַרט אַ שטיקעל ידיעה, וואָס זאָל זיי קלאָר מאַכען די געשעהענישען. ביי זיי אין די אויגען איז געווען שרעק, אונרוהיגקייט, און אין דער

זעלבער צייט אַ געוויסע נייגעריגקייט, וועלכע פערלאָזט נישט דעם מענשען, אין דער גרעסטער סכנה, אַ פרימיטיווע נייגעריגקייט פון קינדער, וועלכע פרעהען זיך מיט'ן פייער, וואָס פערברענט זייער טאַטענס הויז.

די טהיר פון אונטערשטען אַריינגאַנג איז געווען אָפען, פון אונטערשטען גאָרן, פון העכסטען – אַלע האָבן זיך ביסלעכוויז אַרויס־גערוקט אויף דער גאַס, אַפילו די דינסטען, אַפילו דער טרייער שווייצאַר פון די שכנים, דער ברייטפלייציגער מיקיטאַ, וועלכער איז שטענדיג געזעסען אויף דער שטוהל ביי דער ווינדע און געהאַלטען אין איין בעגריסען: „זדראַסטוואויטע, העלענאַ מאַרקאָוונאַ!" „זדראַסט־וואויטע, אַלעקסאַנדער יאָסיפאָוויטש!"

די שיסעריי איז געגאַנגען פון ווייט, הילכיג-טויב ביקסען און פולעמיאָטען... מענשען זענען וועניגער געוואָרען, מיט אַמאָל האָט זיך דאָס לעבען פון די גאַסען אָפּגעשניטען; די טראַמווייען האָבען אויפ־געהערט צו קלאַפּען און צו שייערן די שינעס, דראָשקעס פאָהרען נישט, מענשען שפּרייזען נישט.

ס'איז געוואָרען שטיל, מיט פּחד און מיט יום־טוב'דיקייט איז פול געוואָרען די שפּעטיגע הערבסט־לופט.

אין סאַמע מיטען ברען פון וואָכעדיגען לעבען איז אַריין אַ שטראָם פון ענדערונג. די קוילען האָבען ווייט געפּלאַצט און געלע־כערט, כסדר געלעכערט דעם גרויסען לאַנגווייליגען מאָנאָטאָן פון נעכטען, פון עהערנעכטען...

פּלוצלינג...

דאָס וואָס האָט אַזוי ווייט אָבגעהילכט, די שיסעריי, דער קוילען-פּויק איז דורכגעלאָפען אַלע ווייטע גאַסען און געסלעך און מיטאַמאָל אויסגעשאָטען, געפּלאַצט אויף סקאַטערטני נומ. דריי. אָט דאָ נאָהנט, איבער די קעפּ און הייזער, איבער די נשמות פון די נייגעריגע, וועלכע האָבען זיך ביז איצט צוגעהערט, וואָס „דאָרט" קומט פאָר. איצט האָבען זיי דערפיהלט, וואָס „דאָ" קומט פאָר...

צעבראָכענע שויבען האָבען גענומען פאַלען און קלינגען אויפ'ן ברוק, שטיקלעך טינק פון די מויערן, פּרעסקעס, געזימסלעך און נאָכ־אַמאָל שטיקלעך גלאָז...

די, דער, יענער... אַלע האָבען גענומען שרייען און מעהר פון אַלעמען האָט געשריגען מיקיטאַ:

— אַריין, אַריין, גאָספּאָדאַ!

אַ סעקונדע האָט גערויערט און אַלע האָבען זיך אַריינגעשפּאַרט אין קאָרידאָר בּיי די טרעפּ... און פון די טרעפּ זענען געלאָפען די שכנים, וועלכע זענען אויפען גאַס פריהער נישט געווען.

אַלע האָבען געשריגען, אַלע האָבען גערעדט:

— בּיי אונז צוהאַקט אַלע שויבען...

— די וואַנד צולעכערט...

— פערוואונדעט אַ קינד...

— בּיי אונז צושמעטערט די שפּיגעל, דעם שראַנק...

— קיינעם נישט פערוואונדעט?

— געלויבּט דער אויבּערשטער, אַלע געבּליבּען גאַנץ. בּלייכע זענען די מענשען שטום געוואָרען אויף אַ רגע, עס האָט זיך דערהערט אַ שטילער „האָספּאָדי!״ די קריסטען האָבען זיך גע׳צלמ׳ט...

2.

אונטען אין פּאָדערהויז, אין קאָרידאָר, זענען געווען גלעזערנע טהירען, עס האָט זיך גוואַלדיג געוואָלט אַרויסקוקען, דערגעהן, וואָס עס טהוט זיך אויף דער גאַס, נאָר קיינער האָט נישט געוואַגט צוגעהן צו דער טהיר. מען האָט געקוקט אויף דער טהיר מיט שרעק... אָט בּאַלד וועט ווער אַריינגעהן א גרויזאַמער, אַ בּייזער, אין בּיידע הענד וועט ער האַלטען רעוואָלווערען, נאָך איהם וועלען געהן אַנדערע מיט בּלייכע פּנימ׳ער, מיט צעפלאַטערטע האָר, מיט די צעהן וועלען זיי קריצען... נעכטען, עהערנעכטען זענען זיי געווען איינצעלנע, צעוואָרפענע, צעשפּרייטע... היינט האָבען זיי זיך פעראייניגט, אַלע צוזאַמען, מיט פייער און שווערד... נעכטען האָבען זיי גערעדט אויף די בּולוואַרען, אויף אַלע עסטראַדעס, וואו מענשען האָבען זיך געפונען. און אין זייערע אַלע רייד, אין אַלע אויפרופען און אויסגעשרייען איז געווען איין לאָזונג: „די נקמה איז צייטיג געוואָרען״

און איצט קומען זיי נאָך נקמה. די קוילען קנאַקען.

עפּעס זענען שטיל געוואָרען אַלע קלאַנגען פון דער וועלט, אַלע ווייטע און נאָהנטע עכאָס... בלויז די קוילען, נישט מעהר, ווי די קוילען לאָזען זיך הערען.

שטילער!

אין קאָרידאָר איז אַ ציטער דורכגעגאַנגען, עמיצער האָט גע-נומען קלאַפּען אין טהיר, רייסען זיך מיט אַלע כּוחות אין טהיר אַריין. און די טהיר איז געווען געשלאָסען, און פינסטערליך איז שוין געווען.

מען האָט די ערשטע רגע נישט געקאָנט דערגעהן, ווער דאָס איז, האָט דער אַלטער, טרייער מיקיטאַ זיך צוגערוקט געהנטער, צו-געגאַנגען ביז צו די שויבען, וואָס צו איהם האָט מען גערעדט האָט קיינער נישט געהערט, נאָר אַלע האָבען גענוי געהערט, וואָס מיקיטאַ האָט געענטפערט:

— מען קאָן נישט, מען טאָר נישט, געהט צו זיך אין דערהיים!

אין טהיר האָט מען ווידער געקלאַפּט, האַסטיגער, בייזער, אונגעדולדיגער און עס האָט זיך דערהערט אַ וויינענדיגער קול פון... אַ פרוי:

— לאָזט אַריין מענשען! זייט נישט מערדעריש!...

— מיקיטאַ, לאָז אַריין!

— מיקיטאַ, לאָז...

אַלע זענען צוגעשטאַנען צו איהם, ביז ער האָט בעוויליגט אַריינצורוקען די האַנד אין קעשענע, לאַנגזאַם אַרויסגענומען דעם שליסעל און לאַנגזאַם געגומען אָבשליסען, פּונקט ווי דאָס וואָלט פאָרגעקומען אין יעדען געוועהנליכען טאָג, נישט היינט, ווען פון דער רוהיגער שטאָדט איז געוואָרען אַ בלוטיג שלאַכט-פעלד.

ער האָט אויפגעעפענט די טהיר און עס איז האַלב אַריינגע-גאַנגען, האַלב אַריינגעפאַלען אַ יונג מיידעל, רייך אויסגעפּוצט, די אויגען האַלב-פערוויינט, נאָר אַ שמייכעל האָט שוין געטרוקענט איהר טרעהר. זי האָט געפרעגט:

— וואָס האָט איהר מורא געהאַט פאַר מיר?

מען האָט זי בעטראַכט.

אַ יונג פּנים מיט עטוואָס טונקעלע ברעמען. פון אונטער דאָס היטעלע האָט זיך געריסען מיט קאַפּריז אַ גאָלדענע בלאָנדקייט, אין די אויגען האָט זיך טיף-טיף איינגעגעבערט אַ שטייפע בלויקייט, אַ בלויקייט, וואָס לעבט איבער אַלטקייט און שימעל, ווי די עכטע בלויע שטיינער, וואָס אַפילו פייער פערניכטעט זיי נישט.

זי האָט איבערגעריסען דאָס שווייגען, וואָס האָט געהערשט אַרום איהר:

— איך בין געגאַנגען לערנען מוזיק און זיי מאַכען דאָ רעוואָלוציעס, אַז מען וועט אויפהערען צו שיסען, וועל איך געהן אַהיים, איך וואוין אויף „סאַדאָווע“.

נאָר עס האָט נישט אויפגעהערט, וואָס טונקעלער ס'איז געוואָרען, אַלץ שטאַרקער האָט זיך געלאָזט הערען די שיסעריי. עס איז געקומען אַ שווערער כּחד, נאָר דערווייל איז נאָך אַלץ די נייגיריגקייט שטאַרקער געווען פאַר'ן שרעק און מען האָט כּסדר געפרעגט ביי דער נייגעקומענער, וואָס זי האָט געהערט און וואָס זי האָט געזעהן, אויף וועלכע גאַסען זי איז פאַרביי געגאַנגען.

זי האָט זיך נישט געלאָזען בעטען:

— מען זאָגט די „באָלשעוויקעס“, מען זאָגט די „מענשעוויקעס“. וואָס ווייס איך דאָרט? איך האָב געהערט שיסען, אַלע זענען געלאָפען, בין איך אויך געלאָפען, איך האָב פערלוירען איין מוזיק-טעקע, נעבען מיר איז געלאָפען אַ יונגעל מיט ציישונגען, איז ער געפאַלען און גענומען וואַרפען מיט די הענד, מיט די פיס. דערנאָך האָב איך געזעהן אַ צווייטען פאַלען... אָרימע מענשען!

עס האָבען אַלע בעמערקט, ווי די נאַכט איז אָנגעקומען, עס האָבען אַלע בעמערקט, אַז די היינטיגע שיסעריי האָט צעשטערט זייער געוועהנליך לעבען, זייער רוהיגקייט, מען האָט געפיהלט די גרויסקייט פון מאָמענט, נאָר איין מיקיטאַ האָט עס פאָרמולירט אין איין וואָרט, ער האָט אַ קוקט געטהון צו דער גאַס און אַרויסגעברומט דורך דער ברייטער באָרד:

— ס'איז נישט געוועהנליך! און צוגעשאַקעלט מיט זיין רונדען קאָפּ... — נישט געוועהנליך!...

.3

דאָס לעבען פון הויז נומ. דריי איז איצט געגאַנגען אויף די טרעפּ. אין די צ מערן איז געווען אַ סכנה צו בלייבען. די קוילען זענען כסדר געפלויגען און געלעכערט די פענסטער, דאָס מעבעל... מענשען זענען בעוועגליך און פלינק, מענשען האָבען זיך קלוג אויסגעהיט.

מען האָט אַראָבגעשלעפּט אונטען אין פּאָדער־הויז אַלע מאַטראַצען און קאַנאַפּעס, מען האָט אימפּראָוויזירט געלעגערס און אַ נאַכט, אַ טאָג איז אַוועק: דאָס געוועהנליכע איז געוואָרען געוועהנליך. דאָס פרעמדע מיידעל מיט די טיף־בלויע אויגען איז דאָ פערבליבען. זי האָט דאָ געמוזט פערבלייבען, ווייל גאַס און וועלט איז אָבגעשניטען געוואָרען.

דאָס מיידעל — אָלגאַ באָגאַטאָוואַ האָט זי געהייסען, — אַ טאָכטער פון אַ בעוואוסטען אַקטיאָר, אַנ׳איינציגע טאָכטער, וועלכע האָט געהאַט מעהר קאַפּריזען, ווי האָר אויף דעם בלאָנדען קאָפּ.

זי האָט זיך גיך צוגעפּאַסט צו דער נייער לאַגע. זי האָט באַלד איבערגעצעהלט, וויפיעל יונגע־לייט דאָ זענען פאַרהאַן אין הויז נומ. דריי, זי האָט זיי אַלע מאָביליזירט, און דאָרט, וואו איהר געלעכטערל האָט אָבגעקלונגען, אין יענעם אָרט איז שוין לאַנגוויילינג נישט געווען. זי פלעגט אַלעמען צונויפרופען, אַלע פלעגען איהר נאָכגעהן.

די רייכע זיהנדלעך האָבען געגומען אייפערן איינעם צום צווייטען און די טאַטעס האָבען אויך נישט געשוויגען... די גאַס האָט אויפגעהערט צו שרעקען, מען האָט נישט געזאָרגט וועגען דעם און די סכנה איז דאָך געווען — אין פייער פון קאַמף האָט געקאָנט פּאַסירען, אַז גאַנצע הייזער זאָלען אויסגעשאָכטען ווערען און דאָס הויז נומ. דריי אויף „סקאַטערטנע“ איז געווען פעררעכענט פאַר אַ הויף פון עכטע בורזשויען...

אָבער אָלגאַ באָגאַטאָוואַ האָט געהאַט אַ געלעכטערל, וואָס האָט אַלץ געלאָזט פערגעסען. אפשר איז גוט געווען און אפשר שלעכט, וואָס די סכנה האָט איהר דאָ אַהערגעבראַכט..

פאַרוואָס זענען אַלע מענער אַזוי אונרוהיג געוואָרען? וואָס איז געשעהן? די סכנה איז הייגט נישט גרעסער און נישט קלענער

געוואָרען, ווי נעכטען, נאָר דער סוד איז, וואָס אָלגאַ האָט זיך אָפּגעטיילט מיט איינעם און איז אַרויפגעגאַנגען אויף אַ העכערען שטאָק. זיי זיצען דאָרט אויף די טרעפּ און שמועסען, און ווער ווייס? אפשר קושען זיי זיך...

מען האָט זי שוין עטליכע מאָל גערופען:

— אָלגאַ, וואָס זיצט איהר דאָרט אויבען? קומט אַראָפּ אונטען.

— מיר איז דאָ גוט — ענטפערט זי פון די אויבערשטע טרעפּ און אַ געלעכטער קייקעלט זיך ביז'ן אונטען.

— דאָרט איז סכנה, די שיסעריי הערט נישט אויף.

— טאָ קומט אַרויף מיך ראַטעווען...

געהט מען אַרויף צו איהר און מען נוצט אויס אַלע אַרגומענטען, אַבי זי זאָל אַראָפּגעהן אונטען, זאָל זי אַראָפּגעהן, זאָל זי זיין מיט אַלעמען צוזאַמען, אַבי נישט מיט איינעם. איהר שמייכעל זאָל נישט געהערען צו איינעם, איבערהויפּט היינט, אין די טעג פון סכנה, ווען פון אַלע אָפּגעזונדערטע וואוינונגען איז געוואָרען איין גרויסע משפּחה, איין פעראייניגונג.

און ביינאַכט, ווען אַלע ווילען זיך לעגען שלאָפען, וויל אָלגאַ נאָך בלייבען אויפן קאָרידאָר, אונטען ביים סאַמע טהיר...

חברה קוקען זיך איבער. מיט וועמען האָט זי דאָ אָפּגערעדט? און איינער צום צווייטען איז אייפערזיכטיג, זיצט מען אזוי אַריין ביז שפּעט אין דער נאַכט, איינער געטרויט נישט דעם צווייטען. מען זיצט און מען הערט ווי די פּולעמיאָטען בילען, אין קאָרידאָר איז פינסטער, צוליעב פאָרזיכטיגקייט צינדט מען נישט אָן קיין פייער...

וויל מען דערגעהן צי יעדערער האַלט זיינע הענד ביי זיך? צי עמיצענס פינגער שפּילען זיך נישט מיט אָלגאַ'ס פינגער?

ס'איז אַ וועלט פאַר זיך... און הינטער דער וואַנד ברעכט זיך די גרויסע וועלט, וועלכע שלינגט איין אַלע קליינע וועלטעלעך אין איהר שטראָמיגען אָפּגרונד...

.4

וואָס דאָרטען קומט פאָהר אין יענע ווייטערדיגע גאַסען האָט קיינער נישט געוואוסט. די בעלאַגערונג האָט געדויערט, פלעגט ווער צוגעהן צום פענסטער האָט ער מעהר נישט געזעהען, ווי שטיקלעך געזימסען פון שכנ׳ישע הייזער פליהען אויף דר׳ערד, ווי אַ נישט זעעדיגע האַנד וואָלט זיי געצופט; דאָס האָבען די קוילען געאַרבייט.

דער פיערטער טאָג. ביי אַלעמען זענען פערטעמפט געוואָרען די געפיהלען, מיעדע איז מען אַרומגעקראָכען אויף די טרעפ אַראָב און אַרויף.

פרעהליך און לוסטיג איז געווען גאָר אונטען ביי מיקיטינ׳ען דעם קאָרידאָר-דיענער אין קעלער. דאָרטען האָט מען צונויפגעקליבען אַלע קינדער פון גאַנצען הויז, מען האָט דאָרט אַראָפגעטראָגען זייערע שפּיעלצייגען, אַלע קינדערשע פערדלעך, ליאַלקעס, אָנגעשטאָפּטע חיות, וואַגאָנעלעך און לאָקאָמאָטיוועn מיט מעכאַניזמען. די קינדער האָבען זיך געשפּיעלט און געשריגען, זיי האָבען קיין מאָהל אַזוי פיעל פרייהייט נישט געהאַט. אונטען אין קעלער איז אַפילו נישט צוגעקומען די שיסעריי. דאָס קלאַפּען פון די פּולעמיאָטען און ביקסען — זיי, די קליינע האָבען גאָרנישט געזאָגט.

די גרויסע האָבען אויך פיעל מאָהל פערגעסען, וואָס אויף די גאַסען קומט פאָר. אַנ׳אָבגעשלאָסענע וועלט איז יעדעס הויז געווען.

מען האָט געשפּיעלט אין קאָרטען.

מען האָט זיך געטיילט מיטן שפּייז, דערביי האָט איינער דעם צווייטען חושד געווען, אַז יענער בעהאַלט עפּעס פון איהם, די בעל-הביתטעס האָבען זיך בעקלאָגט, אַז זיי האָבען שוין באַלד קיין צוקער נישט, קיין מעהל נישט.

מיקיטאַ איז אַרויסגעגאַנגען און אַלעמען געטרייסט, אַז פון הונגער וועט מען נישט שטאַרבען, ווייל אין קעלער ליגען קאַרטאָפעל, עס וועט סטייען אויף דעם גאַנצען ווינטער פאַר אַלעמען.

— אָבער, ווי לעבט מען מיט בלויז קאַרטאָפעל?

— מען לעבט... האָט מיקיטאַ געענטפערט און אין זיין קול האָט אָבגעקלונגען בטחון און זיכערקייט.

איינע איז געווען, וואָס האָט זיך נישט געלאַנגווייליגט. די פלאָנדע מיידעל אָלגאַ באָגאַטאָווא. זי האָט דאָ פערבלאָנדזשט צופע־ליג. ווען מען האָט אָנגעהויבן שיסען איז זי דאָ אַריינגעלאָפען.

איצט איז זי שוין נישט קיין פרעמדע. זי קען אַלעמען, רופט יעדען מיט'ן נאָמען, שפיעלט זיך מיט די קינדער, און די קינדער שפיעלען זיך מיט איהר.

איינמאָהל בעת מען האָט גערעדט וועגען דעם שוידער פון די גאַס־שלאַכטען, וועגען בלוט און אַכזריות, האָט זי זיך אָנגערופען:

— מיך וועלען זיי נישט ריהרען...

— מיט וואָס זענט איהר אַזוי זיכער?

— איך... איך וועל אַ קוק געבען אויף זיי מיט מיינע בלויע קוקערס, אין זייערע בייזע נשמות וועל איך אַריינקוקען... זיי וועלען מיך נישט ריהרען.

מען האָט געקוקט אויף איהר. מען האָט זיך געפרעהט מיט דער זיכערקייט פון דעם פרעמדען מיידעל און יענע האָט געאַרבייט מעשים. זי האָט די אַלע מענער, וואָס זענען דאָ געווען דורכגעטאַ־סירט, ווי קאָרטען, מיט דעם מיט יענעם געשפיעלט, געפלירטעוועט און צום סוף זיך אויסגעקליבען איינעם, אַ יונגען אַדוואָקאַט, אַ בלאָנדער שווייגענדיגער יונגערמאַן. זי האָט זיך אָנגעהויבען מיט איהם אַלץ מעהר אָבזונדערען. די איבעריגע האָבען דאָס צוגעקוקט און געביסען פון כעס די ליפען. זי האָט נישט געמאַכט קיין סוד פון איהר געפיהל צו וולאַדימיר איוואַנאָוויטש טיכאָנאָוו, אַזוי האָט גע־הייסען דער יונגער אַדוואָקאַט:

— איהר ווייסט, חברה, איך האָב זיך פערליעבט אין איהם. דאָס וועט זיין די אינטערעסאַנטסטע ליבע אין דער וועלט, אין דער שוים פון דער רעוואָלוציע, אין סאַמע ברען פון פייער, אונטער די קוילען איז געבוירען געוואָרען אונזער ליעבע.

וואָס רעדט זי דאָס אַרויס? וואָס פייניגט זי מענשען, אַלע זע־נען דאָך אין איהר פערליעבט, געוואַלד! וואָס רעדט זי אַזוי הויך וועגען דעם?

5

איהר ליכטיגער קאָפּ האָט געשוועבט אויבען און אונטען. אויף די טרעפּ, אין קאָרידאָר, אין קעלער, איהרע טיעף-בלויע אויגען פלעגען זיך בעווייזען און איבערלאָזען אין די טונקעלע ווינקעלעך און אָנגעשראָקענעם הויז אַ ביסעל בלויקייט. באַלד ענטלויפט זי און בעהאַלט זיך ערגיץ מיט „איהר" וולאַדימיר איוואַנאָוויטש. פערליערען זיי זיך, רופט זי:

— וולאַדימיר איוואַנאָוויטש, וואו זענט איהר?

און עס קלינגט איהר קול און מונטערט און פרעהט. עס זאָגט, אַז ביי אַלע רעוואָלוציעס וועט די יוגענד נישט אָבשטאַרבען און מענשען וועלען זיך ליעבען, מענשען וועלען בענקען און שטרעבען.

דריי טעג, פיער טעג זענען אַריבער. די שרעק איז געוואָרען מאָנאָטאָן אַזוי, ווי די שיסעריי... נו, און וואָס ווייטער? עס וועט זיך גאָרנישט בייטען?

אויפ'ן פינפטען טאָג האָט זיך אָנגעצונדען אַ הויז, דער פירשטין באגאריאנא'ס הויז, וועלכעס איז געשטאַנען געגענאיבער.

און דאָס איז דאַכט זיך נויטיג געווען, עס האָט זיך געפאָדערט אַנ'עפעקט. אַ רעוואָלוציע אָהן פייער — וואָס פאַר אַ רעוואָלוציע איז דאָס?

אַ סך פון די שכנים זענען אַרויפגעלאָפען אויפ'ן העכסטען שטאָק און פון די פענסטער אַרויסגעקוקט. די, וואָס האָבען נישט מורא געהאַט פאַר דער שיסעריי, זענען פון פענסטער נישט אָפּגעטרעטען... פייער רייניגט, פייער מונטערט, פייער האָט עפּעס אַ סוד אין זיך, מען האָט געקוקט אויפ'ן פייער און מען וואָלט געוואָלט דערגעהן ביי איהם, ווי לאַנג דאָס וועט געדויערען און וואָס וועט פון דעם אַרויסקומען.

און די אָלגאַ באָגאַטאָוואַ איז געשטאַנען צוגעטוליעט צו איהר וולאדימיר איוואַנאָוויטש און געקוקט אויפ'ן פייער, געשוויגען.

— גוט אַזוי!

— וואָס איז גוט, אָלגאַ! מיט וואָס פרעהט איהר זיך אַזוי?

— איך וויל, עס זאָל ברענען, איך האָב ליב פייער!

— אַ משוגענע קאָן דאָס נאָר פערלאַנגען...

און זי האָט זיך גענומען פערענטפערען:

— איך ווייס, אַז דאָס איז נישט פיין פון מיין זייט, נאָר איך זאָג שטענדיג דעם אמת, איך זאָג עס אייך איצט. איך ווייס נישט פאַרוואָס, נאָר איך וויל עס זאָל ברענען... זי האָט זיך גענומען פאַנטאַזירען:

— דאָס פייער וועט זיך אַריבער אויף לינקס און אויף רעכטס, עס וועט זיין ליכטיג איבער גאַנץ מאָסקווע...

מיקיטאַ האָט אויף איהר בייז אַ קוק געגעבען.

— און די צערקוועס, וויל די באַרישניע, זאָלען ברענען? האַ! די צערקוועס זאָלען אויך ברענען, „סטראַסטנאָי“ זאָל ברענען, „וואַסילי בלאַזשעני“ זאָל ברענען?

זי האָט אויף איהם אַ קוק געגעבען און זיך דערשראָקען פאַר זיין בייזען קול.

— ניין, איך שפּאַס... זי האָט זיך גענומען צלמ׳ען.

דאָס פייער האָט נישט געהערט נישט מיקיטאַ׳ן און נישט דאָס זאָרגלאָזע מיידעל. עס האָט געשלונגען שטיקער מויער, פון די פענסטער איז עס געקראָכען און עס האָט זיך אויסגעדוכט, אַז דאָס פייער איז דאָרט לאַנג בעהאַלטען געלעגען אין די וועגד פון דער פירשטינ׳ס הויז, איצט איז געקומען זיין צייט...

אַ צווייט הויז האָט שוין געברענט און די פלאַמען מיט׳ן געדיכטען רייך האָבען אַריינגעפיהרט אַלעמען אין טעות. מען האָט געמיינט, אַז האַלב מאָסקווע ברענט שוין.

אַלע האָבען געקוקט נייגעריג, מיט אַמאָל דערהערט זיך מיקיטאַ׳ס בייזער קול:

— אַך, זאָל אייך דער נישט-גוטער...

מען קוקט זיך אַרום און...

אָלגאַ באָגאַטאָוואַ קושט זיך מיט דעם יונגען אַדוואָקאַט. זיי האָבען געטראַכט, אַז אַלע זענען פערנומען מיט׳ן פייער, וועט מען זיי נישט בעמערקען... מיקיטא איז פאַר כעס אַראָב דער ערשטער.

.6

די זעקסטע נאַכט איז צום אָנהויב דורכגעגאַנגען גאַנץ רוהיג, אַלע האָבען זיך צונויפגעקליבען ביי איינעם פון די שכנים אין פּאַרטער, מען האָט אָנגעצונדען אַלע עלעקטרישע לאָמפּען, מען האָט פעסט פערהאָנגען די פאָרהאַנגען און פערבראַכט. געזונגען, געשפּילט, געטאַנצט.

פון צייט צו צייט פלעגט זיך ווער אָברייסען און אַ קוק געבען אין קאָרידאָר, צי די גאַס קעהרט זיך נישט איבער. ער פלעגט קומען צוריק און אַ סך מענשען בעפאַלען איהם מיט דער פראַגע:

— וואָס? וואָס הערט זיך? און שטענדיג איז געווען דער זעלבער ענטפער:

— מען שיסט!

דאָס שיסעריי איז געוואָרען אַ געוועהנליכע נודנע געשעהעניש. און אָלגאַ באָגאַטאָוואַ האָט נאָר געהאַט איין פראַזע:

— עס מוז ברענען, אויב עס ברענט נישט, איז דאָס נישט קיין רעוואָלוציע. די נעכטיגע שרפה איז היינט שטילער געוואָרען, דער הימעל איז געווען רויט, פייער-צונגען האָבען געגלעט די סקעלעטישע ווענד פון די אויסגעברענטע מויערען, אָבער דאָס פייער איז גרעסער נישט געוואָרען, עס האָט זיך געפיהלט זיין אָהנמאַכט.

מען איז געגאַנגען שלאָפען שפּעט. אַלע פּייערען האָבען זיך פערלאָשען און אויף די טרעפּ האָבען זיך אויסגעלעגט די מענער, אין אונטערשטען צימער נעבען דער ווינדע האָבען זיך געמאַכט אַ בעקוועמער געלעגער די פרויען...

און מערקווירדיג: געשלאָפען איז מען גאַנץ געשמאַק אין יענע גרויסע טעג פון איבערקעהרעניש, דער טאָג איז געווען שווער, אָבער ביינאַכט פלעגט עס אַלץ פערשוואונדען ווערען.

פלוצלינג דערהערט זיך אַ קלאַפּען אין טהיר. אַ שטאַרק קלאַפּען. איין מאָל, צוויי מאָל. די שכנים כאַפּען זיך אויף און זיי דערהערען אַ פראַזע:

— עפענט! ווייל מיר רייסען באַלד אויף די גאַנצע מויער. מען האָט געעפענט און אין קאָרידאָר זענען אַריין אַ גאַנצע מחנה

מענשען, מוט פעלצען און אָהן פעלצען, מיט בערד און אָהן בערד.

– פון אייער בוידעם האָט מען געשאָסען.

– וואו? ווער? מיר שלאָפען אַלע.

עס האָבען נישט געהאָלפען די אַלע רייד. איינער פון די בע־וואָפענטע מענשען האָט נאָך אַמאָל פערזיכערט, אַז פון דעם בוידעם האָט מען געשאָסען און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו בעזוכען דעם בוידעם און אויספאָרשען צי קיינער איז דאָרט נישט פאַרהאַן.

– אָבער וועלכער משוגענער וועט פון אונז קריכען אויפ'ן בוידעם?

און דאָך...

בעת אַלע זענען אַרויף אין דער הויף: די שכנים מיט פיעל בעוואָפענטע מענשען האָבען זיי דאָרט געפונען צוויי „פערברעכער".

אָלגאַ באָגאַטאָוואַ און דער יונגער אַדוואָקאַט.

אַלע האָבען אָן זיי פערגעסען און איצט האָבען זיך אַלע דער־שראָקען, מען וועט זיך אָברעכענען מיט דעם הויז איף סקאטערטנע...

– וואָס טהוט איהר דאָ? וואו איז אייער געווער? די אַלע בעוואָפענטע האָבען געשריגען און געזידעלט.

דער אַדוואָקאַט איז געוועזן טויט בלאַס, נאָר אָלגאַ באָגאַטאָוואַ האָט זיך נישט פערלוירען.

– מיר האָבען נישט קיין געוועהר, וואָס ווילט איהר פון אונז?

– וואָס האָט איהר דאָ געטהון אויפ'ן בוידעם...

– מיר האָבען זיך דאָ געקושט – האָט אויסגעשריגען די אָלגאַ, מיר האָבען זיך געקושט... יעי־באָגו.

עמיץ האָט צוגעטראָגען צו איהר פנים אַנ'עלעקטריש לעמפעל און זי בעלויכטען...

– געקושט, צו אַלדע שוואַרץ יאָהר, אויף די גאַסען גיסט זיך בלוט און דאָ שפיעלט מען זיך אין ליעבע...

– יעדערער שפיעלט זיך, ווי ער קען – האָט זי פרעהליך געענטפערט.

די שטימונג איז געוואָרען אַנ'אַנדערע. אַלע האָבען גענומען

לאַכען. מען האָט די פערליעבטע אַראָבגעפיהרט פון בײדעם און אָנגעזאָגט, אַז קושען זאָלען זײ זיך אונטען אין קאָרידאָר.

די בעוואָפענטע זענען אַוועקגעגאַנגען און ערשט האָט זיך אָלגאַ באָגאַטאָוואַ געכאַפּט:

— ווער זענען זײ געווען באָלשעוויקעס, צי מענשעוויקעס?

דאָס האָט זי אויך געוואָלט וויסען.

ג ר י נ ס.

אין חודש מאַי נאָך דער רוסישער רעוואָלוציע איז שוין די פרייהייט געווען ביי אונז אַ געוועהנליכע זאַך; מען האָט זיך שוין צו דער פרייהייט צוגעוועהנט אין אונזער קאַזאַרמע.

פון חודש אַפּריל אָן זענען די ווענד בעהאָנגען געוואָרען מיט רויטע פּלאַכטעס, די גרויע ווענד, וואָס האָבען אַזוי געשראָקען פון דער ווייטענס מיט זייער טויטקייט און טעמפּקייט.

איבער די פענסטער, איבער די טהירען און טויערען, אומעטום האָבען געפלאַטערט רויטע פאָהנען, מענשען האָבען זיך געסטאַרעט וואָס מעהר אַרויסצוברענגען די רויטע פאַרב אין דער אָפענער גאַס אַריין, ווי אַ בעשיצונג געגען אַלדאָס ביין איז די רויטע פאַרב געוואָרען.

נאָך אין אַפּריל האָבען זיך די יונגע בוימער צושמייכעלט מיט גרינס און ביי די אַלטע בוימער זענען אויך די צווייגען יונגער געוואָרען.

גרינס האָט גענומען קאָנקורירען מיט דער רויטער פאַרב...

די טעמפּע אויסגעליטענע פּנים׳ער פון מיינע חברים-סאָלדאַטען האָבען געקוקט ווי דאָס גראָז איז געקראָכען פון דער ערד, און זיי האָבען ווי די קינדער זיך אָנגעכאַפּט אָן דעם גרויסען בעזוניגטען וואָרט:

— „ו ע ס נ אַ", פריהלינג... זיי האָבען אָבגעענטפערט דעם הימעל מיט ווייסע לאַכעדיגע ציין...

— ווענסאַ !...

טעג זענען געגאַנגען לאַנגזאַמע, לעדיגע אָהן אַרבייט. מיט צוויי חדשים צוריק איז אַ גליק געווען אָבצו׳גנב׳ענען ביים זוואָדני אַ פינף מינוט צייט און איצט איז אומגעריכטערהייד אַראָבגעפאַלען אַזאַ גרויסע פרייהייט...

שלאָף, ווען דו ווילסט און וויפעל דו ווילסט.

געה, וואו דו ווילסט...

טהו, וואָס דו ווילסט...

און אויף דער פאָזיציע שיקט מען נישט — אַ גאָלדען לעבען.

די שינעלען האָט מען אַראָבגעוואָרפען, די זעלנערישע העמדלעך צונויפגעשפיליעט, אַנדערע האָבען אַפילו די שווערע שטיוועל אויך אַראָבגעוואָרפען און געשלעפט זיך אַרום דער קאַזאַרמע באָרוויס.

געלאַכט, געשצירעט מיט די צייהן און גערעדט וועגען איין זאַך, וועגען דער ווייטער היים:

— זאָל מען אונז געבען וואַגאָנען און לאָמיר פאָהרען!

נאָר קיין וואַגאָנען האָט מען נישט געגעבען, עס האָבען אָנגעהויבען אָנקומען ידיעות, אַז אין אַנדערע ערטער גרייט מען זיך ווידער צו געהן אויפ׳ן פראָנט.

אונזערע זעלנער האָבען זיך גענומען בייזערן:

— פרייהייט איז פרייהייט, מיר ווילען מעהר נישט פוילען אין די אָקאָפּעס...

און דאָ האָט זיך דאָס גראָז געריסען אַלץ מעהר פון דער ערד. געדיכטער, זאַפטיגער און פרישער, אויף די בוימער האָבען זיך, ווי ציהרונג אָנגעהאָנגען די בליהעכץ.

עס זענען געווען חדשים פון רעוואָלוציע און די רויטע פאַרב האָט אָבגעבליאַקירט — גרינס האָט געהערשט.

דער פיהרער פון דער רעוואָלוציע, קערענסקי, האָט גענומען איבעראָרגאַניזירען דאָס מיליטער, גרייטען זיך צו נייע קאַמפען און די זעלנער פון אונזער פולק זענען אַלץ פוילער געוואָרען...

אין שטעדטעל און אַרום שטעדטעל זענען געווען אַ סך וואַסערן, סטאַווען און סאַזשעלקעס. אַרום די וואַסערן האָבען זיך די גראָזען אויפגעהויבען ביז דעם וואוקס פון אַ מענשען.

אין די דאָזיגע גראָזען האָבען זיך געוואַלגערט די איוואַנס פון צאַריצין אין אָרענבורג...

דאַכט זיך, אַז זיי האָבען שוין פערגעסען פון וואַנען זיי זענען געקומען: עס ציהט זיי נישט אין ערגיץ. שוין יאָהרען ווי מען ליגט אין די אָקאָפעס, שוין יאָהרען, ווי דער טויט יאָגט נאָך, קראַנקהייט פערפאָלגט אומעטום.

און דאָ איז געקומען די רעוואָלוציע און נאָך דער רעוואָלוציע איז געקומען דער זיסער פריהלינג. די גראָזען ציהען צו זיך, אין זיך... דאָס גרינס מילדערט די בייזע נשמה.

ניין, עס ווילט זיך געהן נאָכאַמאָל אין טעמפען קאַמף. עס ווילט זיך איבערהויפט גאָרנישט...

סוואָבאָדאַ — פרייהייט — און די פרייהייט דריקט זיך אויס אין איין זאַך: נישט בעוועגען זיך, קיינעם נישט פאָלגען און גאָרנישט פערלאַנגען.

זענען אונזערע זעלנען אַזוי אָבגעלעגען וואָכען-לאַנג אין די גראָזען, האַלב נאַקעט, האַלב ווילד, נאָר פאַסיוו, ווי די זאַטע שעפסען...

דערנאָך האָבען זיך פון די אַרומיגע דערפער גענומען ווייזען יונגע סאָלדאַטען ווייבלעך, שיקסעס...

זייערע מענער און חתנים קומען נישט צוריק... ווער ווייסט, וויפעל פון זיי פוילען שוין אין די קברים אויף די רומענישע פעלדער, אין די בערג פון גאַליציען...

זיי קומען נישט צוריק און דאָ נאָהנט שטעהט אַ גאַנצער פולק.

האָבען זיי זיך גענומען ווייזען די דאָרפישע ווייבער און שטעדטעל...

לייכט פערפיהרט בעקאַנטשאַפט מיט די זעלנער און אין די גראָזען אַרום די סטאַווען האָבען זיך איצט געפאַרבט קאָלירטע דאָרפישע קאָפּ-טיכלעך, קליידלעך.

פערשטיקטע געלעכטערלעך פון דער ווייטען.

פון הויפט-שטאב קומען יעדען טאג „פריקאזען“:

מען זאל צוגרייטען מארש-ראטעס, מען זאל ארויסשיקען אויפ׳ן פראנט נייע באטאליאנען.

א נעכטיגער טאג!

די זעלנער זענען אין קאזארמע נישטא, מען קומט בלויז אבעסען און מען טראגט זיך באלד אב.

דער פולק-קאמיטעט האט דעלעגירט שליחים צו די זעלנער, איך בין אויך געווען א דעלעגאט.

און אט אזוי הויבען מיר אן: מיר פערקריכען אין די גראזען און דארט, וואו מיר בעמערקען א גרעסערע צאהל זעלנער, הויבען מיר אן:

— בראטצי, העלדישע סאלדאטען! דאס גרויסע רוסלאנד נויטיקט זיך אין אייער הילף...

און אזוי כסדר מיט די הויכע פראזען.

ליגען אבער די חברה-לייט רוהיג אין די גרינע בעהעלטענישען און קראצען זיך און שמייכלען כיטרע צו אונז:

— וואוהין רופט איהר אונז? אויף דער פאזיציע? שוין געוועזען, נישט גוט דארט, איהר וועט אונז נישט פערנארען, דודקי... מיר וועלען נישט געהן.

א-צווייטער:

— זינגט, זינגט! מיר הערען זיך צו...

א דריטער:

— עס ווילט זיך נישט, יעי-באגו! עס ווילט זיך נישט, דא איז זעהר גוט... סאלנישקא גריעעט, ניע האטשעטסא...

מיר...

מיר זענען געווען „טריי“ דעם נייעם רוסלאנד, מיר האבען עס געמיינט מיט אנ׳אמת...

נאר אז די זעלנער ווילען זיך נישט ריהרען פון ארט, בלייבט אונז גארנישט צו טהון...

ביסלעכווייז, איינציגווייז — מיר לעגען זיך אויך אוועק אין טיעפען גראז...

א בוימעל און נאָך אַ בוימעל טיילען מיך אָב פון די איבריגע. איך זעה פאַר זיך גרינס, בלויז גרינס און ווען איך הויב אויף די אויגען, זעה איך די קלאָרע בלויקייט פון רוים...

ווייטער, טיעף אין די גראָזען לאַכט ווער. די גרויסע וועלט, דאָס אַלטע און דאָס נייע דוסלאַנד — אַלץ איז ערגיץ פערשוואונדען געוואָרען...

נישטאָ קיין מלחמה, נישט קיין רעוואָלוציע, נאָר גרינע טאָלען האָבען איינגעשלונגען די זעלנער פון אונזער פאלק...

אַלע רוהען זיך אויס, מען גלייכט אויס די ביינער נאָך אַזוי פיל מאַטערנישען און צרות...

די טעלעגראַף-דראָטען ברענגען בעפעהלען פון פעטערבורג:

„אין נאָמען פון דער רעוואָלוציע".

נאָר דער חודש מאַי, די זון, די גרינע ערד האָט בעזיעגט די רעוואָלוציע...

די זעלנער זענען פויל און שווער.

זיי האָבען גאָרנישט און זיי ווילען גאָרנישט. מיט אַ חודש צוריק האָט מען זיי ערקלערט, אַז זיי זענען פריי, זיי האָבען דאָס פערשטאַנען אָהן פאָליטיק, אָהן קונצען...

א י נ ה אַ ל ט:

	זייט.
די גלייכגילטיגע	3
מאָסקווע רעדט	6
מען קניהט	10
מען טיילט	12
„העי גענעראַל"	14
ביינאכט	6
דער „טאַטסקי סאָוויעטניק"	17
פושקין אָן אַ קאָפּ	19
די לעצטע	24
אין די מתים שטיבלעך	26
לויות	28
אַ העלד	30
אַ קרבן פון דער פרייהייט	32
אַ מאַסקאַראַד	33
בלאָנדע לאָקען	6
צוויי וועלטן	38
אויף דער אַרבייט	40
שליטעלעך	43
ס׳ כאַרעווקע	44
אין די ווענט	46
העלפאַנט - ביין	47
פון מיין פענסטער	52
אין די אומרוהיגע טעג	58
בלומען	59
די קרומע רעוואָלוציע	60

אַ פריהמאָרגען אין קיעוו 61
בלענקעט - געל 66
אין ליוואַדיע 67
דער רויטער זעגעל 71
אויף אי - פעטרי 77
די גלאָקען 81
אויפן הויף פון תלמיד תורה 87
אָרשע 92
בלוט און בלומען 97
מיין לאַסט 101
אַפּאָטעאָן 105
דער רייכער בעטלער 110
דער ברילאַנטענער בער 114
איין מאָל אין הערבסט 119
אונזער בעשיצער 126
שטארבען אָדער שלאָפען 132
אָלגאַ באַגאַנאָוואַ 138
גרינס 152